

ОДБРАНА

Интервју

Др Александар Поповић
министар науке и заштите животне средине

ОТВОРЕНА КАПИЈА СРПСКЕ НАУКЕ

Поводи

Реорганизација специјалних јединица Војске Србије

КВАЛИТЕТ НА РАЧУН КВАНТИТЕТА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

ПРОГРАМ

PRISMA

*Зато што је будућност
важна!*

Дирекција за преквалификацију
Кнеза Милоша 33
Београд
011/ 3203-252
www.mod.gov.yu/prisma

Београд
Централни Дом Војске
Браће Југовић 19
011/ 3201-850

Нови Сад
Футошка 26
021/ 528-440

Ниш
Клуб Војске
Синђелићев трг бб
018/ 522-892

Program PRISMA
Centar za obuku Beograd
Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu

Јове Илића 154 11040 Београд 011/ 3950-891
www.prisma.fon.bg.ac.yu; e-mail: prisma@fon.bg.ac.yu

Програм PRISMA
Центар за обуку Ниш
Машински факултет Ниш

Александра Медведова 14 18 000 Ниш 018/ 500-661
www.prisma.masfak.ni.ac.yu; e-mail: prisma@masfak.ni.ac.yu

Новинско-издавачки центар

"ВОЈСКА"

ПРЕПОРУЧУЈЕ
КАПИТАЛНО
ИЗДАЊЕ

ЗЕМЉА ЖИВИХ

310116

Аутори: Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан

Угледни аутори Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан написали су текст за репрезентативно издање "ЗЕМЉА ЖИВИХ" који је дат у двојезичном слогу на српском и енглеском језику. Писан је на темељу потврђених чињеница и поткрепљен до сада необјављиваним историјским документима који појашњавају сложеност теме. Реч је о генези српско-албанских односа у 19. и 20. веку. Корени садашњих (не)прилика дубоки су више од две стотине година и неопходно је добро их изучити како би неке актуелне појаве биле много јасније. Прецизан научни приступ теми, јасна методологија истраживања и свима разумљива писана реч јесу додатне вредности књиге која садржи поуке и за наредне генерације.

Благослов за штампање књиге дао је Патријарх српски господин Павле.

Књига је врхунски опремљена, у тврдом повезу, смештена у кутију, обима 372 стране, формата 28,3 x 29 цм. Цена књиге је 7.560,00 динара.

Наруцбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Књига се може набавити и у нашој књижари – у Београду, Васина 22

НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд тел: 011/3201-765, телефакс: 011/3201-808. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЦБЕНИЦА

Наручујем примерака књиге: "ЗЕМЉА ЖИВИХ"

по укупној цени од 7.560,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у месечних рата (највише 6)
по динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наруцбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 200 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ "Војска") оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени.
Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....
(име, очево име, презиме)

Матични број грађана Број личне карте

издате у МУП

Улица и број

Место и број поште Телефон

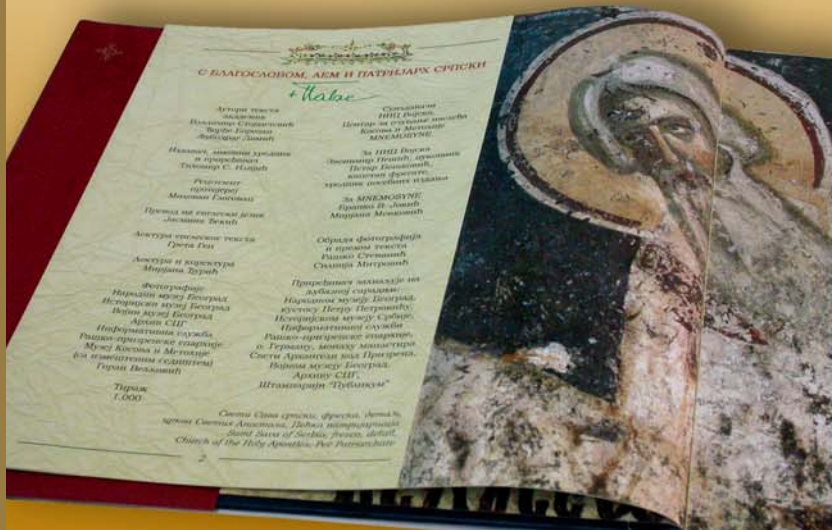
Датум Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у
(назив ВП или предузећа)

Улица и број

телефон Место и број поште

МП Овера овлашћеног лица

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

Први војни лист у Србији "Ратник" изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе НИЦ "Војска" је поводом 125 година војне штампе, 24. јануара 2004. године, одликован орденом Вука Караџића, другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар "ВОЈСКА" Београд, Браће Југовића 19

Начелник НИЦ "ВОЈСКА"

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучинић (дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво), Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози), Душан Мариновић (историја), Зоран Миладиновић, потпуковник (дописник из Ниша), Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана), Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш, Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влочић, Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић, др Милан Миљаловски, Предраг Милићевић, Миљан Милкић, др Милан Милошевић, др Александар Мутавић, Благоје Ничић, Никола Остојић, Никола Оташ, Будимир М. Попадић, др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник), Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник) Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректори

Слађана Грба, Маријана Кисић

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3241-104; 23-079

Главни и одговорни уредник 3241-258; 23-809

Заменик главног уредника 3241-257; 23-808

Помоћник главног уредника 3201-547; 23-547

Секретар редакције 3241-363; 23-078

Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576

Дописништво Ниш 018/509-481, 21-481

Дописништво Подгорица 081/483-443, 42-443

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

пошт.пр. 06-1015

e-mail

odbrana@beotel.yu

redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ "Војска"

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ

месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице

месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 29

ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимак Даримир БАНДА

СТАДЕРЖАЈ

ИНТЕРВЈУ

Министар науке и заштите животне средине др Александар Поповић

ОТВОРЕНА КАПИЈА СРПСКЕ НАУКЕ 8

Per aspera

ДИНКИЋЕВ ПОТПУРИ 13

ТЕМА

Научна делатност у систему одбране

БЕЗ ЊИХ СЕ НЕ МОЖЕ 16

ИНТЕРВЈУ

Начелник Управе за инфраструктуру пуковник мр Веселин Шпањевић

ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ КРЕНУЛО 22

ОДБРАНА

Прва бригада Копнене војске

КАД ИЗАЗОВ ДОБИЈЕ КРИЛА 26

Реорганизација специјалних јединица Војске Србије

КВАЛИТЕТ НА РАЧУН КВАНТИТЕТА 30

САРАДЊА

Изасланик одбране Белгије потпуковник Бруно Ванден Стен

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ВРЕМЕНУ 35

СА ЛИЦА МЕСТА

Међународни аеромитинг у Констанци, Румунија

НЕБЕСКИ БАЛЕТ 38

Међународна дозвола

за рачунаре и код нас

ШЕФОВИ СТАРТУЈУ ПРВИ 42

74

ДРУШТВО

Реформе војног пензионог система

БУЏЕТ ПЛАЋА ПЕНЗИЈЕПотпуковник Марко Новаковић,
начелник Одељења у Верификационом центру**ОТВАРАЊЕ ВРАТА**

СВЕТ

Фарнборо 2006.

СИМБОЛИ ВЕКА АВИЈАЦИЈЕ

ТЕХНИКА

Панцири током историје (2)

ЗА КОРАК ИСПРЕД МЕТКА

КУЛТУРА

Изложба у Народном музеју

МАГИЈА ЋИЛИБАРА

ФЕЉТОН

Џихад Ал Каиде у Европи (3)

"ХУМАНИТАРНИ" РАТНИЦИ

ТРАДИЦИЈЕ

Обнова Хиландара

ПРВИ ОБЈЕКАТ**ДО МАНАСТИРСКЕ СЛАВЕ**

СПОРТ

Потпоручник Драган Мићић,
репрезентативац Србије у кик-боксу**ПРЕВАЗИШАО САМ
СВОЈЕ УЗОРЕ**

Хотел "Бреза" у Врњачкој Бањи

БАЊСКА ПРИНЦЕЗА

44

48

56

62

68

70

74

78

80

РЕФОРМА

Реформа је најчешће помињана реч у овом броју *Одбране*. Јасно је и због чега. Процес реформе Војске Србије и система одбране земље у пуном је замаху.

Основна значења тог појма, поред осталог, јесу поправка неког стања и промена на боље. Промена на боље, у квалитативно ново стање, и први практични корак у реформи оружаних снага јесте формирање Прве бригаде Копнене војске, нове јединице ВС која је недавно представљена јавности. На делу се потврдила кључна теза реформе – трансформација квантитета у квалитет. Следећи корак у том правцу јесте реорганизација специјалних јединица. Већ крајем септембра биће формирана специјална бригада ВС која ће објединити све стручне, кадровске и материјалне потенцијале из те области.

Пред врло озбиљним реформским захватима налази се и научноистраживачка делатност у војсци. Низ мера које су предузете крајем прошле и у првој половини ове године зауставиле су даљи суноврат војне науке, али за њен потпун опоравак потребно је пре свега да се у складу са будућим потребама система одбране дефинише статус научноистраживачких установа, заустави одлив стручног кадра и стимулише долазак истраживача из грађанства у војне институте. Наравно, потребно је и много више средства за финансирање развојних пројеката.

Охрабрују најаве министра за науку Александра Поповића да ће научни потенцијали Војске већ до краја године бити интегрисани у систем српске науке како би научници у војсци могли да учествују у пројектима које финансира Министарство за науку и заштиту животне средине. Да би се то постигло најпре се морају акредитовати војне научноистраживачке установе и верификовати научна звања стечена унутар војног система. Тиме ће бити отклоњена једна велика неправда, а научници у војсци моћи ће да користе све бенифиције које имају њихове колеге у цивилству.

Велико спремање предстоји и у стамбеном пословању у систему одбране. Према речима начелника Управе за инфраструктуру пуковника Веселина Шпањевића, катастарска евиденција војних непокретности је у врло лошем стању тако да се не зна тачно ни са којим се стамбеним фондом располаже у МО, а камоли са којом имовином због чега ће се власништво доказивати и у имовинско-правним споровима.

Ипак, продаја непокретности које војсци више нису потребне коначно ће отпочети под супервизијом Републичке дирекције за војну имовину и Пореске управе. Мастер план који је усвојила Влада Србије добра је основа за реализацију тог великог посла. Средства остварена од продаје, како је најављено, биће усмерена на решавање стамбених проблема припадника војске и опремање јединица.

У овом броју отворили смо и тему о реформи војног пензионог система. Фонд СОВО ће, по свему судећи, и даље остати на војном буџету. Пензијски основ се неће мењати, а како је најављено, пензије ће се усклађивати према републичким прописима. Да ли ће то бити боље или горе него раније рећи ће, наравно, корисници кад благодети тог реформског потеза осете на својој кожи. ■

УКРАТКО

УСПЕШНА ПОСЕТА ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ

Помоћник министра одбране за политику одбране Снежана Самаршић-Марковић боравила је крајем јула у дводневној званичној посети Великој Британији на позив заменика британског министра одбране Адама Инграма.

Теме разговора биле су безбедносна ситуација у свету и региону Југоисточне Европе, трансформација система одбране и унапређење билатералне војне сарадње две земље. Такође, Марковић и Инграм су разматрали начине на који би Велика Британија могла да помогне Србији у процесу евроатлантских интеграција. Заменик министра Инграм прихватио је позив да крајем октобра посети нашу земљу.

Снежана Самаршић-Марковић, поред бројних састанака са представницима министарстава одбране и спољних послова, одржала је предавање на Краљевском институту за студије одбране и безбедности (Royal United Services Institute for Defense and Security Studies – RUSI). RUSI је угледни институт за питања националне и међународне одбране и безбедности, најстарији те врсте у свету. ■

ПОВЕЋАЊЕ ПЛАТА У СЕПТЕМБРУ

Министар финансија Млађан Динкић најавио је да ће српска војска у септембру, након усвајања ребаланса буџета, добити ванредно повећање масе зарада од 20 одсто. Динкић је рекао да ће осим тога бити усклађене и плате у Министарству одбране са платама у другим министарствима, с обзиром на то што су плате у државној заједници биле ниже него на републичком нивоу. ■

ДАН РОДА АВИЈАЦИЈЕ

Поводом Дана рода авијације, 2. августа, свечаности су одржане на аеродромима Батајница, Ниш и Лађевци.

На Аеродрому Батајница заступник команданта 204. ловачког авијацијског пука потпуковник Милосав Вељановић рекао је да припадници наше авијације светог Илију и дан свог рода славе у тешким материјалним условима, са старом техником и ваздухопловима, недостатком резервних делова и горива, али и ниским стандардом људи. Ипак, нагласио је он, ваздухопловци се надају да ће већ наредне године, на прослави Дана авијације, моћи да се похвале већим налетом својих пилота и исправнијим авионима и хеликоптерима.

Свечаности на Батајници присуствовали су саветник председника Републике Србије др Бојан Димитријевић, заменик команданта Ваздухопловства и противваздухопловне одбране ВС пуковник Небојша Ђукановић и други гости.

После доделе признања најуспешнијим припадницима тог рода и свечаног дефилеа јединица, пилот Ваздухопловног опитног центра мајор Миодраг Ристић у авиону "ороро" извео је десетоминутни летачки програм. (Д. К. М.) ■

Командант пуковник Ђокица Петровић проноси заставу Прве бригаде Копнене војске испред свечаног строја свих њених припадника

У Касарни "Југовићево" у Новом Саду, 31. јула, формирана је Прва бригада КоВ од јединица Новосадског корпуса. До краја септембра биће формирана специјална бригада, у новембру Гарда, затим бригаде логистике и везе, две авио базе, а до средине наредне године још три бригаде Копнене војске.

Капапира и стратешких докумената прешли смо на конкретна решења формирања нових јединица, правећи војску која по нама треба да буде бројчано мања, али способнија, опремљенија и ефикаснија – рекао је министар одбране др Зоран Станковић на свечаности формирања Прве бригаде Копнене војске у новосадској касарни "Југовићево". Том приликом, он је захвалио Новосадском корпусу, од чијих јединица је формирана нова бригада, на досадашњем успешном ангажовању и испуњавању свих задатака, посебно у борби са воденом стихијом приликом поплава у Војводини.

Министар Станковић изразио је задовољство што су испуњени рокови за формирање стратешких јединица, а припадницима Прве бригаде пожелело успешно извршавање одговорних задатака.

СТАНОВИ – ОД ПРОДАЈЕ ИМОВИНЕ

Министар Станковић је подсетио да је Влада Србије донела одлуку о продаји војне имовине, а на последњој седници одобрена је продаја 13 војних објеката од које се очекује приход од око 4,5 милиона евра. Део новца биће уложен у завршетак градње станова у Касарни "Југовићево", па ће први пут од 1995. у Новом Саду војно лице добити стан.

Министар Станковић је поновио да ће повећање плата припадницима МО и ВС, обећано за јун, морати да сачека закон о министарствима и ребаланс републичког буџета почетком септембра.

КАК У РЕФОРМИ НАГА

СНИМИО Д. БАЧКА

Пошто је командант Новосадског корпуса генерал-мајор Станимир Матијевић предао бригаду у састав Оперативних снага команданту генерал-мајору Драгану Колунџији, министар је заставу новоформиране Прве бригаде Копнене војске предао пуковнику Ђокици Петровићу, који је у име њених припадника обећао да ће то војничко знамење с поносом носити, борећи се за част и углед Војске и државе Србије у сваком задатку и свакој мисији која им буде додељена.

На дан формирања Прве бригаде њена попуна људством је 87 одсто, а за неколико дана биће 97 одсто. Попуњеност Новосадског корпуса била је 61 одсто, а формирањем бригаде вишак је 1.200 људи. Највећи део њих посао ће добити у наставним центрима у Сомбору и Панчеву, али ће 400 припадника бити отпуштено уз отпремнину.

Од укупног броја припадника новоформиране бригаде КоВ-а, 77 одсто су професионална лица, а 23 одсто војници на одслужењу војног рока. Бригада има 12 батаљона-дивизиона: командни, пешадијски и тенковски батаљон, два артиљеријска дивизиона, артиљеријско-ракетни дивизион ПВО, два механизована батаљона, два понтонирска батаљона, инжињеријски и логистички батаљон. Команда и део јединица налазе се у Новом Саду, а остале су у гарнизонима Бачка Топола, Панчево, Сремска Митровица и Шабац. ■

Р. МУТАВЦИЋ

ОДУСТАЛО СЕ ОД МАЈУРСКЕ АДЕ

Једно од новинарских питања односило се на пројекат Мајурска ада. – Ми смо одустали од пројекта Мајурска ада – одговорио је министар Станковић – пре свега због тога што они који су га планирали нису имали у виду да је то водоплавно подручје, а то се у овим поплавама показало као велики проблем. А друго, ми имамо сасвим довољан број зиданих објеката на територији Новог Сада, тако да не треба да трошимо средства за изградњу других грађевинских објеката.

ИЗ КВАНТИТЕТА У КВАЛИТЕТ

Говорећи на свечаности формирања Прве бригаде Копнене војске, заступник начелника Генералштаба ВС генерал-мајор Здравко Понош истакао је да је “то први велики практични корак у реформи оружаних снага. Формирањем Прве бригаде са високим нивоом попуне, избором најквалитетнијег људства, остварујемо кључну тезу реформе наше војске, а то је трансформација из квантитета у квалитет. Користићемо та искуства приликом формирања осталих бригада. Већ 29. септембра биће то специјална бригада, а 30. новембра Гарда”.

Генерал Понош је најавио и формирање осталих јединица. До краја године то су бригада логистике и везе, а затим и две авио-базе. Већи део тог посла биће завршен у првој половини наредне године, укључујући и формирање преостале три бригаде Копнене војске. Већ сада се увелико ради на томе, али ће финализација бити до наведеног рока.

ОДБРАНА КОСОВА ПРАВНИМ СРЕДСТВИМА

Коментаришући најаву заменика председника СРС Томислава Николића да ће се Косово бранити и оружаним средствима, министар Станковић је рекао да правимо Војску која ће испунити захтеве државног руководства, али ћемо се трудити да рата на овим просторима више не буде. Он је изразио очекивање да ће државно руководство и Преговарачки тим Србије учинити све што је у њиховој моћи да се Косово сачува и подсетио на изјаву премијера Војислава Коштунице да ће се Косово бранити свим правним средствима, а не оружано интервенцијом.

РАДИТИ ПО ЗАКОНУ

Одговарајући на питања новинара министар Станковић је поводом Акционог плана за сарадњу с Хашким трибуналом и захтева САД за саслушање генерала Бранка Крге и Аца Томића, рекао да очекује да ће челни човек за спровођење Акционог плана, тужилац за ратне злочине Војислав Вукчевић радити у складу са законом и у оквиру тога он ће и одлучити ко треба да буде саслушан. – Све остало је један притисак коме ће тужилац Вукчевић одолети и радити по нашим законима – рекао је Станковић.

РЕД У КАРАЂОРЂЕВУ

– Проблем Карађорђево је решен – истакао је министар Станковић у одговору на новинарско питање поводом протеста дела запослених у тој војној установи. – Влада Србије донела је одлуку о реструктурисању и начину како организовати Карађорђево. Донела је и социјални програм који предвиђа 100 евра по години стажа, плус 20 одсто додатка за оне који се сами пријаве да буду вишак. Обезбеђена су и средства од 350 милиона динара за социјални програм за Војну установу Карађорђево и Војнограђевинску установу Краљево. А стање у Карађорђево, које је годинама било подложно, да употребим тешку реч – криминалу, уништавању сточног фонда и другог да би неке интересне групе што јефтиније купиле тај објекат, дефинитивно је прошло. Људи који су у томе учествовали предмет су истражних радњи које предузимају надлежни органи.

МИНИСТАР
НАУКЕ И ЗАШТИТЕ
ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
ДР АЛЕКСАНДАР
ПОПОВИЋ

ОТВОРЕНА КАПИЈА СРПСКЕ НАУКЕ

Чињеница је да Војска има научни сегмент који је далеко од занемарљивог и да је он чудним стицајем околности био практично изопштен из националног научног система. Научници који су радили у војним институцијама нису имали сва права и могућности као њихове колеге у цивилству, иако међу њима није било суштинских разлика. То је било и јесте неправда. Јасан је став Министарства науке и заштите животне средине да научнике у војсци што пре треба интегрисати у систем српске науке и очекујем да ћемо до краја године тај проблем потпуно решити – истиче министар Поповић.

Доктор Александар Поповић, министар науке и заштите животне средине Републике Србије, политичар је млађе генерације, високо образован, elokventan и одаје утисак особе која објективно сагледава стање и брзо решава проблеме. Разговарали смо о науци, њеном месту у друштву, перспективи научноистраживачког рада и, наравно, о ономе што је нашим читаоцима најзанимљивије – о укључивању војне науке у јединствен корпус српске науке.

• *Најавили сте боље финансирање науке и жељу да ускоро Србија издваја из буџета за научноистраживачки рад најмање један одсто свог бруто националног производа. Будући да се за то данас из буџета издваја око 0,4 одсто, да ли су таква очекивања реална?*

– Верујем да јесу. И земље Европске уније теже да до 2010. из буџета издвајају један проценат бруто националних производа за науку, а да се из других извора, пре свега привреде, обезбеде додатна два одсто бруто друштвених производа. Ми сада из буџета издвајамо у процентима нешто мање од 0,4 одсто бруто друштвеног производа, а то је, рецимо, више него неке чланице ЕУ. Наш раст улагања у науку убедљиво је најбржи у региону и ми-

слим да ће тако и остати. Почели смо 2000. године, са 0,17 одсто, а до године ћемо, захваљујући буџету и националном инвестиционом плану, имати око 0,6 одсто. Верујем да ћемо се до 2010. приближити циљу који је Лисабонска стратегија поставила - да издвајамо један одсто бруто друштвеног производа из буџета за науку. Верујем и да ће, наравно, са јачањем привреде расти и ванбуџетска издвајања за науку.

Наша наука је, након свега што смо као народ и држава преживели, поготово у последњој деценији 20. века, показала виталност и да данас се високо котира, пре свега захваљујући научницима.

■ РЕФОРМСКО СИТО

• *Новим законом о научноистраживачкој делатности српска наука би требало да буде реформисана и рационализована. Како?*

– Рационализоваћемо је, али, пре свега стварањем мање и флексибилније мреже научних институција. Циљ је да сведемо на минимум она издвајања која научници неће осећати, а да, с друге стране, не финансирамо све. Нема више социјализма. Жеља нам је да са већим новцем финансирамо најбоље, а да оне који годинама немају никакве резултате једноставно не финансирамо. Није ничија обавеза да се бави науком нити постоји обавеза државе да финансира оне који немају резултате. Почели смо да примењујемо такву политику. Финансирамо мање истраживача него раније и моје мишљење је да треба још поштртити услове за финансирање из буџета. Ово је тек почетак.

• *Колико је истраживача данас у Србији?*

– Тај број се мења и сваког месеца имамо различиту цифру. Данас их је, по грубој процени, око 12.000, а од тог броја око 8.500 финансира Министарство науке и заштите животне средине преко пројеката. Неки истраживачи одлазе у пензију, неки у иностранство, трећи одустају од бављења науком, али ми уместо њих, укључујемо младе, који су тек дипломирали и уписали магистарске студије, а неки се истраживачи враћају из иностранства. Због свега наведеног се број истраживача мења готово месечно. Морам да напоменем да услов за бављење науком није да научну делатност финансира Министарство науке и заштите животне средине. Уосталом, војне науке, а и научници у војсци су, нажалост, пример за то.

• *Залажете се да се међу научним посленицима успостави квалитет као једино битно мерило њиховог рада и да се избегне уравниловка. Речју, истраживачи би требало да добијају средства спрам свога знања и резултата рада. Ко ће проверавати или контролисати да ли су испуњени ти критеријуми?*

– Врло је једноставно. Када је реч о основним истраживањима, резултат је научни рад објављен у међународно признатом научном часопису. Министарство има базе података и прати све међународно признате часописе, тако да је веома лако провери-

ти публиковане резултате сваког истраживача, али и укупне резултате српске науке. Тако смо прошле године први пут имали више радова у међународним часописима него Хрватска, а стигли смо и Словенију. Волео бих да се поредимо са Аустријом и Француском, али сасвим лепо напредујемо с обзиром на низак ниво с ког смо кренули. Како овде говоримо о пројектима који трају по пет година, научници тачно знају шта морају да постигну у другој, трећој или четвртој години да би се пројекат даље финансирао.

• *Да ли су ти критеријуми усаглашени с међународним стандардима или не?*

– Ми смо, нажалост, доста специфични. У већим земљама постоји могућност реалнијег приступа оцењивању пројеката, а код нас је велики проблем што је ово мала земља, па је таква и наша научна заједница – сви се познају, па може да се деси да оцењивање резултата пројеката од стране домаћих стручњака буде оптерећено симпатијама или антипатијама. Зато је за нас критеријум број радова, број патената, техничких решења.

□ *Ако неко може да узме послове на европском тржишту и заради 400.000–500.000 евра, тим боље за њих, ми не ограничавамо плате у научном сектору, нити од оних државних института који послују са плусом, или великим плусом, држава узима дивиденде.*

□ *Прошле године први пут смо имали више радова у међународним часописима него Хрватска, а стигли смо и Словенију. Волео бих да се поредимо са Аустријом и Француском, али сасвим лепо напредујемо с обзиром на низак ниво с ког смо кренули.*

■ РЕАЛНА ИНВЕСТИЦИЈА, А НЕ ПОТРОШЊА

• *Приватизација појединих државних научних институција је извесна. На који начин ће држава спречити гашење знања и технологије због евентуалне небриге?*

– У највећем броју случајева државним власништвом већим од 50 одсто или останком златне акције у државним рукама. Свуде где постоје интересенти за приватизацију, решаваћемо од случаја до случаја, али, понављам, уз неопходну предострожност, како би се избегла опасност коју спомињете у питању. Сам извоз технологија не мора да буде лош ако институти за то добијају новац. Много је већа опасност намерно фактичко гашење института од стране евентуалних купаца да би се освојило тржиште на коме је приватизовани институт пословао.

• *На чему се заснива уверење вашег министарства да је могуће покренути делове српске привреде уз помоћ српске науке?*

– На чињеницама. Београд се данас запрашује нашим инсектицидом, не страном, и због тога се сваке године на разлици у цени штеди 400.000 евра. Уз уштеду, додатна је корист новац који остаје у земљи. Други пример је контролни систем на једном од

блокова електране "Никола Тесла". Пре четири године је једна велика светска корпорација урадила један од контролних система за седам милиона евра. Сада су, на основу резултата пројекта које је финансирао Министарство, четири српска института, предвођена "Михајлом Пупином" урадили исто за око 2,5 милиона евра. Као и у претходном случају, и овде постоји корист која није само материјална, то је технологија којом сада ми господаримо. Коначно, један од најбољих примера је Институт за ратарство и повртарство из Новог Сада, који је прошле године извезао семе у вредности од десет милиона евра. Њихово семе је одлично и извози се у тридесетак земаља света. Имају своје плантаже у Јужној Америци и Индији. И ми смо 2004. "увезли" српско семе из Индије, пошто је 2003. била сушна година, па нисмо имали довољно оног које је узгојено у Србији.

• *Да ли се слажете са ставом да је у време кад је привреда била моћнија веза између науке и привреде била јача?*

– Јесте. И ми данас морамо да радимо на томе да привреда схвати колико јој користи улагање у науку, дакле да постоји интерес, јер наука може да креира профит. Улагање привреде у науку, дакле, не сме да буде по директиви, не треба да буде "патриотски задатак", треба да буде засновано на интересу. Али и научници требају неке своје програме да прилагођавају интересима привреде. Потребно је, дакле, обострано прилагођавање.

• *Хоће ли неко усаглашавати њихове активности?*

– Њихова сарадња би требало да буде заснована на интересу. Не може држава да их води за руку. Министарство не ограничава плате запослених у научним институтима. Ако неко може да узме послове на европском тржишту и заради 400.000–500.000 евра, ако може да добије научни пројекат у иностранству - тим боље за њих. Као што не ограничавамо плате, па научници могу да приходују осим код ресорног министарства и код других министарстава, у иностранству или сарађујући са привредом, тако од оних државних института који послују са плусом, или великим плусом, држава не узима дивиденде. Тај новац институтима остаје да га реинвестирају у науку.

• *Колико су научни посленици одговорни за то што се наука не посматра као реална инвестиција већ као потрошња?*

– То је проблем перцепције. Ако питате особу на улици шта мисли о буџетским средствима која се одвајају за науку, он ће у највећем броју случајева рећи да је то глупост. Научнике замишљају као зане-сењаке чији се резултат рода не види. Та свест мора да се мења, јер је погрешна.

• *Да ли се у вашем министарству труде да се та слика промени?*

– Покушавамо да све време приказујемо реалне резултате рада наших стручњака. Објашњавамо колико су они помогли нашој држави. Уосталом, о томе колико су неки резултати истраживања наших института помогли приликом одбране земље 1999. године, најбоље знају људи из Војске. А ако се непрекидно износе такви примери, у јавности може постепено да се мења лоша представа о науци.

—■ ФОРСИРАЊЕ МЛАДИХ

• *Народу је једноставније да разуме тзв. примењена истраживања него она базична.*

– Јесте, али базична истраживања чине темељ примењених истраживања, и не могу да се раздвоје. Коначно, не могу све области науке да креирају профит. Они делови науке који су профитно примењиви могу лагано да покрећу делове српске привреде.

• *Ипак мислим да су неке тезе у друштву замењене, јер се у свакој богатијој држави елитом сматрају научници, а код нас се елита везује за нешто друго. И ту вероватно ствари треба вратити на своје место?*

– Слажем се. То је проблем погрешног система вредности који је овде превише дуго пропагиран преко медија. Идоли су естрадне уметнице, а не научници попут Милутина Миланковића. Идол је неко ко се вози у ципу који је на ко зна какав начин стекао, али не људи који су светски признати а који раде за 35.000 - 40.000 динара.

• *Протекле деценије највећи проблем друштва, и Војске, био је одлив кадра. Каже се не без разлога да су млади стручњаци наш најбољи извозни бренд. Постоје ли програми којим Министарство може убудуће да спречи одлив кадра и како уопште побудити интерес младих за науком?*

– Одлив мозгова је глобални проблем. У основи бављења науком је радозналост. Радозналост доводи до тога да научници желе да виде како се други научници, у другом поднебљу, баве науком, дакле сеобе су део науке. Ако се радозналост изузме, два су основна разлога због којих млади одлазе – услови за живот и услови за бављење научним радом. Тежимо да те услове побољшамо како бисмо младе задржали или вратили у Србију.

□ *Данас много људи по новинама прича да други издвајају више од три одсто бруто друштвеног производа за науку. Нико не издваја толико за науку, поготово не искључиво из буџета.*

С једне стране, преко фондације за изградњу станова за младе научне раднике, у Београду, а надам се ускоро и у Крагујевцу и Новом Саду, граде се станови који се продају по цени изградње (у Нишу су ови станови изграђени), а са друге, константно расту зараде које исплаћујемо научницима преко пројеката. Оне су данас десет пута веће него пре шест година. Такође, ми младе научнике најпре стипендирамо, потом им дајемо средства за одлазак на постдокторске студије у иностранство, наравно уз клаузулу обавезног повратка у земљу. Поред тога, преко Владиног фонда за младе таленте, са конта Министарства финансирају се људи који иду на магистарске и докторске студије у иностранству, и, опет, уз поменути клаузулу о повратку у земљу.

• *А да ли ваше министарство сарађује са осталим министарствима у популаризацији науке?*

– Ове године смо први пут расписали конкурс пројекте који популаришу науку. Морају много више да се ангажују факултети како би пропагирани одређене смерове, јер неки од њих имају реални проблем – све се мање људи уписује на поједине факултете.

—■ ЧИСТ СЛУЧАЈ НЕПРАВДЕ

• *Одакле Ваше симпатије за војне научне посленике?*

– У послу који радим не могу да се руководим симпатијама или антипатијама, али постоји наклоност према једној озбиљној институцији која је стуб ове државе и нације, а то је Војска. И ја јесам наклоњен, и поштујем, као ваљда сваки нормални човек и патриота у овој земљи, Војску. Чињеница је да Војска има научни сегмент који је далеко од занемарљивог и да је он чудним стицајем

околности био практично изопштен из националног научног система. Научници који су радили у војним институцијама нису имали сва права и могућности као њихове колеге у цивилству, иако међу њима није било суштинских разлика. То је било и јесте неправда. Неправда према тим људима је однос државе према њима, при чему то није лоше само за њих, то је лоше и за земљу. Да би научници у војсци могли да учествују у нашим пројектима и да бисмо финансирали њихов рад, морали смо да тражимо "рупе" у закону. Све је то бесмислица и зато мислим да их што пре треба укључити у систем српске науке и очекујем да ћемо до краја године тај проблем потпуно решити. Сада интензивно радимо на томе.

• *Да ли има проблема?*

– Ствари су помало компликоване, јер да би се институти акредитовали код нас, они морају да имају одређени број доктора наука у научном звању, а неки то немају. Други проблем су научна звања у која су бирани научници унутар војног система. Ми смо анализом проверили и утврдили да су та звања добили под истим условима као њихове колеге у цивилству. Никакве разлике нема, али морамо смо да нађемо цивилну установу из исте или сличне области која ће да потврди њихова звања. Проблем је заиста формалан, али захтева много живаца. Ту има сујете, конфликта, сукоба интереса...

А када војне научнике формално изједначимо са цивилним колегама, онда ћемо војне институције акредитовати. Очекујем да се то заврши до краја године.

• *Шта мислите о подели на војну и цивилну науку?*

– То је глупост. Наш је интерес, као министарства, потпуно јединство науке, при чему уопште није спорно ако Војска Србије

□ *Циљ Закона о научноистраживачкој делатности, усвојеног у децембру 2005. године, јесте да реформише мрежу научноистраживачких организација, појача улогу научне јавности, а смањи улогу Министарства и министра задуженог за област науке у доношењу одлука од значаја за српску науку.*

жели да задржи монопол над одређеним истраживањима која су битна за безбедност земље, да то и уради. Циљ нам је да отворимо врата за научнике у војсци, да они могу несметано да користе све бенефиције које имају научници у цивилству, укључујући могућност пријављивања на пројекте. Моја дужност као министра је да им дам шансу.

• *Војнотехнички институт је жртва реформе система одбране. Шта Ви мислите о његовој судбини?*

– Ми смо се као министарство налазили у веома необичној ситуацији. Проблем је био у томе што тај и други институти нису били акредитовани код нашег министарства као научне институције, и ми нисмо имали правни основ да се за њихову судбину интересујемо. Формално, они за нас као министарство задужено за науку у Србији уопште нису постојали. Али ја сам и те како мислио на њих и њихову судбину. Лично сам ишао претходном министру одбране и молио га да се заустави потпуно безразложна отпуштања.

Након моје молбе, на једном састанку ми је његов помоћник обећао да неће бити отпуштања научног кадра и да ће се ојачати рад тог института. Али обећање није испуњено. Након тога, ми из министарства смо, у очајању, средином прошле године, били спремни да једног дана буквално непозвани упаднемо у ВТИ и да свим људима понудимо плату до краја године и да их формално пребацимо у неки од цивилних института како бисмо имали основ да их и даље плаћамо. Све смо то намеравали да учинимо како бисмо спречили да се растуре људи и опрема, јер кад се једном растуре, такве установе више не могу да се саставе. После се десило оно што знате – дошао је министар др Зоран Станковић и с њим сам се брзо договорио око тога да се отпуштања у Вонтех-

ничком институту прекину. Надам се да ћемо након регистрације и акредитације наћи начин да та установа стане на своје ноге.

• *Ове године је издвојено више од милион евра за плаћање научних часописа. Од тога научни посленици у Војсци нису добили ништа. Када ће они моћи да користе часописе и базе научних података које плаћа Министарство науке и заштите животне средине?*

– Што пре. Након акредитације, постојаће само технички проблеми – да видимо ко има какву Интернет мрежу. А то зависи пре свега од локације – где су им зграде, какве су и како можемо што брже да их повежемо на академску мрежу. Имамо цивилне институте који су спремни да раде тај посао.

• *Како ће бити регулисан статус тих научних посленика, њихове плате?*

– Научницима у институтима послодавци су институти, а не Министарство. Према томе, и они ће имати исти положај као људи на факултетима и институтима у грађанству. Моћи ће да конкуришу код министарства за пројекте, што је заправо главни циљ ове акције интеграције војне научне делатности, и да део прихода остварују од Министарства науке и заштите животне средине.

• *И на крају, да ли ће и Ваш наследник наставити Вашим курсом? Ово је стара, болна прича коју ни ваши претходници нису завршили. А ви?*

– Ја ћу је завршити. У томе је разлика између мене и мојих претходника, а и ове и претходних Влада. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

Сусрет са командантом Кфора

ПАРТНЕРСТВОМ ДО РЕШАВАЊА ПРОБЛЕМА

Заступник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Здравко Понош и командант Кфора италијански генерал-потпуковник Ђузепе Валото сусрели су се 4. августа у селу Рударе код Куршумлије.

У разговорима су учествовали и командант Копнених снага генерал-потпуковник Младен Ђирковић, потпредседник Координационог тела за југ Србије Нинослав Крстић, начелник Комисије за спровођење ВТС пуковник Миодраг Поповић и шеф заједничке комисије Кфора пуковник Оле Копен.

Том приликом закључено је да сарадња између Војске Србије и Кфора иде узлазном путањом и да ће се још више појачати заједничка борба против илегалних активности на административној линији према Космету.

После састанка генерал-мајор Здравко Понош је изјавио да и овај сусрет осликава успешну сарадњу Војске Србије и Кфора.

– Ми смо се и данас сагласили – рекао је генерал Понош – да границе и административне линије нису у стању да зауставе криминал, тероризам и друге области које нарушавају безбедност. Успешну контролу тих проблема могу да обезбеде само сарадња и партнерство војске Србије и Кфора. На добром смо путу да унапредимо ту сарадњу, а ја сам пренео команданту Кфора поруку министра одбране да смо ми спремни да идемо у том правцу онолико, колико је и Кфор спреман да иде у том смеру.

– Као командант Кфора – нагласио је генерал-потпуковник Ђузепе Валото – задовољан сам јер смо се са представницима

Генералштаба Војске Србије договорили да унапредимо сарадњу на свим нивоима. Имамо исте мете, исте циљеве и решаваћемо их заједнички. Ми показујемо свима да Кфор и војне српске снаге могу да функционишу заједно.

Одговарајући на питања новинара, генерал Валото је истакао да Кфор тренутно има 16.000 војника на терену, добро увежбаних за мисију коју спроводе, те да су они потпуно спремни да испуне задатке очувања безбедности у покрајини уочи решавања коначног статуса. ■

З. М.

Посета 250. ракетној бригади ПВО

ПОВЕЋАЊЕ ЕФИКАСНОСТИ СИСТЕМА

Генерал-мајор Здравко Понош, заступник начелника Генералштаба ВС, посетио је 250. ракетну бригаду ПВО, у којој је у исто време контролисана борбена готовост. Командант В и ПВО пуковник Драган Катанић реферисао је о тренутним потенцијалима тог састава за вођење противваздухопловне борбе.

Командант бригаде пуковник Станко Васиљевић истакао је да се добри резултати постижу упркос проблемима као што су недовољна попуна војничким саставом, вишак средстава пренетих из угашених јединица и комплексна шема логистичке подршке другим саставима.

Генерал Понош је потом обишао ракетне дивизионе 250. ракетне бригаде стационаране у касарнама у Јакову и Зуцама. Припадници бригаде су демонстрирали своју оспособљеност за брзо извођење борбених радњи и поступака. Приказане су и модификације извршене последњих година, којима је битно повећана ефикасност система. Наиме, блокирање радарског канала система *нева* у условима ометања превазиђено је уградњом термоизијске камере и ласерског даљиномера, а у употребу се уводе и дигитални логаритамски пријемници.

У обраћању припадницима 250. ракетне бригаде, генерал Понош истакао је важност одлучног предузимања реформских корака у свим родовима и службама наше војске, изналажењем праве размере између релативно малих новчаних средстава и повећања квалитета кадра. ■

А. А.

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

ДИНКИЋЕВ ПОТПУРИ

Данас произилази да је Србија нека врста прелазног облика између председничког и канцеларског система. Зато се не зна ко је главни: онај коме су намењене почести, или онај ко врши истинску власт.

Да ли се још неко сећа Милана Панића? Звали су га “бициклиста”, јер је још педесетих година прошлога века тренирао велосипед. А онда је побегао у обећану земљу и тамо ваљда спечалио силне паре. Није бежао на точку, за тако далек пут Милан је себе утоварио на брод. Био је то тужни слепи путник који је пловио у неизвесност, радознали емигрант иза гвоздене завесе.

Деведесетих су га позвали да буде премијер југословенске владе. Сиротињска Србија знала је да цени богаташа из својих редова. Онога који је утекао од ових и обогатио се чак тамо, код оних. Кад је такав међу највећима, зашто да га не позовемо као спас!

Панић се одазвао, формирао свој кабинет. Пред функције првог министра себи је узео и ресор одбране. И ту почиње весеље. Премијер, то јест министар одбране, неуморно је давао изјаве, које су биле резултат комичне ненадлежности. Другим речима, изгледа да бициклиста сасвим није знао где се нашао и шта му је чинити.

Начелник Генералштаба у та славна времена исто је био Панић. Али не Милан, него Живота. Њега су радознали новинари питали шта мисли о новом министру одбране, као таквом, а генерал је одговорио: “Ја о њему као министру нећу да се изјасним, јер то није моје. А о тенисеру Милану Панићу могу. Редовно га бијем. Дођите па видите!”

Да, то је био призор. Само који дан после те дипломатско-спортске изјаве, новинари су сликали првог генерала и првог министра у кратким гађама. Играли су тенис. Бициклиста је имао спортску линију, а војник, онако, као кувар који не може да одоли свом умећу. И стварно, Панић је тукао Панића. Генерал се кретао боље и брже, и логичније од министра.

“Ел сам ви рек’о?” – дао је кратку изјаву Живота Панић медијима.

Фотографије су обишле свет. Али, то није помогло нашој одбрани. Једног дана, кад је министар био на путу ка својој новој домовини, његови генерали у Министарству одбране (Живота Панић му није био потчињен), јавно су се оградиле од премијера и министра. Рекли су, малтене, да тај човек о одбрани земље нема појма. Скоро да је шарлатан, онај који се забавља све радећи наопако.

Панић је смењен једне ноћи. Али инерција “двојства” у командовању је остала. Јавност је још од Тита опчињена положајем врховног команданта. Кад засвира свечани марш за предају рапорта и строја, подилазе жмарци. Народ воли параде и војнички ред. А врховни командант је већ у сферама које су далеко изнад обичног. Лако је било Титу, његова армија је имала победничку традицију.

Врховни команданти после њега нису имали много разлога за спокој. Председништво, а касније и

његови крњи остаци, нису знали шта да раде са овлашћењима. Нису знали шта да раде с армијом, него су се, уз велику драму, разишли по новим војскама. И отишли у пензије, а неки од њих су одавно у Титовом свету.

Ту, скоро, добили смо Српску војску. Она је настала као резултат природне деобе браће по ћалету, и углавном је дочекана као пасторче. Шта да радимо с њом, аман браћо и сестре!

Да је реформишемо, као што иначе одавно радимо! Него шта!

Е, сад, поново се јављају недоумице око надлежности. Око једне изјаве министра настала је права бура. А ствар није нимало једноставна, мада наоко изгледа сасвим јасна.

Дакле овако: Устав Србије донет је кад иста, то јест Србија није имала војску. У њему (Уставу) стоји (парафразирано) да председник Републике командује оружаним снагама у миру и рату!

Шта је то, ако формулацију извучемо из контекста (онога) времена и пребацимо у презент? Може се применити, али и не мора. Уставописац осамдесетих је рачунао снаге милиције и ТО, водећи рачуна да неко, у конфузном распореду власти и распаду свега и свачега не “злоупотреби” просторну компоненту, то јест историјску територијалну одбрану.

Та несавршена одредба помаже важним људима да је данас тумаче по вољи. Дакле овако “могло би да бидне, ама не мора да значи”. Јер, да се разумемо: министар одбране је члан кабинета владе. Дакле инструмент извршне власти. Устав Србије и на том нивоу остаје недоречен, јер је и направљен за несметани трансфер моћи једног човека. То стање је деведесетих добро дефинисао један јужњак: “Шта је бре, куј не разбира састојбу? (стање, прим. аут.) Куде Слоба, тунак и влас’!”

Зато је било могуће да мимо Устава СРЈ сервилни генерали прогласе Милошевића за “врховног”. “Не пише у Уставу”, – објашњавао је први међу њима. “Не пише у Уставу да је врховни, али произилази!”

Данас произилази да је Србија нека врста прелазног облика између председничког и канцеларског система. Зато се не зна ко је главни: онај коме су намењене почести, или онај ко врши истинску власт. Онај који плаћа.

Онај који плаћа, томе свира музика!

Да није то Млађан Динкић, човек који је обећао више пара и боље дане за војску и њене пензионере?

Могло би да бидне, макар симболично. Млађа је музичар, фронтмен састава који се зове “Монетарни удар”. Бар он зна шта значи свирати бадава. ■

Аутор је коментатор листа “Политика”

БОРБА ОКО ПРЕВЛАСТИ НАД ВОЈСКОМ НЕ ПОСТОЈИ

У изјави за Танјуг, 5. августа, министар одбране др Зоран Станковић рекао је да борба око превласти над Војском Србије не постоји, јер наше оружане снаге функционишу према постојећим, иако недовољно прецизним, законима и прописима.

Председник Србије Борис Тодић руководи оружаном снагом Србије и то нико никада није доводио у питање, нагласио је министар Станковић и додао да је председник Србије обавештен о свим активностима Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије и да се све његове одлуке спроводе.

Министар Станковић је такође истакао да за два месеца, колико Министарство одбране функционише у оквиру Владе Србије, Влада и њен председник чине велике напоре да нагомилане и наслеђене проблеме разреше и помогну Војсци Србије да изађе из материјалне кризе, али и да се донесе одговарајућа законска регулатива која би помогла функционисање Војске Србије. У том смислу, Влада Србије и њен председник обавештавају се о свим активностима у Министарству одбране и Војсци Србије, а спроводе се и одлуке које се доносе на седницама Владе, а тичу се закона, материјалних и других давања, рекао је министар Станковић.

Он је констатовао да су, према томе, у досадашњем периоду, биле испоштоване одлуке у вези са Војском Србије које су доносили и председник Србије и републичка влада.

Министар Станковић је објаснио да је приликом недавне посете Панчеву у изјави новинарима желео да потенцира цивилну контролу над Војском Србије и додао да је та изјава изазвала реакцију у смислу ко командује Војском, а не како да се помогне оружаном снагама да функционишу до усвајања законских измена.

Министар одбране је објаснио да је *Нацрт војне доктрине* послат на разматрање и председнику Србије и Влади Србије и додао да ће тај документ бити потписан и усвојен тек после усвајања *Националне стратегије безбедности, Стратегије одбране* и других стратешких докумената Војске, те "сета" закона посвећених оружаном снагама.

Министар Станковић је објаснио да је у *Нацрту војне доктрине* предвиђена могућност употребе Војске у случају антитерористичких дејстава на подручју Србије. Имајући у виду да је носилац противтерористичких дејстава Министарство унутрашњих послова, у случају ескалације терористичких дејстава Влада Србије може донети одлуку о употреби антитерористичког батаљона специјалне бригаде која ће бити формирана крајем септембра, рекао је министар одбране. Министар је такође појаснио да Влада Србије ту одлуку не може да донесе ван законом предвиђене процедуре која подразумева најпре "доношење одлука од стране Скупштине Србије и председника Србије", чије су надлежности јасно дефинисане у таквим случајевима.

"Приликом припрема за посету Панчеву схватио сам да је *Војна доктрина* потписана и на тај начин сам изрекао неистину којом сам изазвао буру код неких политичких групација, па им се овим путем, као и грађанима Србије, извињавам", рекао је министар одбране Србије у изјави за националну агенцију. ■

СОКОЛО НАСТАВЉ

Специјална бригада коју ћемо ускоро формирати треба да буде врхунски оспособљена и опремљена најсавременијим средствима, с обзиром на изазове које можемо да очекујемо – рекао је министар одбране Станковић после обиласка једне од елитних јединица Војске Србије у Касарни "Растко Немањић" у Панчеву

Министар одбране др Зоран Станковић и заступник начелника Генералштаба ВС генерал-мајор Здравко Понош посетили су 3. августа припаднике 72. специјалне бригаде. Специјалци из те елитне јединице која је смештена у Касарни "Растко Немањић" у Панчеву, приказали су том приликом део садржаја из своје борбене обуке и потврдили врхунску спремност и обученост за извођење и најтежих војничких задатака.

Министар Станковић је изјавио да је импресиониран исказаним професионализмом специјалаца који и по августовској врелини успешно изводе сложену обуку и извршавају веома захтевне задатке на целој територији Србије.

Специјална бригада Војске Србије, чије је формирање планирано за 29. септембар, укључиће у свој састав припаднике садашње 72. специјалне бригаде, 63. падобранске бригаде и део припадника противтерористичког одреда "Кобре". У тој новој јединици такође ће се наћи и један број врхунских ронилаца из 82.

В И А Ј У Л Е Т

СУСРЕТ СА ПРЕДСТАВНИЦИМА ЈУЖНОБАНАТСКОГ ОКРУГА

Министар одбране др Зоран Станковић са сарадницима разговарао је у Панчеву са представницима јужнобанатских општина и округа о сарадњи Војске и локалних самоуправа.

Гости и домаћини су заједнички констатовали да је сарадња цивилних структура и Војске на изузетно високом нивоу, што се најбоље видело за време одбране од пролећних поплава, те у помоћи у комуналним пословима у општини Панчево које обављају инжењеријске јединице Војске Србије.

Посебна тема разговора било је решавање проблема везаних за имовину коју у општинама Јужнобанатског округа: Алибунар, Пландиште, Вршац, Ковин и Панчево користи Војска Србије. Изнети су предлози да се размотри могућност замене појединих некретнина да би их боље користили и Војска и локална самоуправа.

поморског центра у Кумбору који су се изјаснили да каријеру наставе у Војсци Србије.

Према најновијем министра Станковића, део инвестиционог плана Владе Србије који се односи на Војску Србије биће представљен јавности крајем августа. То ће бити јасан показатељ да држава Србија предузима одређене мере за побољшање положаја својих оружаних снага. ■ А. АНТИЋ

ДОБРА САРАДЊА СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Министар одбране др Зоран Станковић са сарадницима посетио је старешине и војнике у зајечарској касарни "Никола Пашић", где је разговарао и са представницима локалне самоуправе из једанаест општина на том подручју

Заступник команданта Девете пешадијске бригаде потпуковник Томислав Петровић је на почетку посете информисао министра о зони одговорности тог састава, оствареним резултатима у раду, достигнућима у изградњи борбене готовости, процесу оспособљавања војника рода пешадије и проблемима које имају. Потом је министар Станковић, у пратњи помоћника за политику одбране Снежане Самаршић-Марковић, заменика начелника Управе за оперативне послове ГШ ВС генерал-мајора Љубише Дико-

ПРАВДА ЈЕ ДОСТИЖНА

Одговарајући на питања новинара, министар одбране Зоран Станковић је истакао да је учествовао у прикупљању доказа за повреде међународног хуманитарног права на простору некадашње Југославије од 1991. године и да је више од 200.000 докумената предато Хашком трибуналу.

– Пре више година – рекао је Зоран Станковић – доставили смо доказе и о одговорности Атифа Дудаковића. Правда је понекад спора али достижна и ја мислим да ће у наредном периоду људи који су одговорни за смрт Срба и остали који су повредили међународно хуманитарно право, ипак, одговорати.

вића и заменика команданта Копнених снага генерал-мајора Владимира Стојиљковића, обишао неке од садржаја обучавања на вежбеним и спортским полигонима Касарне "Никола Пашић".

Министар одбране је информисао старешине и војнике зајечарског гарнизона о стању и перспективама развоја система одбране Републике Србије и одговорио на бројна питања. У зајечарском гарнизону, по *Стратејском прегледу одбране*, у будућности ће се налазити Центар за обуку војника и два пешадијска батаљона Треће бригаде Копнене војске.

Током боравка у гарнизону Зајечар, министар Станковић је разговарао и са председницима општина Зајечар, Књажевац, Сокобања, Бољевац, Бор, Неготин, Кладово, Мајданпек, Доњи Милановац, Параћин и Жагубица о питањима сарадње Војске и локалних самоуправа. На том састанку посебна пажња је посвећена решавању вишка војних непокретности и могућностима и жељама општина да у том процесу учествују.

– Ми се надамо да ћемо у наредном периоду успети да проведемо процес отуђења вишкова војне имовине и да ћемо из тих средстава обезбедити боље функционисање војске, њено опремање, побољшање стања инфраструктуре и решавање стамбених проблема – нагласио је министар Станковић.

Председници општина у Тимочкој крајини показали су велико интересовање за војне непокретности и понудили конкретне предлоге за евентуалну размену или куповину војне имовине. Општи закључак је да су односи између војске и локалних самоуправа одлични и да их треба још више унапредити преко разних модела сарадње. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ
У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

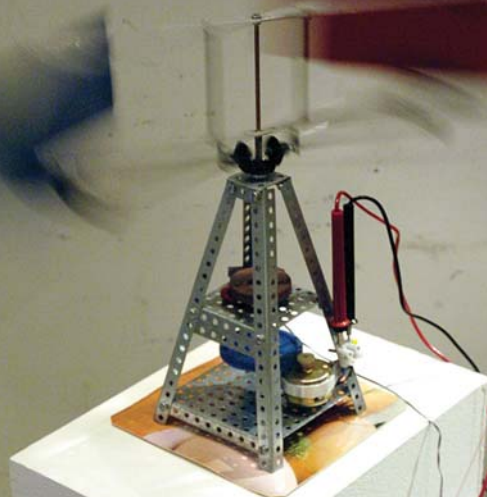
БЕЗ ЊИХ НЕ МОЖЕ

Одбрана Републике Србије мора бити утемељена на знању, али не по рецепту из прошлости. Да би се научноистраживачка делатност данас квалитетно обављала, њени капацитети морају бити усклађени са економским могућностима земље и оперативним потребама војске, а неопходно је што пре решити и статус војних научних установа и научног кадра.

TURBINA ZA KORIŠĆENJE
VETRA I VODE

AUTOR: Srđan Adžević, B. Stanićević 12a
TEL: 280367 E-mail: srzad@elcom.rs

Није непознато да одбрана треба да буде утемељена, између осталог, и на примени резултата научноистраживачког рада из свих научних области. Из тог разлога, научни и развојни рад за потребе одбране представљају један од крупнијих задатака свих структура друштва, па према томе и свих његових научних радника и институција. Међу њима видно место заузимају и организација, усмеравање, праћење и афирмисање научноистраживачке делатности на нивоу Министарства одбране и Војске Републике Србије.

О научним посленицима у Министарству одбране и Војсци донедавно се мало говорило. Знало се да у институтима раде инжењери машинства, електротехнике, електронике, информатичари, геодете, да има и математичара, физичара, хемичара, технолога, лекара, стручњака из корпуса друштвених наука... Знало се да раде на развијању и модернизацији средства НВО, односно да се баве НИР-ом у области одбрамбених технологија, војних и медицинских наука значајних за одбрану, те да неки војни научници имају висока научна и наставна звања, али је њихов рад, сем у медицинским наукама, остајао мало доступан јавности. Наталожена горчина војних научних радника избила је на видело током прошле године када је преко медија допрла информација да је због реформских отпуштања у Војсци, Војно-технички институт остао без половине свог састава.

Научноистраживачки кадрови који су некад у институте примани као најбољи млади студенти, постајали официри и врсни стручњаци, данас су некако запостављени. О том сегменту рада Војске отворено се прича, а најважније информације могу се добити у Управи за стратегијско планирање у Сектору за политику одбране МО, која се бави планирањем задатака научноистраживачког рада, инвентивне делатности и експертског оцењивања, усавршавања научног кадра, те међународне војне сарадње у области научноистраживачке делатности.

БАЗА ПОДАТАКА

Претходним Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама било је предвиђено да се води регистар војних научних установа и регистар научноистраживачког кадра. База података започела је да се пуни у Управи за школство ГШ и била је ослоњена на Управу за кадрове – која је користила базу КАИС-а. Због промена у организацијској структури МО и Војске тај информациони систем данас не задовољава потребе које се односе на обезбеђење континуираног рада и непрекидног тока и обраде информација везаних за ефикасност функционисања система НИД у МО и Војсци. Рок за реализацију и увођење новог система је мај 2007. године. Један од аутора старог и новог програма “Информациони систем научноистраживачке делатности МО и Војсци” је потпуковник Миодраг Секулић, магистар рачунарске технике.

вољан прилив млађег кадра, онда је јасно да је укупно стање НИД у МО и ВС последњих година изузетно тешко.

У каквим је условима радио научноистраживачки кадар и какав је био њихов статус? Одобрена финансијска средства за научноистраживачки рад била су много мања од потребних па се због немогућности финансирања научних пројеката осипао научни кадар и гашене поједине истраживачке области. Недовољно се улагало у лабораторије и друге капацитете научноистраживачких установа (кабинете, полигоне, прототипске радионице, научну литературу, хардверску и софтверску подршку), била је слаба размена научних информација, а сарадња наших установа са установама у свету је готово прекинута. То је допринело изостајању квалитетнијих резултата истраживања који би се публиковали у домаћим и међународним часописима, што је предуслов за стицање научних и наставних звања.

Начелник те управе пуковник проф. др Митар Ковач сматра да се након дужег периода урушавања истраживачких капацитета чине охрабрујући покушаји да се заустави негативан тренд.

– Мислим да је најгоре време за науку у систему одбране прошло. Излаз из постојеће ситуације налази се у развијању реорганизованих научних и технолошких капацитета, којима се могу реализовати научни и инвентивни пројекти.

■ ИЗУЗЕТНО ТЕШКО СТАЊЕ

На основу садашње анализе, основни недостатак постојећег система НИД је што се његови елементи налазе у различитим организационим саставима МО и Војске, а то усложњава управљање. Велики проблеми су и бројност у тим установама и неодговарајућа кадровска структура. Ако се томе дода хронични недостатак пара за озбиљније научноистраживачке пројекте, те одлив афирмисаног и искусног научног кадра, али и недо-

■ ОСНОВИ ЗА РЕФОРМУ

Сем тога, статус војних научних установа и научног кадра није изједначен са оним у друштву, а ни формацијски елементи за научна и наставна звања нису дефинисани на прави начин.

Научноистраживачка делатност, као јединствена функција у систему одбране Републике Србије, јесте значајан чинилац и покретач развоја Војске, посебно са становишта њеног опремања и модернизације. Да би се та функција квалитетно остваривала, научноистраживачки капацитети морају бити усклађени са економским могућностима земље и оперативним потребама Војске изражених у стратегијско-доктринарним документима. Очување научног кадра, дефинисањем његовог статуса на нови начин у систему одбране и друштву, постао је услов прогреса, настанка нових знања и ефикасне стратегије.

Да би се успешно остварила научноистраживачка делатност, Управа за стратегијско планирање, у сарадњи са носиоцима других значајних функција и послова у систему одбране и изван њега, током прошле и почетком ове године предузела је низ мера за унапређење НИД-а и стварање стратегијско-доктринарног и нормативно-правног оквира за његово реформисање.

– До сада је урађен *Нацрт закона о научноистраживачкој делатности у МО и Војсци* који је предат у процедуру крајем прошле године. Он није усвојен јер ће се због промена у погледу статуса МО и Војске у новоуспостављеном државном систему, у областима научноистраживачке делатности и школства примењивати републички закони, а одговарајућим подзаконским актима биће исказане наше специфичности у односу на друштво. Завршен је и пројекат “Реформа система научноистраживачке делатности у МО и Војсци” који је представљен Колегијуму министра одбране у децембру прошле године. Решења

ИНВЕНТИВНОСТ

У Министарству одбране постоји јединствен, централизовани систем заштите и преузимања свих врста иновација значајних за одбрану и безбедност земље. Суорганизатор међународне изложбе проналазака и нових технологија “ПРОНАЛАЗАШТВО-БЕОГРАД 2006”, на којој су наступили и иноватори из МО и Војске, било је управо наше министарство. Наступ наших проналазача био је веома запажен, а добили су и низ признања. У 2005. години од планираних 16 реализовано је 10 задатака инвентивне делатности. Тренутно се обрађује 29 предмета, од тога су четири конкретна предлога, седам техничких унапређења и 18 проналазака.

из тог пројекта ушла су у најзначајнији документ којим се пројектују реформе – *Стратегијски преглед одбране* (у делу који се односи на приоритете у научноистраживачкој делатности). Завршени су и *Критеријуми за додељивање годишње награде за најбољи научноистраживачки пројекат, докторску дисертацију и магистарски рад у МО и Војсци*, а прве награде су недавно подељене – истиче пуковник Бошковић и додаје да је покренута иницијатива за признавање научних звања стечених у МО и Војсци, ради стицања минималних услова за регистрацију научноистраживачких установа у оквиру МО у Регистар научноистраживачких организација Републике Србије. Регистрацијом војних научноистраживачких установа у МО обезбедиће се услови за њихово учешће у реализацији пројеката које финансира Министарство науке и заштите животне средине. Добро је што ћемо у процедури регистрације НИУ у МО у Регистар научноистраживачких организација Републике Србије и при решавању других проблема имати подршку Министарства науке и заштите животне средине, како је изјавио министар др Александар Поповић, поводом доделе Годишње награде за најбољи научноистраживачки пројекат, докторску дисертацију и магистарски рад.

■ ОБЈЕДИЊАВАЊЕ ВОЈНИХ НАУЧНИХ УСТАНОВА

Пројекат “Реформа система научноистраживачке делатности у МО и Војсци” предвиђа комплетну рационализацију свих научноистраживачких установа (НИУ) и њихово обједињавање. Први корак је учињен у установама са сродним научним дисциплинама јер је интеграција била најбезболнија и најлакша, без неких већих материјалних улагања и других пратећих последица. Тако су интегрисани Војноисторијски институт и Институт ратне вештине у Институт за стратегијска истраживања. Већ је урађена систематизација радних места и тај нови институту требало би да се формира до краја септембра ове године. Слично овом примеру, одвија се и процес обједињавања опитних центара.

– Поменути програм развоја НИД требало би да упути на све будуће промене које се морају завршити до 2010. године. По некој нашој визији, исказаној у *Стратегијском прегледу одбране*, а по узору на развијене земље света, крајња фаза могла би да буде обједињавање свих војних научних установа у јединствен центар за одбрамбене студије, односно одбрамбена истраживања. То је тешко остварити до 2010, јер отпор пружају поједине организационе јединице МО – каже Бошковић.

РАСКОРАК

Велики је раскорак између потребних и одобрених финансијских средстава за реализацију задатака из Плана НИД-а. За реализацију тих задатака носиоци планирања су за 2005. годину тражили 205,2 милиона динара, а Решењем о финансирању одбране из средстава утврђених *Законом о буџету Републике Србије* одобрено је само 37,5 милиона, односно 18 одсто, док је реализовано 33,9 милиона динара.

МАЛО, А МНОГО

За реализацију два велика пројекта ВМА који су од великог значаја (Генетички и ћелијски биоинжињеринг у медицини и Клинички, патофизиолошки молекуларни аспекти трауме и инфламације, за период 2006–2010) потребно је у првој истраживачкој години обезбедити финансијска средства у износу од 150.000 евра за набавку специфичних хемикалија и реагенса из увоза, и 60.000 евра за учешће 30 истраживача на међународним конгресима и симпозијумима. И то мало је за војни буџет много.

СТАРОСНА СТРУКТУРА

Старосна структура научноистраживачког кадра такође није повољна. Половина од укупног броја истраживача (407) је у стваралачком зениту, дакле старијих од 45 година и они по војним критеријумима нису перспективни. До 45 година живота има 367 истраживача (47%), а посебно забрињава податак да их је само 15 (4%) старости до 30 година.

ПОЛА НЕДОСТАЈЕ

Закључно са 30. децембром 2005. евидентирана су 774 истраживача у МО и ВС, од тога 372 имају научно и наставно звање и високе референце за научно истраживање што и даље представља значајан потенцијал. Формацијом је међутим (до поменутог датума) предвиђено да академска звања има 1.537 људи, дакле недостаје половина. Најкритичнија ситуација је у војним научним установама у којима има 611 истраживача, а недостаје 837 (58 одсто). Истовремено, 83 припадника МО и ВС су распоређена на радним местима ван научних и истраживачких установа или војних школа.

Идеја је ипак јасна, спајањем ће се концентрисати научни кадар и смањити администрација. А управо је рационализација у организационом смислу један од кључних предуслова за реформу.

СТАЊЕ КАДРА

Болна питања за све научне посленике у Војсци су статус и перспектива. Научни потенцијал је толико осиромашен да се морају обезбедити механизми којима би се постојећи кадар задржао и стимулисао долазак квалитетног кадра из грађанства.

– Према расположивим подацима, закључно са 30. децембром 2005. евидентирана су 774 истраживача у МО и ВС. Од тога броја, 372 имају научно и наставно звање и високе референце за научно истраживање, што и даље представља значајан потенцијал. Међутим, формацијом је за тај период предвиђено да академска звања има дупло више људи. Такав несклад између потреба и стварног стања научноистраживачког кадра последица је, између осталог, и због *Критеријума организацијско-формацијске структуре команди јединица и установа МО и Војске* који нису прилагођени потребама МО, посебно у делу који се односи на научноистраживачке установе. Њиховом применом дешава се да у војним научним установама лица са нижим академским звањем руководе онима који имају виша академска, научна или наставна звања. На Војној академији се и даље изједначава докторат са генералштабним усавршавањем. То наводи на закључак о недоступности дораде тих критеријума – истиче пуковник др Мирослав Станић, начелник Одељења за научну и инвентивну делатност и АИС у Управи за стратегијско планирање.

Он каже да ће Управа за стратегијско планирање, у оквиру своје надлежности, иницирати код Управе за кадрове и Управе за организацију да се то питање реши на прави начин. Та иницијатива ће се посебно односити на редефинисање формацијских елемената за научна звања ради остваривања одговарајуће положајне групе.

Али како задржати кадар и привући млађе стручњаке?

– Њихов квалитет мора да буде нормативно регулисан, а стимулација мора да постоји. Ми ћемо покренути поступак да се одговарајућим прописима предвиди начин стимулисања НИК – било да је реч о висини плате, додатној половини или целој про-

сторији стана, задржавању у служби до биолошке границе од 65 година за мушкарце, у складу са решењима у друштву, ради очувања НИК, док се одговарајућим програмима не обезбеди његово подмлађивање. Сматрамо да им треба дати предност за специјализацију и усавршавање у иностранству. Желимо да учинимо тежак научни рад привлачнијим за оне који почињу њиме да се баве и да им кажемо да, поред војностручне, и војнонаучна линија има једнаку вредност, ако не и већу. И то мора да буде познато студенту четврте године Војне академије, који је заинтересован за НИР у одређеној научној области, да је једнако вредно бити доктор наука као и генерал у систему одбране и да ће имати једнаки статус, једнака примања, чак ће можда бити у предности јер може својим докторским звањем да мења позицију у друштву – категоричан је пуковник мр Бошковић.

ПРИЗНАВАЊЕ НАУЧНИХ ЗВАЊА

Да би се решио проблем око признавања научних звања стечених у МО министар одбране др Зоран Станковић покренуо је иницијативу према Министарству науке и заштите животне средине. Предложено је да се признају постојећа научна звања по важећем *Закону о војним школама и ВНИУ* (СВЛ, број 27/94, 41/99) и *Правилника о критеријуму за стицање научних звања НИУ* (СВЛ, број 21/2000) да би се следећи избори у научна звања вршили према закону и критеријумима за стицање научних звања Републике Србије.

ИЗДВАЈАЊЕ ЗА НАУКУ

У току 2006. године за потребе НИР-а у МО и Војсци издвојено је 0,4% (2004 – 0,6%; 2005 – 0,3%) од укупних средстава за финансирање текућих задатака система одбране из буџета Републике Србије, што се према постојећим пројекцијама неће променити ни до 2010. године. За 2007. годину за потребе НИД-а предвиђа се издвајање у висини од 45.189.000 динара, односно 0,4% укупних средстава за финансирање текућих задатака система одбране из буџета Републике Србије.

Пуковник мр Љубиша Петковић, начелник Одсека за НИД у Управи за стратегијско планирање, објашњава да је од тих средстава предвиђено 30 милиона динара за потребе истраживања и развоја НВО, 9.689.000 динара за истраживање и развој у области осталих наука, експертског оцењивања, инвентивне делатности, у области војног школства, ратне вештине, три и по милиона за истраживање у области медицинских наука, милион и по за материјале за географски и хидрографски премер и израду карата и метролошког обезбеђења, а 500.000 динара за материјале за геодетски премер и потребе војног кадра.

– Очекујемо да ћемо крајем ове године у сарадњи са Министарством науке и заштите животне средине Републике Србије делом ублажити проблеме финансирања и реализације пројеката, под претпоставком да се у том периоду региструју НИУ у МО Републике Србије у Регистар научноистраживачких организација Републике Србије. Само у том случају наши институти биће у могућности да конкуришу за реализацију пројеката на домаћем и међународном нивоу, у складу са *Законом о НИД Републике Србије* – истиче пуковник Петковић.

Назив	МО	ГШ	УКУПНО
Академска звања			
Доктор	221	10	231
Магистар	378	43	421
Специјалиста	79	43	122
УКУПНО	678	96	774
Научна и наставна звања			
Научна звања	126	13	139
Наставна звања	229	4	233
УКУПНО	355	17	372

Бројно стање научноистраживачког кадра – академска, научна и наставна звања у 2005.

Године старости	МО		ГШ		УКУПНО	
	Број	%	Број	%	Број	%
До 30	13	2	2	3	15	2
31-40	166	24	18	19	184	23
41-45	147	22	21	22	168	22
Више од 45	352	52	55	56	407	53
УКУПНО	678	100	96	100	774	100
Перспективни кс	326	48	41	43	367	47

Војни научни посленици по годинама старости у 2005.

Ради целовитог преиспитивања система вредности и успешнијег оживљавања функције НИД, која је од стратегијског значаја за реформу система одбране, неопходно је што пре и целовито редефинисати статус научног кадра. Такав приступ је неопходан како би се млади људи опредељивали да се баве тим тешким послом који је услов развоја војне делатности.

– Без науке наша пракса остала би застарела и обогалена и неспособна да афирмише било коју функцију у систему одбране и војну делатност у целини – поручује пуковник др Митар Ковач. ■
Мира ШВЕДИЋ
Снимили Горан СТАНКОВИЋ и Даримир БАНДА

Завршена још једна серија курсева страних језика на Војној академији

КОМУНИКАЦИЈОМ ДО РАЗУМЕВАЊА

Тромесечни интензивни курс енглеског језика и петомесечне курсеве италијанског, француског, грчког и немачког језика завршило више од стотину припадника Министарства одбране и Војске

Страни језици се у нашој војсци изучавају више од 150 година. Највећи замах у учењу руског, немачког и француског језика у српској војсци био је уочи балканских ратова и пред Први светски рат, а 1952. године, у тадашњој ЈНА, основана је и Школа страних језика, у којој су изучавани и други страни језици. Четири деценије касније, 1992. године, на Војној академији формирана је Катедра страних језика чији су професори, упоредо с отварањем наше земље према свету, из године у годину били све ангажованији. С обзиром на то што је недавно отпочело изучавање енглеског језика по новим програмима и методологији STANAG, што нас, на одређени начин, приближава европским и светским интеграцијама, у календар прекретница у развоју оспособљавања припадника Војске у области страних језика можемо да упишемо и 2006.

Стога и свечаност поводом завршетка школовања још једне генерације слушалаца тромесечног интензивног курса енглеског и петомесечних течајева француског, италијанског, грчког и немачког језика, организована почетком августа на Војној ака-

НАЈБОЉИ

Најбоље резултате међу 43 слушаоца у 56. класи (завршна оцена 10, 00) постигли су капетан Иван Делић на курсу француског језика, мајор Драгиша Златковић (немачки), поручник Миљан Милкић (италијански) и потпоручник Предраг Живановић на курсу грчког језика.

Од 58 слушалаца на курсу енглеског језика најбољи успех постигли су потпоручник Милош Станковић, капетан Игор Михајловић и цивилно лице Слађана Мирчевски.

демији има посебан значај. Поред начелника Војне академије генерал-мајора мр Видосава Ковачевића, будућим представницима наше војске у мировним операцијама и хуманитарним мисијама обратили су се и војни изасланици земаља чији су језик изучавали у кабинетима страних језика опремљеним и захваљујући донацијама британске, немачке, грчке и француске владе.

– Масовније и интензивније савлађивање страних језика омогућиће нам да се Европи и свету представимо на прави начин, да се школујемо у иностранству, да стичемо различита и разноврсна знања и пријатеље у страним армијама. Све то води нашем масовнијем присуству у светским мировним операцијама и већој комуникацији припадника Војске у сусретима с европским колегама – рекао је, између осталог, генерал Ковачевић.

Успех који су постигли слушаоци 56. класе основних курсева италијанског, грчког, француског и немачког језика за нијансу је бољи од прошлогодишњег, износи 8,48, док су слушаоци интензивног другостепеног курса енглеског језика остварили резултат 7,62. Будући да је реч о првој генерацији припадника војске оспособљаваних из енглеског језика по СТАНАГ стандардима и да је слична материја раније изучавана дуже од пет месеци, постигнути успех је велико охрабрење за наставнике и немала обавеза за будуће полазнике курса енглеског језика. ■

Д. ГЛИШИЋ

Свечаност у Пожаревцу

ПРВИ ПОДОФИЦИРИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

У Касарни "Вељко Дугошевић" у Пожаревцу пригодном свечаношћу обележен је завршетак школовања ученика 13. класе Специјалистичке средње војне школе Копнене војске и унапређење у подофицирске чинове.

Командант Копнених снага Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић рекао је том приликом да су тренутно главни циљеви Војске спровођење реформи и професионализација.

Најбољим ученицима Александру Гвозденовићу (Копнена војска), Ненаду Ковачевићу (Ваздухопловство и ПВО) и Далибору Бургићу (Логистика) генерал Ђирковић уручио је пиштоље са поветом.

У Наставном центру у Пожаревцу школовано је 90 ученика Одсека КоВ. На Одсеку Логистике у Новом Саду једногодишње школовање завршило је 14 ученика, а на Одсеку В и ПВО у Батајници 38 ученика. ■

С. П.

Саопштење Министарства одбране

ПРЕМЕШТАЊЕ КАДРА

После референдума у Републици Црној Гори професионални војници су анкетирани о томе где желе да наставе службу. За премештај из Црне Горе у Србију изјаснило се 534 професионалних војника (297 официра и 237 подофицира) и 38 цивилних лица. Премештај из Србије за Црну Гору затражило је 18 професионалних војника (седам официра и 11 подофицира), али црногорски органи нису омогућили премештај двојице и они ће остати на својим радним местима у Војсци Србије.

Из Црне Горе у Србију премештено је до 1. августа 467 професионалних војника, од којих 273 официра и 194 подофицира. Цивилна лица на служби у Војсци нису премештана, јер за њих не постоји законски основ за премештај.

До сада није премештено укупно 67 војних лица, од којих је 61 рођен у Црној Гори и ради у тој републици, а изразили су жељу да наставе каријеру у Србији. У наредном периоду појединачно ће се разматрати сваки од тих захтева.

Досадашњи премештаји били су омогућени искључиво ради попуње упражњених формацијских места и ниједан од 467 војних лица није премештен да би био пензионисан или стављен на располагање.

Тренутно, у професионалној служби у Војсци Србије, где ће и наставити своју каријеру, налази се 611 војних лица рођених у Црној Гори (251 официр и 360 подофицира). ■

НАЧЕЛНИК УПРАВЕ
ЗА ИНФРАСТРУКТУРУ
ПУКОВНИК
МР ВЕСЕЛИН
ШПАЊЕВИЋ

ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ КРЕНУЛО

Тендерска продаја 447 објеката и локација које су користили МО и Војска само што није почела под супервизијом Републичке дирекције за имовину Републике Србије. Био је то повод за разговор са првим човеком Управе за инфраструктуру Министарства одбране који каже да је Мастер план усвојен од Владе РС добра основа да се коначно крене са продајом Војсци непотребних непокретности.

Министарство одбране и Војска Србије морају да се реформишу. Држава нам се смањила, па и сама постојећа територија више не дозвољава гломазне и скупе системе. Но, свака, па и ова, реформа кошта. Уз бројно смањење људи у Министарству и Војсци, појавио се, самим тим, и проблем вишка имовине, нарочито оне непокретне. На почетку разговора питамо начелника Управе за инфраструктуру МО пуковника мр Веселина Шпањевића, дипл. грађ. инж, зашто се, и то не само у колоквијалним разговорима код нас, још користи термин “војна имовина” кад је познато да је то увек била класична – државна имовина?

– Још је Уставном повељом дефинисано да су власнице целе имовине коју користи Министарство одбране, односно Војска, биле чланице државне заједнице, односно у овом случају Република Србија. Другим речима, титулар те својине је Влада Републике Србије. У том смислу урађен је Мастер план којим су генерално прецизиране непокретности непотребне Војсци. У Генералштабу ВС постоји Савет за непокретности и он је надлежан да дефинише које су то непокретности постале неперспективне за Војску. То тело је дошло

до бројке од 447 таквих војних комплекса, али ја не могу да кажем да је та бројка, која се нашла у Мастер плану, и коначна. Мастер план је усвојила Влада Републике Србије 22. јуна ове године у Крагујевцу и сада предстоји његова реализација – каже на почетку разговора пуковник Шпањевећ.

Претходно је Влада Србије донела и друге одлуке које се односе на ову област, а реч је о томе да ће цео процес отуђења имовине коју користи МО и Војска бити под непосредном контролом Републичке дирекције за имовину Републике Србије и Пореске управе. Да ли Вас је то изненадило?

– Не. Другог фебруара ове године Влада Србије је донела одлуку да, у њено име, промет војних непокретности иде преко Републичке дирекције за имовину Републике Србије, а да вредност имовине коју, прецизније речено, користе МО и Војска процењује Пореска управа. Међутим, сав посао око припреме тендера за продају тих непокретности, дакле технички део који се односи на имовинско-правну и другу документацију, радимо ми у Управи за инфраструктуру МО. Сходно средствима са којима располажемо ове године тај посао смо уговорили са Војнопројектним бироом који је, иначе, у нашем саставу. Мастер план је дефинисао и да ће се та имовина продавати по општинама и кварталима тако да нам је остало још шест квартала да је продамо. То значи да би све то требало урадити до краја наредне године.

Хоћете ли успети да за то кратко време урадите тај велики посао?

– Тако је планирано... Али, за тај заиста велики посао потребно је обезбедити и средства. Јер, наши људи, целе екипе, одлазе директно на терен, снимају ситуацију, праве пројекте и скице локација и објеката, прикупљају имовинско-правну и другу документацију... И морам да кажем да је стање катастра у Војсци у веома лошем стању! Зато је велико питање шта ћемо ми успети да докажемо шта је у тим имовинско-правним односима војно, а шта не. И ја осећам дужност да то кажем већ сада.

Шта је довело до тог несређеног стања? Да ли је то последица некадашњег "специјалног статуса" Војске, оног времена када се није ни смело ни хтелo доводити у сумњу "војна имовина" за коју се сада испоставља да, у неким случајевима, то никада није ни била?

– Разлог томе је у погрешно вођеној политици, с једне, а са друге стране било је ту и јавашлука, документација није сређивана како треба... Видите, ми данас у МО не знамо тачно ни са којим стамбеним фондом располажемо, а камоли са имовином. Данас се дешава, и то често, да се за имовину коју користи Војска пола века јављају некадашњи приватни власници којима је својевремено та непокретност одузета. Значи, предстоје нам и процеси доказивања шта је чије, а то може да потраје...

За време Вашег претходника на овом месту било је доста речи о размени војних непокретности са локалним самоуправама за станове. Потписано је неколико меморандума и јавно обећано, за неколико година, чак 17.000 војних станова... Шта је, од те целе приче, заправо, данас остало?

– Мастер планом је предвиђено да локалне самоуправе имају приоритет у куповини војних непокретности. Ми смо зато у обавези да прво њима понудимо наше комплексе, али не да им то поклонимо већ да могу да их купе или размене по тржишним ценама. По одлуци Владе Србије, за сваки војни објекат или комплекс понао-соб, тржишну вредност утврђиваће Пореска управа како она не би била ни потцењена ни прецењена. Ових дана упутили смо дописе већим општинама да се о томе изјасне. Међутим, како је пракса већ показала, општине немају новца за куповину тих непокретности нити готових станова за размену. Истина, нешто смо разменили у Горњем Милановцу и Пироту, док рецимо у Нишу, који би, иначе, желео да узме неколико већих војних локација, не постоји, са њихове стране, адекватна надокнада тако да не верујем да ће од целог посла бити ичега.

У Мастер плану се, осим продаје путем тендера и размене непокретности, помиње и суинвестирање. О чему је реч?

– Ми имамо веома значајне објекте и локације у зонама које су регулисане детаљним урбанистичким плановима градова. Као што је познато, земљиште које је обухваћено тим урбанистичким плановима не може да буде предмет промета, односно не може се продати. С обзиром на то да је Војска корисник тог земљишта, постоји могућност да се на тим локацијама, путем суинвеститорства, граде станови за припаднике МО и Војске. На пример, један од тих комплекса у Београду је Бањички вис, затим онај у улици Цара Душана... Ових дана Влада је донела одлуку да се путем тендера почне са продајом петнаестак војних објеката, заправо пословног простора укупне површине 976 квадрата. Од тога 12 је у Београду, један је у Новом Саду и два су у Бачкој Тополи. Почетна цена за те пословне просторе је 865.000 евра. Помињу се још и два војна комплекса укупне површине око 6,5 хектара; један је у Земуну а други у Кладову чија је укупна почетна цена 3,55 милиона евра. Очекујемо да ће врло брзо бити јавно оглашени тендери за помену-те пословне просторе.

Како се дошло до тога да су баш ти пословни простори незанимљиви за Војаку?

– Наша управа ради тендерску документацију и већ имамо око 85 уговорених тендера са Војнопројектним бироом. То значи да на основу те комплетне документације Републичка дирекција за имовину РС расписује тендер. Од тога су 43 тендера већ завршена и предата Дирекцији. После тога Дирекција опет тражи сагласност од Владе РС за сваки објекат посебно и после још једне накнадне провере почетне цене преко Пореске управе (мада у Мастер плану за сваки тендер, тј. сваки локалитет или објекат већ постоји оквирна цена), може доћи до јавног оглашавања тендера. Са наше стране и ми смо формирали једну комисију која у том поступку такође утврђује тржишну вредност сваког објекта и, уколико нам се учини да почетна тендерска цена није реална, ми можемо, под таквим условима, да одустанемо од продаје датог објекта или локације.

До сада, колико је познато, још ништа од те имовине коју користи МО и Војска није чак ни оглашено за продају.

– Није. Очекујемо да ускоро буде оглашено поменутих 15 пословних простора из Мастер плана. Затим следи јавни оглас или при-

У МО данас не знамо тачно ни са којим стамбеним фондом располажемо, а камоли са имовином. Дешава се, и то често, да се за имовину коју користи Војска пола века сада јављају некадашњи приватни власници којима је својевремено та непокретност одузета.

Моји претходници су давали разна велика обећања која су ми, и тада и сада, била нереална. Мислим да у овом тренутку у Србији нема тих инвестиција, па ни грађевинских способности да се изгради, како је обећавано, 10.000–20.000 војних станова... И питање је и да ли ће МО уопште градити убудуће станове за своје припаднике. Мислим да неће. Министар је тражио и већ је урађен један озбиљан нацрт стамбеног збрињавања припадника Војске који се ослања пре свега на кредите и доделу службених станова. Лично, мислим да је то у реду.

Стање катастра у Војсци је у веома лошем стању! Зато је велико питање шта ћемо ми успети да докажемо шта је у тим имовинско-правним односима војно, а шта не. И осећам дужност да то кажем већ сада.

До недавно био сам на челу Дирекције за грађевински инжењеринг и годину дана сам посматрао неке ствари... И крстио се шта се све ради! Рецимо, да се плаћа за стан једног генерала 280.000 евра и то у тренутку када радници пет војнодоходовних установа, на чијем сам челу био, нису примили плату – 15 месеци! Е, те ствари је требало заиста истрпети...

купљање понуда. Ми смо инсистирали да у свакој комисији Дирекције буде и један представник из МО и очекујемо да по том питању неће бити проблема.

Фонд за реформу у Србији ништа није продао. Да ли се чекао резултат референдума у Црној Гори да би се кренуло са мртве тачке или је по среди, можда, нешто друго?

– Па, има истине у томе... Фонд за реформу у Србији није заиста ништа продао од војне имовине, али је зато у Црној Гори ситуација била другачија. Тамо је Фонд продао око 15 објеката и локација и у буџет Црне Горе је од тога уплаћено 19 милиона евра. Према информацијама којима располажем, тај новац је заиста употребљен за Војску у Црној Гори: за социјални програм, плате, војне пензије... Да ли је нешто од тог новца употребљено и за друге сврхе не знам. Међутим, као што знате, Фонд за реформу је формирао Савет министара државне заједнице СЦГ и то је био један од разлога зашто Фонд никад у Србији није реално, како се каже, профункционисано. Наиме, Влада Србије, односно конкретније Министарство финансија РС, нису прихватили легитимитет Фонда за реформу условљавајући га отварањем рачуна у Трезору Народне банке Србије. Оно што знам јесте да Влада Србије није, заправо, допустила Фонду да ради...

Па, је ли то, по Вама, било добро или не?

– Мислим да је сама идеја са Фондом била добра, а што се његовог легитимитета тиче то не бих коментарисао јер то спада у домен политике.

Добро, али шта професионални припадници МО и Војске могу очекивати сада, када су и политичке ствари јасније, од те продаје тзв. војне имовине? Хоће ли неки динар од свега тога бити усмерен и за решавање горућих стамбених проблема у Војсци и МО?

– Моји претходници су давали разна велика обећања која су ми, и тада и сада, била нереална. Мислим да у овом тренутку у Србији нема тих инвестиција, па ни грађевинских способности да се изгради, како је обећавано, 10.000–20.000 војних станова... Имајући у виду и колики је војни буџет, сасвим је јасно да је то прича која не пије воду. Средства која се буду прикупила од продаје војних непокретности, сасвим је извесно, неће сва бити употребљена за финансирање станоградње, а питање је и да ли ће МО уопште градити убудуће станове за своје припаднике. Мислим да неће. Министар је тражио и већ је урађен један озбиљан нацрт стамбеног збрињавања припадника Војске који се ослања пре свега на кредите и доделу службених станова. Лично, мислим да је то у реду. Међутим, тај нацрт треба да се прилагоди сада републичким законима и, говорећи уопште, нама у МО и Војсци предстоји једно велико "уштивавање" са републичким прописима и ми одлучно идемо у том правцу.

Да ли верујете да ће се кредитирањем стамбеног збрињавања људи у МО и ВС избећи многе манипулације и евидентне злоупотребе које су обележиле минули период када је реч о становима?

– У Војсци имам 28 година стажа, а од тога сам 26 провео у оперативи, тамо где су се градили војни објекти широм велике Југославије. Цео живот сам се бавио инжењерским послом. Видите, никада нисам веровао у те "пројекте" 10.000–20.000 станова за годину-две... И, када сам дошао на ово место на којем сам сада, затекао сам страшно стање; где год да пипнете, не ваља! Рецимо, много квадрата је плаћено, а нису у поседу ни МО ни Војске. Плаћено је за 4.000–5.000 квадрата, који нису у нашем поседу, па се сада воде судски спорови, углавном са фирмама које су са Војском учествовале у суинвестирању и градњи тих станова. Све је то проишло из тадашње праксе директне погодбе за изградњу станова са приватним фирмама, мимо тендера, а на познатим локацијама, да их не спомињем... Уз то, стамбени фонд у Војсци није срећен, катастар се није водио како треба а, како неки тврде, само у Београду има 800 војних станова у којима станују они који никада нису радили у Војсци. Зато, да би се то средило треба под хитно уредити катастар. А за то треба и времена, и стручњака и пара! Предложио сам министру да је боље да платимо да се наш катастар једном уреди како треба, јер и то је много јефтиније него да изгубимо толико станова.

Пишући о тој лошој пракси са доделом станова генералима и наш лист је имао проблема...

– Чуо сам да је једног нашег колегу тужио суду један пензионисани генерал. Видите, ја сам до недавно био на челу Дирекције за грађевински инжењеринг и годину дана сам посматрао неке ствари... И крстио се шта се све ради! Рецимо, да се плаћа за стан једног генерала 280.000 евра, а да његове колеге отворено причају да је он, деведесетих година, наводно, дезертирао као наш официр у Хрватској... И све то, око доделе тог скупог стана том генералу, догађало се онда када сам био на челу пет војнодоходовних установа у којима радници нису примили плату 15 месеци! Е, те ствари је требало заиста истрпети... Ако је за утеху, онда је то чињеница да је, после свега што нам се догађало у овој области, сада на челу Министарства одбране Зоран Станковић и ја сам уверен да, док је он ту где јесте, таквих ствари и појава неће бити! А, богами, и док сам ја ту где јесам!

Да ли је било притисака на Вас када сте дошли на ово место? Да ли Вас је неко убеђивао да "би било добро да промените мишљење"?

– Било је великих притисака али сам, на самом старту, поставио један зид испред себе тако да људи знају докле могу да иду у својим захтевима.

Када очекујете да ће доћи до првих јавних огласа за продају војних непокретности и постоји ли већ конкретно интересовање за њихову куповину?

– Има. За неке војне комплексе у Београду већ смо имали конкретне предлоге неких наших јавних предузећа и верујем да ће и убудуће бити занимања за оно што нудимо.

Каква ће бити судбина новца добијеног од продаје имовине коју Војска више не користи?

– По прописаној процедури средства остварена од продаје војних непокретности на тендеру иду на рачун јавних прихода органа управе Републике Србије. Значи, та средства ће бити регистрована као буџетска средства Републике Србије али ће, наравно, бити намењена Министарству одбране. Уосталом, тако стоји и у закључцима Владе. Раније је око тога било доста недоуми-

Када сам дошао на ово место на којем сам сада, затекао сам страшно стање; где год да пипнете, не ваља! Рецимо, много квадрата је плаћено, а нису у поседу ни МО ни Војске. Плаћено је за 4.000–5.000 квадрата, који нису у нашем поседу, па се сада воде судски спорови, углавном са фирмама које су са Војском учествовале у суинвестирању и градњи тих станова на познатим локацијама у Београду. Уз то, а како неки тврде, само у Београду има 800 војних станова у којима станују они који никада нису радили у Војсци.

За нашу зграду у Немањиној улици имамо чак и уговор са Владом Србије по којем је, у замену за њу, Влада требало да обезбеди више стотина станова за припаднике МО и Војске али, до сада, од тог посла није било ништа. Колико сам обавештен, МУП, којем је додељена наша зграда у Катанићевој, одустао је од ње и сада тражи зграду Палате федерације на Новом Београду. А што се војног аеродрома у Нишу тиче и то је позната прича...

ца, па се тражило да та средства иду на подрачун МО, међутим, преовладала је прва опција.

Примери зграда у Немањиној улици број 9 у Београду, Катанићевој 15 и онај са Аеродромом у Нишу, међутим, говоре нешто друго?...

– За нашу зграду у Немањиној улици имамо чак и уговор са Владом Србије по којем је, у замену за њу, Влада требало да обезбеди више стотина станова за припаднике МО и Војске али, до сада, од тог посла није било ништа. Колико сам обавештен, МУП, којем је додељена наша зграда у Катанићевој, одустао је од ње и сада тражи зграду Палате федерације на Новом Београду. А што се војног аеродрома у Нишу тиче и то је позната прича... Углавном, Влада је одлучила да ту државну имовину да на коришћење другима и ми ту не можемо ништа. Зато сам ја помало скептичан да ће и убудуће баш сва средства од продаје војних непокретности ићи Министарству одбране и за побољшање свеколиког материјалног стања у Војсци.

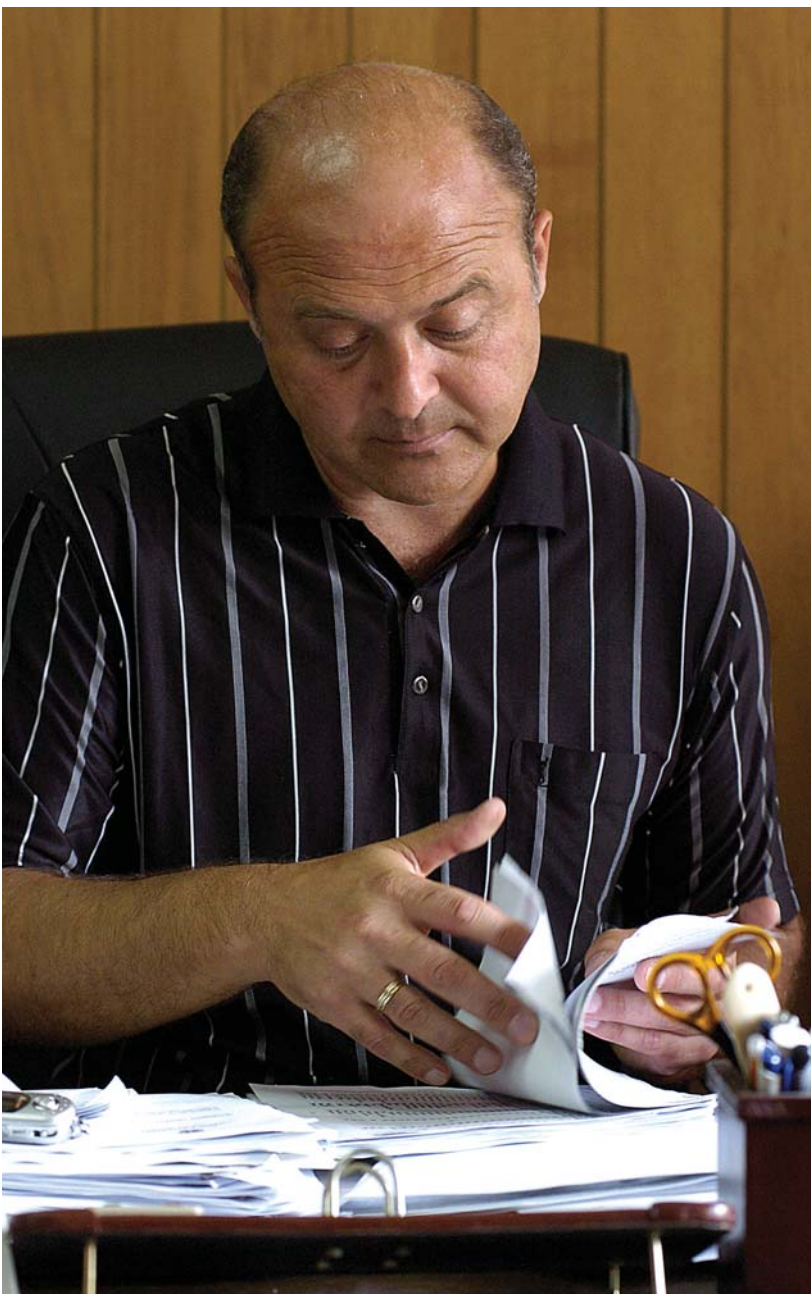
У трупи људи са нестрпљењем очекују да виде резултате овог процеса. Каква би, дакле, Ваша порука њима могла да гласи?

– Можда је решење у томе да привучемо иностране инвеститоре. Недавно се неколико таквих инвеститора занимало за војни комплекс од 250 хектара у Сурчину где је могуће направити један мали град. По мојој слободној процени, само од тог посла, МО би могло да обезбеди око хиљаду станова за своје припаднике. Иако није у Мастер плану и локалитет у Сурчину се врло лако може ставити на тендер... Затим, једна од најатрактивнијих и највреднијих локација је већ споменути Бањички вис са око 13 хектара. Ми не планирамо да продајемо тај локалитет већ бисмо ту ишли на систем суинвестирања.

На крају, каква је Ваша сарадња са Дирекцијом за имовину Србије и Пореском управом?

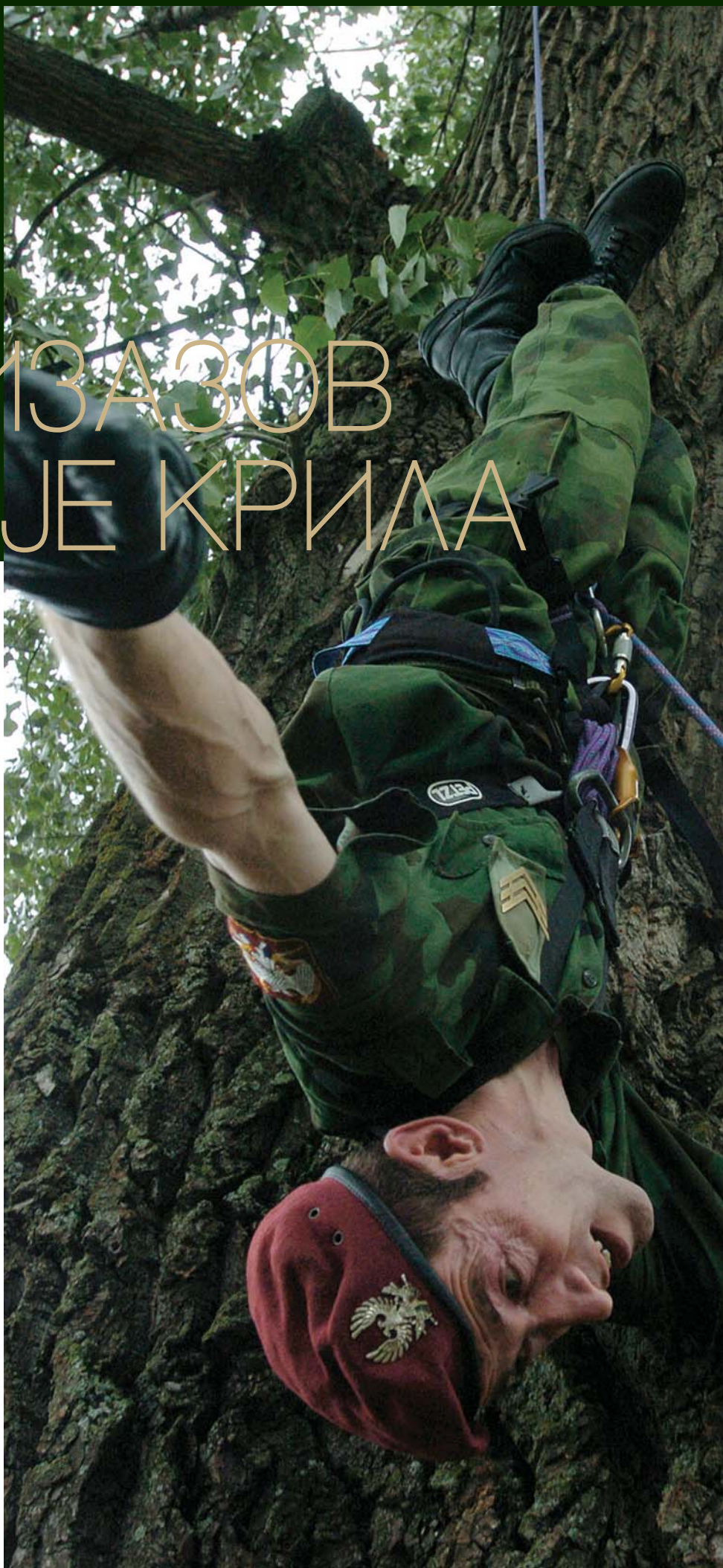
– Сарадња је добра, мада видим да је и Дирекција за имовину затрпана послом. Може се догодити и да дође до застоја код Пореске управе око процене вредности имовине која је намењена за отуђење. Њима смо предали већ 43 елабората, а до сада је, за шест-седам месеци, коначно решено само 17 који могу одмах да иду на тендер. Наравно, све то кошта и све би то могло брже да се уради. Али, прави проблем видим у имовинско-правним односима и те нерешене ствари могу веома да успоре цео овај процес. Међутим, осим споменутих 447 војних локалитета у Мастер плану, у Србији има још војних објеката који Војсци више нису потребни. Рецимо, две наше велике зграде у Кнеза Милоша које су страдале 1999. године. Влада треба да одлучи шта ће са њима; хоће ли их санирати или рушити. У реду, ја схватам да је то под заштитом споменика културе, али ако би реновирање тог комплекса коштало силне милионе, а коштало би, не видим ниједан разлог да се то санира како бисмо имали само још један споменик. Знате, у Србији имамо много споменика, али и живот треба да иде даље... Хиљаде наших људи и данас, мада у цепу имају правоснажна решења о додели стана већ четири-пет или више година, и даље живе као подстанари, у вешерницама, гаражама, безусловним просторијама... Хајде да прво збринемо те људе, па ћемо, потом, о споменицима, медаљама... ■

Душан МАРИНОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

КАД ИЗАЗОВ
ДОБИЈЕ КРИЛА

Како је организована, распоређена и опремљена нова јединица Оперативних снага Војске Србије? За које мисије и задатке ће се оспособљавати њени припадници? У којој мери је попуњена професионалним кадром? Са којим проблемима су се сусретале старешине команде током формирања тог састава Војске?

Прва бригада Копнене војске из састава Оперативних снага Војске Србије формирана је 31. јула 2006. од дела јединица некадашњег Новосадског корпуса и понтонирског батаљона из Шапца. На тај начин је, заправо, започела реализација нових стратешких докумената о реформи система одбране, односно примена у пракси предложеног *Нацрта стратегијског прегледа одбране*.

■ ВРЕМЕ ВЕЛИКИХ ИСКОРАКА

– Намена новоформиране Прве бригаде не разликује се много од задатака које имају и остале јединице Војске Србије. Јасно су јој дефинисане снаге и средства за сваку од мисија које се доделе Оперативним снагама. Она треба да оправда нов безбедносни концепт у коме се не предвиђа ангажовање јединица искључиво у зони њихове одговорности. Зато су сви састави Бригаде модуларног типа, што значи да се лако могу укључивати у остале јединице Војске и са њима деловати као целина, без посебних припрема и прилагођавања. Прва бригада, дакле, војничком терминологијом речено, има висок ниво интероперабилности – објашњава командант пуковник Ђокица Петровић.

Зона одговорности и распоред јединица Прве бригаде обухвата ширу територију Војводине, Мачву и део Шумадије. То је површина од 22.687 квадратних километара или 24,3 одсто територије Републике Србије, са више од два милиона становника. Како наглашава пуковник Петровић, на простору Војводине, тачније у Сомбору и Панчеву, биће у будућности формиране и две ратне бри-

гаде – Бачка и Банатска. Основни задатак Прве бригаде јесте одбрана Србије од оружаног угрожавања и помоћ становништву у случајевима елементарних непогода. За учешће у мировним или хуманитарним операцијама планирана су знатно скромнија средства и снаге.

Иако су учињени велики кораци како би заживела Прва бригада, послови око њеног формирања нису окончани. Да би она и практично функционисала потребно је још времена.

– Завршили смо прву фазу у којој су формиране Команда Бригаде и потчињене јединице. Званично од 1. августа Прва бригада је у саставу Оперативних снага српске војске. Сликвито речено, саградили смо кућу и у њу унели намештај који смо имали. Али, још нисмо направили најбољи распоред тих ствари, нити их ваљано уклопили у нов амбијент. За то је потребно време. Слично је и са нашом бригадом. Јединице из њеног састава смо попунили кадром, најквалитетнијим техничким капацитетима, наоружањем и борбеном опремом које је имао Новосадски корпус. Сада је потребно да то доведемо у складну целину, односно повежемо људе и технику, командовање и планиране послове, обуку састава и наменске задатке. Како је до краја децембра предвиђено потпуно расформирање Корпуса, може се очекивати да Прва бригада самостално делује тек наредне године. Верујемо да ће резултати рада бити видљиви средином 2007. године, када се јединица потпуно посвети задацима борбене готовости – тврди пуковник Ђокица Петровић.

Команда Прве бригаде Копнене војске организационо је прилагођена командама јединица

КОМАНДАНТ ЈЕДИНИЦЕ

Командант Прве бригаде Копнене војске је пуковник Ђокица Петровић. Рођен је 1962. године у Вакуфу у Босни и Херцеговини. На служби у Војсци је од 1981. године, после завршетка Средње војне школе Копнене војске, Смер пешадија. Војну академију је завршио 1987. године, а 1989. године курс за оспособљавање официра за рад у војној полицији. Генералштабну школу је похађао 1999. године, а генералштабно усавршавање је окончао 2005. године као најбољи полазник у својој генерацији.

Током професионалне каријере обављао је дужности од командира вода до команданта батаљона војне полиције, затим, команданта моторизоване бригаде у Панчеву и команданта пешадијске бригаде у Новом Саду. Пре него што је именован за најодговорнијег старешину Прве бригаде Копнене војске био је начелник Одељења за логистику Новосадског корпуса.

Пуковник Петровић је три пута ванредно унапређен – у чин капетана прве класе 1992. године, у чин мајора 1994. године, а у чин пуковника 2002. године. Одликован је медаљом за војне заслуге 1982. и 1986. године, орденом за заслуге у области одбране и безбедности другог степена 1999. године и орденом витешког мача трећег степена 2003. године, а 2005. године за постигнуте резултате на школовању награђен је сабљом.

Ожењен је и има двоје деце.

ЗАХТЕВИ СТРУКЕ

Дивизион противваздухопловне одбране Прве бригаде Копнене војске броји седамдесетак припадника. Формиран је од три састава некадашњег Новосадског корпуса, а кадровски и технички је димензиониран тако да задовољава потребе нове Бригаде. Додељена му је савременија борбена опрема којом располаже Војска Србије. Ипак, његов највећи потенцијал је кадар, тврди мајор Дарко Црљеница, заменик команданта дивизиона, и додаје:

– Старешине су оно најквалитетније што дивизион има. Способне су да прихвате модернизацију која ће, надамо се, убрзо уследити. Иако смо формирањем Бригаде добили нову технику, практично се у нашем послу није много променило, јер нам је струка остала иста. Надаље је битно да нам се обезбеде средства за реализацију виших облика обуке, различите тактичке вежбе и гађања, како бисмо побољшали ефикасност јединице. Очекујемо да ће и држава имати довољно слуха за такве задатке. Више нам нису потребна обећања, већ практични кораци.

оних земаља које су већ ушле у евроатлантске безбедносне интеграције. Она има целине и функције које јој омогућавају рад по процедурама НАТО – команданта и његовог заменика, начелника Штаба, помоћника за подршку у чијој су надлежности одсеци за људске ресурсе, логистичку подршку, телекомуникације и информатику, финансије и цивилно-војну сарадњу, затим, реферат за војнополицијске послове и помоћник за операције који прати реферат за извиђање и одсек за оперативне послове и обуку. У Команди раде 52 припадника јединице.

– Поједини задаци команде су нови и ми још трагамо за правим мерама у дефинисаним решењима која нису блиска нашем војничком менталитету. Очигледан је пример недовољног разумевања дужности помоћника команданта за операције или одсека за цивилно-војну сарадњу. Када је реч о обуци, оспособљавање старешина и војника одвијаће се, такође, према стандардима НАТОа. Још накратко ћемо задржати основну обуку војника на одслужењу војног рока у јединицама Бригаде, док се не формирају наставни центри. Сличан модел примењује се у оружаним снагама многих западних земаља – каже командант.

■ КАДРОВСКИ ПОТЕНЦИЈАЛ

Тренутна попуњеност Бригаде кадром износи 84 одсто. Та цифра биће знатно већа када се у њен састав врате старешине које су ангажоване на пословима расформирања Новосадског корпуса. Планирано је да нова јединица у миру има 1.748 припадника, од чега ће 75 одсто бити официри, подофицири, војници по уговору и цивилна лица. Остатак Прве бригаде до 2010. године чиниће војници на одслужењу војног рока.

– Бригада има повољну старосну и квалификациону структуру запослених. До ње се дошло поштовањем прописаних норми о формацијским местима и дужностима, дефинисаних критеријума професионализације, односно ранг-листа перспективности старешина некадашњег Новосадског корпуса. На тај начин је у јединице Прве бригаде упућен најбољи кадар. У самој Команди данас раде врло младе старешине, што је доскоро било незамисливо. Проблема је било приликом постављања на дужност капетана прве класе, јер је Управа за организацију формацијска места прилагодила новом *Нацрту закона о Војсци* у коме нема тог чина, а то није уважила Управа за кадрове. Да

би се превазишле тешкоће старешине Бригаде су махом постављане на дужности са разликом од два чина. За око 1.200 припадника некадашњег Корпуса није било места у новоформираном саставу. Највећи број њих добиће посао у наставним центрима у Сомбору или Панчеву, а око 400 старешина и цивилних лица биће отпуштено уз одговарајући социјални програм – појашњава пуковник Петровић.

Уз ваљану рационализацију људских ресурса током формирања Прве бригаде Копнене војске водило се рачуна и о смањењу трошкова смештаја припадника, те правилном скла-

ОРГАНИЗАЦИЈА И СТРУКТУРА

Јединице Прве бригаде Копнене војске смештене су у пет гарнизона – Новом Саду, Панчеву, Бачкој Тополи, Сремској Митровици и Шапцу. Бригада у свом саставу има дванаест батаљона (дивизиона) – командни батаљон, два артиљеријска дивизиона, артиљеријско-ракетни дивизион противваздухопловне одбране, два механизована батаљона, тенковски батаљон, пешадијски батаљон, два понтонирска батаљона, инжењеријски и логистички батаљон. Команда је у Новом Саду. Све јединице су у различитим степенима готовости.

Бригада нема извршне, већ само управне органе војне полиције. За сада се у њеном саставу налазе и два гранична батаљона, која ће после уступања државне границе на обезбеђење Министарству унутрашњих послова Републике Србије бити расформирана. Без обзира на почетну идеју, у Прву бригаду Копнене војске није ушао Одред речне флотиле. Ни наставни центри који ће ускоро заживети у Сомбору и Панчеву неће бити у њеном саставу.

НАОРУЖАЊЕ И ОПРЕМА

Прва бригада је опремљена најсавременијим техничким капацитетима и борбеним средствима која се тренутно налазе у Војсци Србије. Од оклопних средстава њене јединице имају 53 тенка М-84 и 80 борбених возила пешадије БВП М-83. Међу артиљеријским оруђима располаже самоходним хаубицама 122 милиметра и самоходним вишецевним лансерима ракета 128 милиметара *огањ*. За противваздухопловну одбрану, у поседу Прве бригаде је самоходни ракетни систем *стрела 10*, што нема ниједна јединица српске војске. Две батерије су наоружане *бофорсима*. Прва бригада Копнене војске опремљена је још савременим противоклопним, понтонским и осталим инжињеријским средствима, те различитим пешадијским и стрељачким наоружањем.

Заштитна опрема за војнике је, додуше, нешто скромнија, али је планирано њено осавремењивање. Из некадашњег Новосадског корпуса Бригада је преузела најквалитетнија средства везе и информатичке подршке.

диштењу ратних материјалних резерви јединица. Како напомиње командант, за сада нису решена питања основног и инвестиционог одржавања инфраструктуре, проблем вишка наоружања и војне опреме који је постојао у Новосадском корпусу и обезбеђење неперспективних или напуштених војних објеката. Јединица је наследила и тешкоће око стамбеног збрињавања припадника састава. Познато је да у Новом Саду од 1995. године није додељен ниједан стан старешинама Војске.

– Постоји идеја да се основно одржавање инфраструктуре усмери ка цивилним ресурсима, али то још није прецизирано. Обезбеђени су елементарни услови да ускладишимо само део техничких капацитета и убојних средстава. Свакодневно ангажујемо скоро петину припадника Бригаде за чување 28 војних објеката или напуштених касарни у Кикинди, Руми, Сенти, Кањижи и Зрењанину. До краја септембра треба да прихватимо још 22 таква објекта, што ће умногоме отежати редовне задатке јединица. Настојимо да најпре побољшамо стандард војника, мада су и услови рада старешина испод потребног нивоа. Није било тешко формирати Бригаду, довести људе и допремити технику, већ је суштински проблем како да им обезбедимо пристојне услове за рад, добру материјалну базу за обуку и све оно што сада очекују. Ваља нам убудуће градити имиџ Прве бригаде професионалним односом у реализацији војничких обавеза и правилном сарадњом са заједницом у којој живимо. Али, имиџ зависи и од доприноса друштва угледу и ауторитету старешина, војника, па и саме јединице – каже пуковник Ђокица Петровић.

Неусаглашеност поједине законске регулативе у Војсци која се односи на људске ресурсе, релативно кратко време за формирање нове јединице, одвијање најобимнијих послова у сезони годишњих одмора, само су неке од тешкоћа са којима су се сусретале најодговорније старешине Прве бригаде. И, наравно, добро позната болна тачка система одбране су финансије. Додељена новчана средства Бригаде не одговарају њеним стварним потребама. Раније одобрени *Планови расхода* јединица Новосадског корпуса, које су ушле у њен састав, нису покривали додатне трошкове, тако да су у Прву бригаду унели дугове. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимео Даримир БАНДА

РЕОРГАНИЗАЦИЈА
СПЕЦИЈАЛНИХ ЈЕДИНИЦА
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

КВАЛИТЕТ НА КВАНТИТЕТА

Сви специјалци Војске Србије до краја септембра биће обједињени у једну специјалну бригаду која ће у миру имати хиљаду професионалних официра, подофицира и војника. Уз команду и приштапске јединице у њеном саставу биће противтерористички, извиђачко-диверзантски и падобрански батаљон који ће се формирати од припадника 72. специјалне бригаде из Панчева, 63. падобранске бригаде из Ниша и Противтерористичког одреда "Кобре".

Специјалне јединице, као елитни састави Војске Србије, одувек су изазивали велику пажњу јавности. Међутим, последњих месеци појавили су се, чини се, ипак, претерани коментари у којима многи "забринути" душебрижници говоре да се под формом реорганизације специјалних јединица оне практично "укидају", "растурају", "десеткују" и, све у свему, свде на нереспектабилну снагу, која неће бити у стању да одговори било каквим безбедносним изазовима. С друге стране, неким као да одговарају гласине о наводном самоуништењу јединица које су своје име изградиле ефикасним борбеним дејствима у рату и противтерористичким операцијама. О чему се у ствари ради? Има ли истине у поменутиим информацијама које, како се то обично каже, потичу из "добро обавештених извора"?

О прошлости, садашњем статусу, реформама и будућности специјалних јединица Војске Србије разговарали смо са онима који су за

Снимко Дармир БАНДА

РАЧУН

то најкомпетентнији – са командантом Оперативних снага генерал-мајором Драганом Колунијом, његовим замеником пуковником Александром Живковићем, командантом 63. падобранске бригаде пуковником Илијом Тодоровом, заступником команданта 72. специјалне бригаде пуковником Зораном Величковићем и командантом Противтерористичког одреда “Кобре” потпуковником Гораном Пријовићем.

■ ДУГА ТРАДИЦИЈА

Специјално ратовање има дугу традицију у српском народу, много старију и садржајнију него код других европских народа и војски. Ослободилачки ратови и борба за очување независности вековима уназад обилovali су и разноврсним специјалним дејствима. Хајдуковање, главни вид отпора српског народа турској власти, било је претеча специјалних борбених дејстава, која су до посебног изражаја дошла крајем 19. и почетком 20. века. У то време, главни носилац специјалних дејстава била је Српска комитска организација. Уочи балканских ратова и Првог светског рата, комитски а касније и четнички одреди, извршавали су разне специјалне задатке. У редове тих састава бирани су добровољци, најхрабрији и најспретнији борци, вешти у прикрадању, гађању, баратању ножем и физички издржљиви.

ЉУДИ, ТРЕНИНГ И ТЕХНИКА

Генерал-мајор Драган Колунија, командант Оперативних снага

Припадници специјалних јединица очекују да ће у оквиру реформи добити и могућност за опремање квалитетним средствима, посебно у делу обезбеђења ваздушно-покретне компоненте и ваздухопловне подршке.

– Незамисливо је формирање снага за брзе и хитне интервенције – каже генерал Колунија – без транспортних и борбених хеликоптера. У овом тренутку, то постоји само у минималном облику.

Задаци и проблеми које специјални састави треба да решавају у оквиру мисија и задатака из Стратегијског прегледа одбране захтевају и много бољу опремљеност оптоелектронским средствима нове генерације, савременим средствима везе, моторним возилима која ће пружити већу заштиту и аутономију кретања, средствима за специјална дејства попут ласерских нишана и верачком опремом.

Будућа специјална бригада је и пројектована тако да људи, тренинг и техника чине једну целину.

Током Првог светског рата, у дивизијама српске војске формирана су “јуришна одељења”, која су се убацивала у распоред непријатељских снага са задатком да изводе диверзије на објектима и уништавају митраљеска гнезда, бункере и предстраже. Највећи број задатака који се и данас постављају пред специјалне јединице зацртао је још тада војвода Живојин Мишић. Колико су његова наређења актуелна и у савременом добу, види се по томе што су специјалци Војске Србије за свој мото узели његову максиму: “Ко сме, тај може, ко не зна за страх, тај иде напред”.

У последњих пет деценија, специјални састави су се развијали у оквиру јединица војне полиције (противтерористичка одељења, водови и чете и састави војне полиције специјалне намене), извиђачко-диверзантских јединица, поморских диверзаната и у падобранским јединицама. До велике експанзије специјалних састава дошло је 1992. године када је у Војсци Југославије формиран и Корпус специјалних јединица. У састав Корпуса ушле су 63. падобранска бригада и новформирана 72. десантно-јуришна бригада, која је убрзо преименована у 72. специјалну бригада.

Специјалне јединице су у последњој деценији прошлог века активно изводиле борбена дејства учествујући у ратовима на простору претходне Југославије. На тај начин су садашњи специјалци Војске Србије стекли значајна ратна и борбена искуства, што им доноси одређену предност у односу на сличне саставе у свету који нису имали прилику да се искажу на бојном пољу. Негативна страна ове приче је у чињеници да су се тих година трошили људски и материјални ресурси тих јединица.

Занимљиво је да су специјалне јединице стално пролазиле кроз трансформације и реформе, те да нису саставиле ни десетак година без промена. Тако је било и у некадашњој ЈНА, Војсци Југославије и Војсци Србије и Црне Горе, а тако је и сада у Војсци Србије. Укидањем Корпуса специјалних јединица 1998. године, 63. падобранска бригада прешла је у састав некадашње Треће армије, а 72. специјална бригада у окриље Генералштаба. Данас се оба састава налазе у надлежности Команде Оперативних снага. Ни то неће трајати дуго.

Сви специјалци Војске Србије до краја септембра биће обједињени у једну специјалну бригада, а она ће од наредне године

бити део Копнене војске која ће бити надлежна само за обучавање и логистичку подршку њених припадника. Процедурама оперативног планирања предвиђено је да употребу и ангажовање припадника тог састава наређује начелник Генералштаба Војске Србије, на основу иницијалне директиве министра одбране Републике Србије. За извршни део задатка биће задужена Здружена оперативна команда Војске Србије.

■ ЈАЧАЊЕ БОРБЕНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА

Разлоге непроверених гласина о специјалним јединицама треба, према речима команданта Оперативних снага генерал-мајора Драгана Колунџије, тражити у недовољној обавештености јавности.

– Зато ми и желимо – каже генерал Колунџија – да информишемо армијску и ширу јавност о свим променама до којих долази реформом система одбране и Војске Србије. На тај процес знатно утичу фактори као што су тренутни људски потенцијал, материјална средства којима располажемо, познати модели војне организације и, наравно, новац. Већ је и врапцима на грани јасно да нема довољно новца за постојећу организацију војске. Ми покушавамо да у реформи система одбране будемо што реалнији и да створимо организацијски облик Војске који ће моћи да одговори мисијама дефинисаним у *Стратегији одбране*, а онда и задацима у оквиру тих мисија. У реорганизацији специјалних јединица нисмо примењивали неке посебне креације и формуле. Закључили смо да разуђеност наших специјалних састава и непопуњеност тих јединица смањује њихову функционалност и спремност за извршавање наменских задатака. Зато смо и прибегли принципу повећања квалитета на рачун квантитета – наглашава генерал.

У овом тренутку специјалне јединице броје око 1.200 људи који се налазе у 63. падобранској бригади, 72. специјалној бригади и Противтерористичком одреду "Кобре", при чему се у борбе-

Снимак Доркир БАНДА

ном делу тих састава налази око 900 специјалаца. Њима треба придодати и двадесетак старешина из 82. поморског центра у Кумбору који су изразили жељу да наставе са радом у Војсци Србије, а њихове способности, знање и искуство у ронилачким вештинама могу да представљају само квалитет више.

Реорганизацијом специјалних јединица Војске Србије ствара се специјална бригада која ће у миру имати хиљаду припадника. Бригада ће бити стационарирана у Панчеву и Нишу, а у њеном саставу налазиће се команда бригаде, команди, противтерористички, 72. извиђачко-диверзантски и 63. падобрански батаљон и чета за логистичку подршку. Извиђачко-диверзантска и противтерористичка обука обављаће се у Панчеву, где ће бити и команда бригаде, а падобранска обука ће се изводити на нишком аеродрому.

Важно је знати да смањење људства од 15 одсто, заправо, обухвата само војнике на одслужењу војног рока, део садашње командне структуре и логистичке подршке (команде две бригаде и ПТО "Кобре" трансформишу се у једну), док се број људи у борбеном делу повећава, тако да ће сваки батаљон имати по 50 специјалаца више. Уосталом, до сада се у бригадама и одреду попуњеност батаљона и чета кретала између 50 и 70 одсто, док ће по новом тај проценат бити преко 90 одсто.

– Постојеће бригаде су јединице те величине само на папиру – тврди генерал-мајор Драган Колунџија. – Ниједан специјалац неће бити вишак, а у специјалној бригади ће их још требати. Бољом оспособљеношћу тих људи и инструктора, ми увек имамо довољно потенцијала да повећамо бројно стање таквих јединица у кратком року, наравно, ако ризици и претње којима смо изложени то буду захтевали.

НАСТАВНА ЧЕТА

Специјална бригада задржаће традицију извођења обуке са војницима на одслужењу војног рока, док год тај модел извршавања војне обавезе буде заступљен у Војсци Србије. Борбена обука изводиће се у наставној чети 63. падобранског батаљона, где ће се обучавати и кандидати за професионална војна лица у специјалним јединицама.

Наставна чета падобранског батаљона имаће веома важну улогу, јер ће у њој и даље моћи да се оспособљавају војници добровољци за специјалце и падобранце. Поред селекције специјалаца, ту ће се обучавати и припадници других јединица, али и резервни састав.

– Резервни састав је и даље потенцијал на који рачунамо – каже генерал Колунџија – поготово што припадници специјалних јединица гаје посебан однос према јединици у којој су служили војни рок и имају изражен осећај идентификације са војним колективом.

■ ПАДОБРАНСКО СРЦЕ

Баталјони специјалне бригаде настављаће традиције постојећих специјалних јединица не само нумерацијом већ и преузимањем бриге о спомен-собама, досадашњим традиционалним манифестацијама и активностима тих састава. Традиције ПТО "Кобре" наставиће баталјон за обезбеђење који ће бити у саставу Гардијске бригаде.

Неговање традиција је посебно важно за нишке падобранце који су недавно обележили седму деценију постојања падобранских јединица на нашим просторима.

Пуковник Илија Тодоров, командант 63. падобранске бригаде

– Наша обавеза према палим друговима, резервном саставу и људима који цене наш рад је да срце падобранске бригаде остане у Нишу, под именом 63. падобранског баталјона. Забринутим војним аналитичарима поручујем да разлога за бригу нема. Све што је протеклих деценија учињено на развоју падобранства, сачуваће се. Уместо непопуњене бригаде добијамо професионални баталјон, који ће по неким елементима бити јачи и бољи него што је то била падобранска бригада – каже пуковник Илија Тодоров.

Падобранска бригада има, попут других јединица Војске Србије, проблема са тешком материјално-финансијском ситуацијом, услед које се, на пример, одустало од извођења обуке у зимским условима. Уз велики напор ипак су успели да изведу основну падобранску обуку, преобуку на новим падобранским средствима и планиране курсеве млађих инструктора.

Крајем септембра та јединица ће постати потпуно професионални састав који ће сачињавати 25 одсто официра, 50 одсто подофицира и 25 одсто војника по уговору. Поред команде, падобрански баталјон ће у свом саставу имати командну чету, пет борбених чета и наставну чета. Другим речима, задржаће све оно што је имала садашња бригада и ниједан њен припадник неће остати без посла.

– Ми не радимо на смањењу – каже пуковник Тодоров – већ кад говоримо о новој јединици мислимо на већи квалитет у односу

КОБРЕ

Потпуковник Горан Пријовић, командант ПТО "Кобре"

Противтерористички одред "Кобре" је до сада извршавао противтерористичке задатке и послове обезбеђења највиших војних и државних руководиоца. У процесу реформи делимично ће се променити статус тог састава, тако да ће се део припадника тог одреда уклопити у састав Гардијске бригаде, док ће други део прећи у противтерористички баталјон специјалне бригаде.

Традицију јединице чуваће баталјон војне полиције за обезбеђење "Кобре" у Гардијској бригади, чији ће основни задатак и даље бити обезбеђење високих државних и војних руководиоца.

Дилема да ли ће "Кобре" и убудуће имати статус специјалне јединице, према речима команданта одреда потпуковника Горана Пријовића, практично не постоји зато што заштита лица, и код нас и у свету, спада у противтерористичке задатке.

на досадашњи и на падобрански баталјон који може да одговори свим безбедносним ризицима на овим просторима и интеграцијама којима тежимо.

Панчевачки "Соколови" успели су да, у протеклих 14 тешких година, успешно реализују све задатке због којих су и формирани, а то су противтерористичка, противпобунничка, извиђачка и друга специјална дејства у складу са међународним ратним правом.

– Све наше јединице – каже заступник командант 72. специјалне бригаде пуковник Зоран Величковић – улазе у састав специјалне бригаде, само што се од постојећа два извиђачко-диверзантска баталјона формира један. И у будућности ћемо задржати широку лезу борбеног оспособљавања која укључује борилач-

Снимео Звонко ПЕРГЕ

Снимио Владисла Крстић

Пуковник Зоран Величковић, заступник команданта 72. специјалне бригаде

ке вештине, употребу наоружања, основну и вишу тактику у блиској борби, алпинистику, падобранство и обуку у извођењу комплексних специјалних дејстава у областима противтерористичке и противобуњничке тактике.

Уосталом, припадници панчевачке бригаде за такве задатке годинама се школују и оспособљавају. Велики напредак у обуци остварен је и упућивањем официра и подофицира на разне видове оспособљавања и усавршавања у јединице страних армија. Тако је неколико десетина старешина прошло курсеве из међународног ратног права, енглеског језика, командовања и лидерства, алпинистике, потраге и спасавања у планинским подручјима, курсеве за обуку командира тимова за мировне мисије и ратовања у зимским условима изведене у организацији армија Холандије, Немачке, Данске, Чешке, Норвешке, Швајцарске, Велике Британије, Аустрије и Русије.

Нема сумње да ће специјална бригада својим професионализмом, попуњеношћу, специјалним способностима и укупним квалитетима представљати језгро и најспособљенији део Војске Србије. Њену основну снагу чиниће тимови састављени од осам до дванаест људи. Реч је о општеприхваћеној организацији специјалних јединица, у којима је тим основна ћелија ових снага. Поједини њени делови биће на располагању и за ангажовање у мировним мисијама у иностранству. Драгоцена искуства на међународном плану већ су стицали у контактима са специјалцима из Грчке, Италије, Румуније, Кипра и других земаља.

■ СТРОГА СЕЛЕКЦИЈА

За приступање таквим саставима важи принцип доброволности, а селекција кадра је врло строга.

– Предложили смо нове критеријуме за пријем у специјалне јединице и програм опоравка људи који су били изложени стре-

Пуковник Александар Живковић, заменик команданта Оперативних снага

сним ситуацијама. Треба створити услове да се специјалац после излагања екстремним догађањима релаксира, ревитализује и сачува употребну вредност. Кључна је ствар да припадник специјалних јединица може да буде само стабилан и здрав човек са одређеним карактерним особинама које му омогућују нормално функционисање у екстремним ситуацијама. Оно што специјалца треба да разликује од других припадника војске, није никаква ненормалност већ његове специфичне психичке, физичке, здравствене и интелектуалне способности, те чињеница да

може да издржи више него други – каже заменик команданта Оперативних снага пуковник Александар Живковић.

Припадник специјалне јединице има посебан поглед на свет у чијем центру је могућност да се бави специфичним видовима обуке попут верања, преживљавања, падобранства, пливања, роњења или противтерористичких поступака. Када се човек са таквим способностима нађе међу људима сличним себи, он са њима остварује специфичну везу изграђену заједничким животом, радом и извршавањем задатака у опасним ситуацијама. Отуд и добро познато заједништво, колективни дух и другарство које су ти братски састави градили на заједничким задацима у рату и миру.

Дакле, разлога за стрепњу нема. Србија и њена војска ће за неколико месеци добити јаку специјалну јединицу чији ће припадници бити обучени и опремљени да се ухвате у коштац и са најтежим изазовима, а поготово са највећим злом данашњице – тероризмом. Оданост отаџбини и јединици, чврсто узајамно поверење, посвећеност послу, висок ниво оспособљености, добровољно приступање и професионализам биће најбитнији принципи функционисања специјалне бригаде Војске Србије и гаранција извршења сваког задатка. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ИЗАСЛАНИК ОДБРАНЕ БЕЛГИЈЕ
ПОТПУКОВНИК БРУНО ВАНДЕН СТЕН

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ВРЕМЕНИ

Сусрет са изаслаником одбране Белгије у Србији, потпуковником Бруном Ванден Стеном, уприличен је неколико дана пре његовог одласка са те дужности на којој је провео четири, по властитој процени, "занимљиве године".

Разговарали смо о оружаним снагама Белгије, њеном искуству из чланства у НАТОу, учешћу у мировним операцијама, реформама... Реформа система одбране у Белгији траје већ петнаест година и показује да су и веома развијене земље приморане да дуготрајно реформишу своју армију, у настојању да је прилагоде новим условима.

Наиме, до краја осамдесетих година прошлог века, у оквиру хладног рата и постојања два блока, главни задатак Белгијске армије био је превенција агресије Варшавског пакта. Њен највећи део био је у то време у Западној Немачкој у некој врсти коридора, од белгијске границе до граничне зоне са Источном Немачком. Тада је Белгијска армија имала око 85.000 припадника, укључујући и војне обвезнике и цивилна лица.

Када је гвоздена завеса пала, становништво је било убеђено да је време да се ужива у "користима мира", односно да се више не троши новац на велику класичну војску, направљену за класични рат високог интензитета. Било је то и време почињања реформе војске која још траје. Сусрет са потпуковником Ванден Стеном почели смо управо питањем о најважнијим аспектима те реформе.

– Почетком деведесетих година донета је политичка одлука да се служење војног рока суспендује и да се војска бројчано смањи. Пацифисти са највише ентузијазма очекивали су да ће оружане снаге потпуно нестати, док су други веровали у армију од 10.000 људи. Али, десило се нешто потпуно другачије. Догађаји у Ираку и Куввајту, на Балкану и Источној и Централној Африци подсетили су све да је армија потребна, али за друге мисије и у другом облику. Због свега тога пројектована је професионална армија од 47.250 људи.

У деведесетим годинама морали смо се суочити са троструким изазовом: прво, оружане снаге су се све више укључивале у различите операције подржавања мира; друго, наши војници постајали су све старији због тешкоћа у регрутовању младих, и треће, цена одржавања добро опремљене и обучене професионалне војске била је већа од оне за велику војску засновану на систему војних обвезника. То је разлог зашто је реформски процес трајао и крајем деведесетих година. Како бисмо смањили број припадни-

Реформа система одбране у Белгији траје већ петнаест година и показује да су и веома развијене земље приморане да дуготрајно реформишу своју армију, у настојању да је прилагоде новим условима

ка Министарства одбране, 2000. године покренули смо стратешки план "визија 2015", тако да сада имамо приближно 42.000 припадника. Планирамо да 2015. године тај број смањимо на 37.725 људи. Зарад уштеде, одлучили смо и да реорганизујемо штабне структуре и избегнемо дуплирање функција и преклапање компетенција. Један од најзначајнијих аспеката реорганизације било је стварање унифициране структуре. То значи један генералштаб, одговоран за различите задатке – започео је представљање Белгијске армије потпуковник Бруно Ванден Стен.

Уштеда, сигурно, није била једини покретач промена?

– Не, није. Намера нам је била да истовремено створимо ситуацију у којој ће више особља бити укључено у кључне него у корпоративне послове, као што су припрема операција у свим њеним аспектима. Наша је амбиција да тај однос буде 54 одсто проема 46 одсто.

За све што се жели постићи неопходан је новац. Какав је буџет Белгијске армије? Колико новца добијате и како га распоређујете?

– Систем одбране годишње добија нешто више од две и по милијарде евра. Структура буџета за сада није задовољавајућа, будући да трошимо превише на запослене (2003. готово 60 одсто), због чега се не улаже довољно у развој. Наш стратегијски план за 2015. годину мора створити услове за промену те структуре ка 50 одсто за запослене, 25 за инвестиције и 25 одсто за операције и одржавање.

Како се Белгијска армија данас прилагођава новим безбедносним изазовима, ризицима и претњама?

– Пред нашим оружаним снагама су нови задаци, као што су мисије подржавања мира, хуманитарне интервенције, борба против тероризма и слично, који ће се најчешће извршавати у међународном оквиру (Нато, ЕУ, УН, ОСЦЕ итд.). Специфичности тих мисија захтеваће материјално-техничка средства која се могу употребити на великим раздаљинама, са преимућством интероперабилности. Стога морамо увести промене у три велике области, у области материјално-техничких средстава, запослених и саме организације.

Најзначајнији аспекти промена у области материјално-техничких средстава односе се на чињеницу да ћемо имати ново вишенаменско заштитно возило, типа *Dingo II*, и ново оклопно пешадијско возило, *Piranha*, у различитим варијантама. Другим речима, напустићемо возила с гусеницама као што су тенкови да бисмо постигли већу покретљивост. У исто време, планирамо да купимо нове транспортне хеликоптере, нове фрегате, сетове за унапређење, ради побољшања заштите наших авиона, итд. Да скратим: дефинитивно

желимо да имамо материјално-техничка средства која ће моћи да се употребљавају далеко од националне територије.

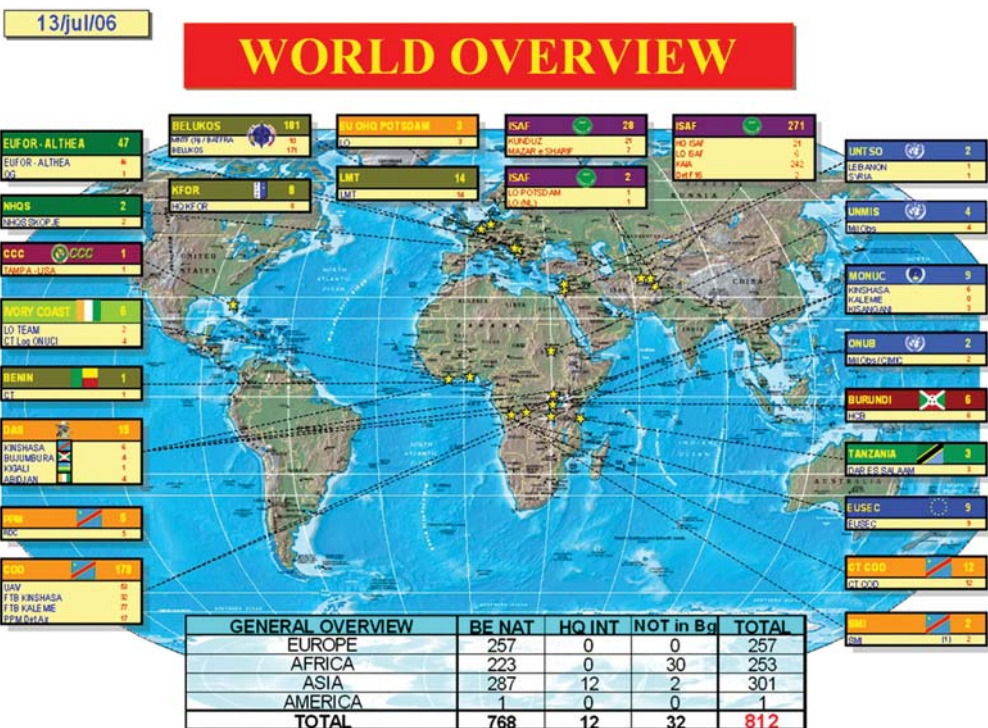
Такво опредељење захтева више младих војника. Са просечних 35 година, војници у Белгији су релативно стари, због чега намеравамо да 2008. године уведено концепт *помешане каријере*. То значи да ће свако моћи започети каријеру у систему одбране као војни или цивилни службеник. Војна каријера биће усмерена ка операционалним задацима. Након извесног периода (10–15 година), војници ће моћи да изабере хоће ли остати у систему одбране као војници или цивилни службеници, или се вратити цивилном животу ван система одбране, а све уз подршку администрације. То ће омогућити регрутацију нових младих војника.

За операције је одговоран Здружени штаб. Постоји једно одељење које обухвата и центар за операције, а он управља операцијама широм света. Копнена војска, морнарица и ваздухопловство стављају на располагање људство и материјал.

Нови аспект наше модернизације чини интернационална сарадња. Кад год је то могуће, настојимо да сарађујемо са суседима или савезницима како бисмо створили синергију.

Како бисмо смањили број припадника Министарства одбране, 2000. године покренули смо стратешки план "визија 2015", тако да сада имамо приближно 42.000 припадника. Планирамо да 2015. године тај број смањимо на 37.725 људи. Поређења ради, крајем осамдесетих година Белгијска армија имала је 85.000 припадника.

Желимо да позовемо три ваша официра да учествују у операцији ISAF са нашим одредом у Кабулу. Мислимо да би то био најбољи начин да се уверите шта се у стварности дешава у мировним операцијама под вођством Натоа.

Преглед ангажовања припадника белгијске војске у свету

Белгија је једна од земаља оснивача Натоа, коме тежи и Србија. Ваше чланство у тој организацији сигурно нам може бити значајно у разумевању шта се може очекивати од уласка у Алијансу.

– Не треба да верујете да чланство у НАТОу решава све проблеме. На почетку, НАТО је био најбоља гаранција западноевропским земљама против агресије на било коју од својих чланица. Међутим, од сваке чланице се очекивало одржавање одређеног нивоа операционалног капацитета. То је значило да су биле потребне одређене инвестиције, одређени број војника, јединица за операције под капом НАТОа, одређени проценат националног бруто дохотка који се морао потрошити за одбрану, итд.

је она ангажована у мировним операцијама, него када чека на замишљеног непријатеља. За сада, укључени смо у бројне операције.

Као војни аташе у Београду били сте у прилици да од почетка пратите реформу система одбране у Србији. Како бисте проценили оно што се догађа на том пољу?

– Веома ми је тешко да дам некаков коментар о процесу реформе. Ми нисмо у позицији да вам дајемо лекције, говоримо шта да чините и слично. Једино што могу рећи јесте да су реформе неопходне и да ће бити болне, али корисне. Нема начина да се то избегне. Систем одбране се мора прилагодити или ће нестати. То је питање опстанка. Уочио сам да је тим који води реформске процесе прилично активан и пун добрих идеја. У Србији, као и у Министарству одбране и Војсци, постоји велики потенцијал. Сигуран сам да ћете успети. Неће бити лако, али ћете успети.

Први министар одбране неке земље НАТОа који је посетио Београд након 1999. године био је управо из ваше земље, господин Андре Флахаут. Било је то 2002. године. Како се од тада развијала сарадња војски и министарстава одбране две земље?

– Наш министар је сматрао да је изолација Југославије била грешка, па је тада отворио место изасланика одбране при нашој амбасади у Београду. Имао сам част да будем изабран за ту мисију. Од тада, све се дешавало веома лако и брзо. Већ у септембру те исте године, ваш министар одбране посетио је Белгију, а у октобру је то учинио ваш начелник Генералштаба. У мају 2003. године потписан је споразум о сарадњи на војном пољу, док је 2004. године наш министар одбране поново посетио Србију. У међувремену су се одигравале бројне билатералне активности.

Могу рећи да су тренутни односи на веома високом нивоу. Сваке године их планирамо десетак и увек успемо то да испунимо. Али, не смемо да заборавимо да треба да остваримо и друге пројекте: жеља нам је да позовемо једног или два официра у Белгију на једногодишњи курс на Staff College у Бриселу. Пре две године предлог вам је предочен. Имамо још један веома конкретан предлог: да позовемо три официра да учествују у операцији ISAF са нашим одредом у Кабулу. Мислимо да би то био најбољи начин да се уверите шта се у стварности дешава у мировним операцијама под вођством НАТОа, на самом пољу. То би такође могло побољшати ваш имидж, посебно у оквиру ваших напора да уђете у ПЗМ. Због веома компликоване процедуре доношења одлуке тог типа, у претходној државној заједници СЦГ до сада није постигнута политичка сагласност. Али предлог и даље важи и надам се да ће бити прихваћен пре но што напустим Београд. Бољи опроштајни поклон од тога не бисте ми могли дати. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимио Р. ПОПОВИЋ

Данас више не постоји претња од великог рата. Захтеви, међутим, и даље постоје. Понекад их је тешко ускладити са другим захтевима и објаснити јавности да НАТО остаје камен темељац наше војне безбедности. Истовремено, Белгија промовише заједничку европску политику одбране. Због свега тога, везе између Белгије и НАТОа морају бити искрене, транспарентне и реалне. Чињенице да смо чланица НАТОа и Европске уније, те да смо домаћин врха обе организације, стварају бројне обавезе. Белгија не може бити слободни стрелац. Њен допринос добробити одбране мора бити у складу са доприносом других земаља са истом демографском и економском сликом.

Један од таквих врста доприноса Белгије представља њено учешће у бројним мировним операцијама. Тренутно, само је у Европи ангажовано 257 ваших војника, 253 у Африци, 301 у Азији, па чак имате и једног у Америци. Зашто су мировне операције постале тако важан изазов за савремене војске као што је ваша?

– Веома често, кључни период операција подржавања мира смештамо у време око 1991. године, на почетак рата на Балкану. Али, Белгија је и пре била укључена у такве активности, били смо посматрачи УН на многим местима, учествовали смо у рату у Кореји, изводили смо различите хуманитарне интервенције, посебно у Африци итд. Ипак, рат на Балкану означава почетак новог доба за оружане снаге. Посебно зато што је гвоздена завеса, главни пређашњи разлог за постојање војске, нестала са историјске сцене. Тако су ове врсте операције у којима смо учествовали од самог почетка са посматрачима ЕУ и првим припадницима Унпрофора, биле најбољи начин да објаснимо јавности да је армија и даље неопходна. Након неколико година могли смо уочити да је цивилно становништво почело више да цени оружане снаге, што је и сада случај. Становништво лакше плаћа порез за своју армију ако

Ми нисмо у позицији да вам дајемо лекције, говоримо шта да чините и слично. Једино што могу рећи јесте да су реформе неопходне и да ће бити болне, али корисне. Нема начина да се то избегне. Систем одбране се мора прилагодити или ће нестати.

Становништво лакше плаћа порез за своју армију ако је она ангажована у мировним операцијама, него када чека на замишљеног непријатеља.

МЕЂУНАРОДНИ АЕРОМИТИНГ У КОНСТАНЦИ

НЕБЕСКИ БАЛЕТ

Аеромитинг у Румунији био је и прилика за први наступ ваздухопловаца из Србије на међународној сцени под српском заставом. Утисци које наши ваздухопловци носе из Констанце свакако су – сјајни. Ипак, са собом су понели и врло озбиљну идеју која већ дуго тиња у српском ваздухопловству – организација међународног аеромитинга у Београду.

Констанца, румунски лучки и туристички центар на обали Црног мора, угостио је последње недеље јула ваздухопловце из 18 држава Европе и Америке. Поред представника ратних ваздухопловстава, међународни аеромитинг, чији организатори показују озбиљне намере да постане традиционалан, окупио је и бројне чланове румунских и иностраних аероклубова, те привукао пажњу више десетина хиљада посетилаца, који су одушевљено поздрављали бравуре у ваздуху савремених господара неба.

■ ПОД СРПСКОМ ЗАСТАВОМ

Аеромитинг у Румунији био је и прилика за први наступ ваздухопловаца из Србије на међународној сцени под српском заставом. Поред традиционално пријатељског и срдечног односа румунских колега, српски ваздухопловци су у Констанци на својеврстан начин били и почаствовани да наступима у ваздуху тик иза поднева отворе међународни део летачког програма.

Представници Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије наступили су у Констанци са школским борбеним авионом *супергалеб Г-4* и транссоничним ловцем бомбардером *орао* у летачком програму, те са још једним *супергалебом* у стационарном делу аеромитинга, док су чланови београдског аероклуба "Галеб" учествовали са два олдтајмера – школска авиона *галеб Г-2*, у летачком и изложбеном делу програма.

Почетак аеромитинга могао се наслутити не само по бројним најавима у медијима, већ и по саобраћајној гужви на прилазима Аеродрому "Михаил Когалницеану", удаљеном двадесетак километара од Констанце. Колонама ваздухопловних заљубљеника придруживали су се и бројни туристи из десетина хотела који су се ту затекли на одмору и одлучили да боравак на мору употпуне прикључивањем небеском братству. Саобраћајна полиција је ефикасно одрађивала свој део посла, а промет је успоравала једино ригорозна противтерористичка контрола, која је допринела укупној безбедности посетилаца.

Италијанска акро-група "Фређе триколори" у налету

Док су се знатижељници тискали око статичког дела изложбе, уз обавезно фотографисање поред летелица за успомену, летачки програм отворили су аероклубови домаћина и падобранци. У наставку, изнад глава бројних посетилаца у импресивном поретку брујале су летелице у наоружању румунског ваздухопловства. Праве бравуре извели су пилоти на високоманеварским клипним авионима, па и увек атрактивно, али и ризикантно "огледало", у коме један авион лети на леђима, док је други непосредно испод њега – као одраз у огледалу.

Ваздухопловство у Румунији има веома дугу и богату традицију – овај аеромитинг организован је у част стогодишњице прве летелице теже од ваздуха коју је у Француској конструисао знаменити румунски пионир ваздухопловства Трајан Вуја. Данас, Румунија има развијену ваздухопловну индустрију и респективно ваздухопловство. Издвајају се унапређени транспортно-борбени хеликоптери IAR 330 SOCAT, нови школско-

У сенци "орла" – чланови нашег тима чекају на време за полетање

Српска тиројка на румунском небу – мајор Саша Грубач започиње ваљак са извученим стајним трапом

борбени авион IAR 99 SOIM и модернизовани ловац МиГ-21 Lancer.

■ ПРАЗНИК ЗА ОЧИ

Истински почетак празника за очи на овогодишњем аеромитингу у Констанци најавио је атрактиван наступ румунског авиона МиГ-21. Иако времешна двадесетјединица, захваљујући умешности пилота, показала је да је и даље и те како вредна пажње. Убрзо затим, непосредно иза поднева, интернационални део ваздухопловног спектакла отворио је носталгични плес ветерана нашег неба – авион *галеб Г-2* истоименог аероклуба из Београда. За његовим командама били су наш дугогодишњи војни опитни пилот Марјан Јелен и млади Љубиша Павловић. "Штрикајући" по небу у пензионерским данима Јелен је показао да ни он, али ни олдтајмер *галеб* још нису за старо гвожђе и за то је добио потврду у аплаузима хиљада гледалаца.

Повратак мајора Миодрага Ристића после успешног наступа са "орлом"

Делегација Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије, предвођена командантом пуковником Драганом Катанићем, боравила је у посети румунским колегама за време Међународног аеромитинга у Констанци. У разговорима са начелником Генералштаба Румунског ратног ваздухопловства генерал-потпуковником Георгијом Катрином обострано су истакнути традиционално пријатељски односи два ваздухопловства, уз подсећање на велики заједнички пројекат развоја авиона *орао* – румунска ознака IAR 93.

Закључено је да постоје бројне теме и правци даљег развоја сарадње, попут размене искустава у вези са реорганизацијом ваздухопловства и прилагођавањем међународним безбедносним структурама, те модернизацијом старијих типова ваздухоплова у наоружању. У знак пријатељства и развоја сарадње два ваздухопловства, пуковник Катанић уручио је генералу Катрини почасни летачки знак.

Током боравка у Констанци, поред разговора са румунским колегама, делегација нашег ваздухопловства имала је прилику да се сусретне и са више високих представника других ваздухопловства.

Црвени димни траг најавио је полетање нашег *супергалеба Г-4*, којим је маестрално пилотирао мајор Саша Грубач, док је потпуковник Саша Ристић дублирао у другој кабини. Плес на небу започео је ниским ваљком са извученим стајним трапом, па онда оштри заокрети, имелман, ковит са два окрета, ... полукубанка, ... чувено звоно, ... па демонстративно парадирање дуж писте у лећном лету са извученим стајним трапом ... и аплаузи као награда. Заиста је тешко "извући" више из овог авиона. "Али не и немогуће", коментарисао је Саша после.

У истом стилу наставио је мајор Миодраг Ристић извлачећи максимум из свог орла. Полетање па у – имелман (то је знало да изазове неверицу код неких колега), ... форсирани заокрети на пуној снази мотора, ... брзи ваљци, петље са променом правца, ... лет на "нож" дуж писте, ... па трансонични бришући поздрав, ... не тапшу они који су затечени ...

У наставку, изузетним наступом шведски *грипен* показао је зашто је прави хит међу авионима последње генерације, поготово ако се упореде и цене. Акро-група швајцарског ваздухопловства на клипним школским авионима *пилатус* враћа све посетиоце из ере млазне авијације у нешто романтичније али не мање атрактивно доба. Девет наранџастих клипњака као по концу секу небо у готово савршеном поретку и изазивају нескривене симпатије публике.

До почетка наступа истинске атракције аеромитинга италијанске акро-групе "Фређе триколори" гледаоцима су дах одузимали летови француског *миража 2000* и холандског F-16. Док се стандардно добри F-16 "испомагао" димним траговима, француском пилоту то као да није било потребно, јер је изводио готово нестваран плес непрекидно у непосредној близини публике.

Чешки хеликоптер Ми-24 – боје летелице су важан део наступа

Може и овако – падобранци показују своје умеће

Срце на небу

Радозналост нема граница када су у питању авиони

Италијанска акро-група, која спада у сам светски врх, свој наступ на авионима MB 339 најавила је огромним облацима дима у бојама италијанске заставе. Тешко која публика може да одоли када јој девет авиона пред очима исцрта срце димом на небу, а десети пролети кроз ту слику. А њихов цео програм је такав – неодољив, забаван, узбудљив и надасве прецизан. Прави ковитлац звука, боја и покрета. И на крају – крешендо. Уз звуке Паваротијеве арије и са зеленим, белим и црвеним димом, у савршеном пирамидалном поретку прелећу гледалиште. То треба доживети...

Акро-група "Турске звезде" на авионима F-5 и хрватска "Крила олује" на клипним пилатусима имале су незахвалну улогу да наступе после бриљантних Италијана и тај задатак извршиле су стандардно добро. Посебно је интересантно не тако давно формирање хрватске акро-групе, јер је очигледно да је, поред улечатљивог имена, хрватска држава схватила квалитет промоције која се на тај начин остварује и изнашла средства за реализацију.

Ефикасност беспрекорне организације, са којом се домаћини заиста могу подичити, могла се можда најбоље видети последњег дана боравка. Наиме, док су се ваздухопловци из 18 земаља поздрављали и обећавали нове сусрете и надметања у ваздуху, вредни домаћини су одмах прионули на поспремање аеродрома после боравка десетина хиљада посетилаца.

Утисци које наши ваздухопловци носе из Румуније свакако су – сјајни. Ипак, са собом су понели и врло озбиљну идеју која већ дуго тиња у српском ваздухопловству – организација међународног аеромитинга у Београду. Командант пуковник Драган Катанић и вођа нашег тима у Констанци потпуковник Зоран Дрљача верују да би се могло наћи и снаге и интереса у наредном периоду за такав подухват. А воље има и на претек. ■

Зоран ПУХАЧ

Вођа нашег тима потпуковник Зоран Дрљача и пилоти мајори Саша Грубач и Миодраг Ристић на свечаном затварању аеромитинга

МЕЂУНАРОДНА ДОЗВОЛА ЗА РАЧУНАРЕ И КОД НАС

ШЕФОВИ СТАРТУЈУ ПРВИ

Усклађујући се са развијеним светом, од 28. августа на Бањици почиње званично тестирање начелника одељења, одсека и реферата у Министарству одбране и Генералштабу по ECDL стандарду, које ће тачно показати колико смо елементарно информатички писмени, али и колико, вероватно – нисмо

Европска рачунарска дозвола (ECDL – European Computer Driving Licence) међународно је призната потврда информатичке писмености, која гарантује власнику познавање рада на рачунару према ECDL норми. Због великог успеха који је тај програм постигао у Европи, последњих година проширен је на цео свет са називом Међународна рачунарска дозвола (ICDL - International Computer Driving Licence). И наша земља је установила информатичко образовање према ECDL стандардима и у својим декларацијама и плановима о развоју информационог друштва ускладила се са иницијативама Европске комисије. Ту иницијативу прихватила је Влада Републике Србије, а пре свих Министарство трговине и туризма, Министарство науке и заштите животне средине, Републички завод за информатику и Интернет, Републички завод за статистику и други. Наша позната предузећа и банке (Национална штедионица, Телеком Србија, Агробанка, Мобтел...) отпочела су, такође, са увођењем ECDL образовања својих запослених.

■ СТАРТ СЕРТИФИКАТ

Добијање лиценце за отварање одговарајућег тест-центра у Министарству одбране омогућено је уговором склопљеним 6. јуна са Јединственим информатичким савезом (ЈИСА), носиоцем ECDL лиценце у Србији. Уговор о оснивању тест-центра ECDL у МО потписали су помоћник министра одбране за људске ресурсе др Зоран Јефтић и у име Јединственог информатичког савеза, Ђорђе Дукић. Чину потписивања уговора присуствовали су војни аташе Уједињеног Краљевства Велике Британије у Београду пуковник Сајмон Ванделур (донатори прве фазе Пројекта), начелник Управе за везу и информатику (Г-6) пуковник Предраг Рајић, руководилац и менаџер Пројекта ECDL у МО потпуковник Жикица Милинковић, дипл. инж., капетан Иван Тот, дипл. инж, ко-

ординатор Пројекта у име Одсека логистике Војне академије и испитивачи.

Како нам је рекао потпуковник Жикица Милинковић из Управе за везу и информатику ГШ Војске Србије, Центар је почео са радом 15. јула и најкасније до 15. септембра сви начелници одељења, одсека и реферата у организационим јединицама МО и ГШ треба да прођу тестирање по ECDL стандарду (основни ниво знања – четири модула), а да ће, после прве фазе, уследити тестирање и осталих припадника МО и Војске.

О чему је реч?

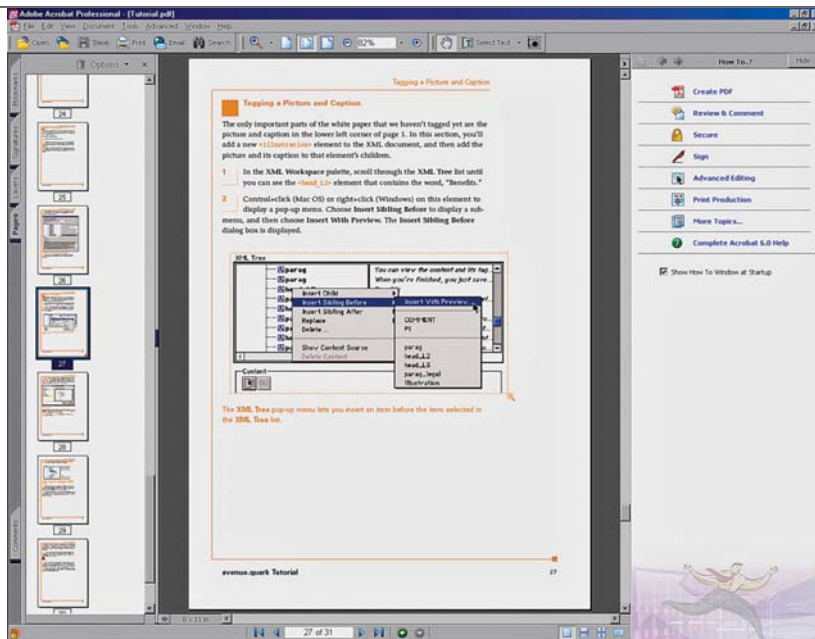
Према речима потпуковника Милинковића, Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у МО наше земље, као један од услова за већину радних места дефинисано је познавање рада на рачунару. У нашем систему одбране, међутим, до сада нису постојала прописана мерила и стандарди на основу којих би се утврдила оспособљеност запослених у тој области.

Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе МО одредиће лица која ће бити тестирана на основу критеријума и капацитета Тест-центра, који недељно може да тестира до 70 кандидата. Иначе, Тест-центар (просторија Центра је кабинет информатике број 7 у Војној академији на Бањици) располаже са 15 рачунара и тестирање кандидата по једном модулу трајаће 45 минута.

– Тестирање по Старт сертификату (четири модула) траје четири часа. Кандидати ће се, иначе, тестирати за основни Старт индекс ECDL, који обухвата основни ниво знања од четири модула и то: Модул бр. 3 обрада текста (MS Word), Модул бр. 4 табеларне калкулације (MS Excel), Модул бр. 6 презентације (MS PowerPoint) и Модул бр. 7 – Интернет и комуникације – прецизира потпуковник и напомиње да су кандидати одређени за тестирање дужни да обаве индивидуалне припреме на основу достављеног материјала, уз стручну помоћ лица службе информатике из свог састава. За кандидате одређене за тестирање из организацијских јединица МО које у свом саставу немају лица службе информатике, Управа за везу и информатику (Г-6) организоваће факултативну обуку технике тестирања у просторијама ЦКИСИП, а по Плану и распореду обуке.

Питамо саговорника шта је циљ тестирања и самог Центра. Шта њиме, заправо, добијају они који успешно положи сва четири теста, односно шта губе они којима рад на рачунару још није "јача страна"?

– Формирањем сопственог тест-центра ECDL, који је овлашћен за издавање званичних сертификата, подићи ћемо ниво знања о рачунарској техници у МО и омогућићемо боље оспособљавање слушалаца и студената Војне академије. Уз то, овај пројекат омогућава припадницима МО да добију сертификате који су признати свуда у свету. Центар обезбеђује тајност података о оспособљености припадника МО, али и смањење накнадних трошкова за остваривање програма Присма. И мада је још рано говорити о томе, постоји могућност да наше људске и техничке капацитете Тест-центра понудимо и другим министарствима, организацијама, службама или привредним субјектима – каже информатичар Милинковић и појашњава:

САСТАВ ТЕСТ-ЦЕНТРА

Тест-центром ECDL Министарства одбране, који је званично отворен 17. јула, руководи потпуковник Жикица Милинковић из Управе за везу и информатику (менаџер Пројекта), потпуковник Милан Божић, као заменик руководиоца, капетан Иван Тот, као испитивач и координатор Пројекта у име Сектора за људске ресурсе, капетани Бошко Станковић и Зоран Јеремић и поручници Добривоје Вуличевић и Милош Мерцановић као испитивачи.

и знање страних језика, више него у другим елементима система одбране.

■ БРИТАНСКА ИСКУСТВА

Према речима потпуковника, тестирањем припадника МО по ECDL стандарду створиће се услови за реално одређивање још једног од важних критеријума за бодовање кадра којим ће се ажурирати информациони систем за кадрове – КАИС.

– Проучавајући искуства и документе Велике Британије у тој области (Information and Communication Technologies – Fundamental Skill Training, Defence Training Review), установљено је да се у Министарству одбране Велике Британије, али и у другим њиховим министарствима, користи ECDL стандард тестирања знања рада на рачунарима. ECDL је обавезан чак и за успешан завршетак обуке војника у армији Велике Британије – каже главни менаџер тог пројекта нашег МО потпуковник Милинковић и додаје:

– Знање рада на рачунарима је неопходно, нарочито за руководиоце у МО и Војсци, који треба да, користећи та знања, организују успешан рад организационих целина. Због тога је одлучено да се, у првом кругу, тестирају руководиоци у МО (пре свега начелници одељења, одсека и реферата,) а да се, после, у складу са могућностима, тестирају и остали запослени за које се процени да је потребно да знају рад на рачунарима.

Таквим начином рада, по међународно признатим правилима, каже на крају саговорник, утврдиће се још један елемент оспособљености кадра за обављање својих дужности и, у складу са критеријумима за професионализацију и новим системом оцењивања припадника МО и Војске, који је у припреми, тачније, реалније и поштеније обавиће се рангирање и утврдити перспективан, потенцијално перспективан и перспективан кадар.

Како смо ексклузивно сазнали, 28. августа почеће прво званично тестирање по ECDL стандарду на Академији на Бањици, а од 14. августа факултативна обука технике полагања самог испита. Дакле, "шефови" стартују први... ■

Душан МАРИНОВИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ

ПЛАЋА БУЏЕТ ПЕНЗИЈЕ

Суочавамо се са поремећајима у тзв. систему међугенерациске солидарности. Доприноси на бруто плате садашњих припадника Војске износе 20,6 одсто. Већ у овом тренутку то је свега 15 до 18 одсто суме коју треба исплатити пензионерима, па смо принуђени да око 85 одсто потребних средстава тражимо непосредно од буџета за одбрану. То је на дуже стазе неодрживо – каже директор Фонда СОВО пуковник мр Слободан Игњатовић

Исплату војних пензија и инвалиднина и рефундацију трошкова здравствене заштите, што се заједно назива остваривање права и обавеза из социјалног осигурања војних осигураника, врши Фонд за социјално осигурање војних осигураника (СОВО). Тај фонд је својевремено основала СРЈ и он је правни наследник Заједнице социјалног осигурања војних осигураника, која је постојала од 1. јануара 1973. године.

А како функционише Фонд СОВО? Одакле пристиже новац за војне пензије?

Директора Фонда СОВО пуковника мр Слободана Игњатовића питали смо како се уопште данас исплаћују војне пензије и остале припадности? Којим средствима, у ствари, тај фонд располаже?

– Нажалост, већ дуго у нашем пензијском систему уопште, а у Војсци поготово, суочавамо се са поремећајима у тзв. систему међугенерациске солидарности. Од доприноса на бруто плате садашњих припадника Војске у наш фонд се уплаћује 20,6 одсто.

Та средства се одмах усмеравају на исплату пензија. Већ у овом тренутку то је свега 15 до 18 одсто укупне суме коју треба исплатити, па смо принуђени да око 85 одсто потребних средстава тражимо непосредно од буџета за одбрану. То је на дуже стазе недржимо – каже пуковник Игњатовић.

■ БРОЈКЕ ЗА ГЛАВОБОЉУ

Према званичним подацима, у Републици Србији на око милион и по запослених долази око милион и двеста хиљада пензионера. Њихова просечна пензија у децембру прошле године износила је 11.484 динара. Због више разлога бројна сразмера војних пензионера и професионалних војника још је неповољнија и тај однос се и даље погоршава. Са садашњом тежном смањивања кадра већ је дошло до односа: два пензионера на једног професионалног војника.

Како нам је рекао пуковник Игњатовић, у Србији тренутно има око 55 хиљада корисника војних пензија (КВП). На основу споразума о сукцесији са БиХ око две хиљаде корисника који живе у Републици Српској ускоро ће почети да примају пензије које ће да исплаћују државни органи у Сарајеву. Ти осигураници прећи ће у надлежност те суседне државе по принципу правичности, као што је Црна Гора прихватила да преузме својих нешто више од хиљаду корисника.

Са Црном Гором се воде интензивни преговори око потписивања споразума о социјалном осигурању. У њима учествују наша министарства рада, финансија и спољних послова и представници републичких фондова здравства и пензионог осигурања. Основна дилема у преговорима је било питање да ли треба на неки начин одвојити војне осигуранике из општег споразума о социјалном осигурању. Договорено је да се преговара на две платформе, па ће питање војних пензионера бити решено на посебној платформи због одређених специфичности (већина тих људи, по дефиницији посла, није слободно бирала место службовања, већ их је државна заједница постављала на одређене дужности у другој републици). Нацрт споразума је већ сачињен и у њему, према речима пуковника Игњатовића, војни осигураници су третирано као посебна категорија.

■ ПРЕВАЗИЂЕН СИСТЕМ

Према неподељеном мишљењу стручњака за социјално осигурање, наш државни пензиони систем, који се ослања на тзв. јавне фондове, у пракси је превазиђен. Глобална ситуација такође је врло сложена. Свуда у свету се предлаже реформа тог система, јер ни богате државе не могу да га финансирају. Већина тих држава прави најпре мање "фризирање", тј. подешавање јавног фонда променом прописа и сличним мерама. Радикална реформа система пензијско-инвалидног осигурања, с друге стране, подразумева доношење прописа којима се садашњи систем законом битно мења. Земље у окружењу, нпр. Хрватска, Словенија, Румунија и Мађарска, одавно су кренуле тим путем. Македонија је понајвише одмакла у тој реформи. Они су још раније припојили своје војне осигуранике општем систему, тако да више немају ни посебан фонд као што је наш Фонд СОВО. Тамо је у државном пензијском фонду један одсек задужен за исплату припадности војним осигураницима.

Каква је перспектива исплате војних пензије према садашњем систему? Мало је рећи невесела. Смањење броја професионалних војника довешће до даљег смањивања удела доприноса на плате у укупном фонду војних пензија. Буџетска средства ће на тај начин непосредно бити трошена на исплату војних пензија.

Шта на све то кажу војни пензионери?

– Корисници војне пензије, које представља Удружење војних пензионера Србије (УВПС), желе само да заштите свој интерес, односно бар лични интегритет људи који су поштеним радом зарадили своје пензије – каже Златомир Грујић из УВПС.

Према студији господина Грујића, изложеној недавно на скупу геронтолога, војни пензионери живе и по десет година краће

РЕЗЕРВЕ "ПОЈЕДЕНЕ" ЗБОГ ЦРНЕ ГОРЕ

Да својевремено из Фонда СОВО нису финансиране пензије у Црној Гори, Фонд би данас имао средства да исплати све неисплаћене накнаде. Тада је за те сврхе утрошено око 800.000.000 динара пореских обвезника у Србији. Исплате војних пензија у Црној Гори вршене су из резерве Фонда СОВО, која је на тај начин "поједена". Црна Гора је, поред тога, практично "професионализовала" војску на својој територији, исплаћујући војницима плате без доприноса за пензије. Тако је створен дуг за неплаћене доприносе, које сада нико не може да јој наплати.

Чин пензионисаног припадника Војске	Број лица која примају пензију
Генерал	Око 800
Пуковник	Око 8.000
Потпуковник	Око 11.000
Мајор	Око 5.000
Капетан прве класе	Око 4.000
Капетан	Око 2.000
Поручник	Око 1.000
Потпоручник	Око 200
Заставник прве класе	Око 12.000
Заставник	Око 4.200
Старији водник прве класе	Око 800
Старији водник	Око 700
Водник прве класе	Око 400
Водник	Око 400
Војник	Око 200
Укупно	Око 50.700

Категорија пензионера	Износ просечне пензије
Генерали	38.000
Официри	25.000
Подофицири	17.000

од просечног пензионера. Томе доприносе напори које су подносили током каријере, дежурства, повећана борбена готовост, сисјет прекоманди и све оно што су претурили преко главе током бурне завршнице протеклог века на нашим просторима.

Због специфичног статуса војних осигураника и КВП, који су, по мишљењу УВПС, посебно угрожени, то удружење се залаже за опстанак Фонда СОВО унутар система одбране, јер се то у прошлости показало као повољније решење за КВП. Војни пензионери се боје да ће на "заједничком шалтеру" теже остваривати своја права.

Неки би им на то одговорили да је и Републички фонд, према садашњем уређењу, терет за државу. Различитим пореским олакшицама подстиче се запошљавање, нарочито старијих грађана, којима се тако помаже да зараде своју пензију. Важи правило да што је више људи у осигурању, пензиони фонд лакше функционише.

■ УСКЛАЂИВАЊЕ

Професионални војник који заврши са службом и даље остаје на буџету, са пензијском основицом од 85 одсто последње плате. Ситуацију још тежом чини начин усклађивања пензија с платама. Ту се тек начиње права реформа пензијског система.

По важећој законској регулативи, пензије се усклађују са сваким повећањем плата. Како тврди пуковник Игњатовић, исправан је једино став да једном утврђени пензијски основ не сме бити мењан, јер у пензијски основ улазе сви елементи плате према важе-

ћим прописима. Међутим, када је прошле године повећан број бодова по чиновима, аутоматски је, према важећем закону о Војсци, порасла и пензијска основица, и то неједнако за пензионисане официре и подофицире.

Носилац посла усклађивања пензија је Управа за кадрове, док Фонд СОВО добија готов пропис, папир према коме треба да поступа. Тако, пошто је то усклађивање и даље законска обавеза, а број професионалних војника се смањује, испада да се с тим повећањем броја бодова, у ствари, повећавају пре свега пензије, а не плате. Уз то, долази и до превеликог распона у пензијама, што опет није у складу са важећим законом о Војсци.

Предлог људи који се у систему одбране тренутно баве питањима социјалног осигурања јесте да се то усклађивање убудуће врши према републичким прописима. А какви су ти прописи? До доношења закона у октобру 2005. године, усклађивање пензија у Србији се вршило 50 одсто према порасту трошкова живота и 50 одсто према порасту зарада. То је чињено квартално. Новим републичким законом пензије се усклађују двапут годишње, али само на основи трошкова живота. Од 2008. потпуно ће се прећи на такав систем усклађивања. Природно је да пензионери тиме нису задовољни, али буџет само такво усклађивање може да поднесе. Војни пензионери не могу да очекују много више од тога, чак и ако се уваже специфичности позива који су обављали.

■ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ УСЛОВИМА

Стечена права ни на који начин се тиме не угрожавају. Морају се само прилагодити новим прописима, при чему се основица пензије не смањује, а остаје и усклађивање пензија само на другачији начин него до сада. Такође никоме се не брани да се бави другим пословима, а социјално угрожени имају права као што је право на туђу негу и старање ако не могу сами да обављају животне функције. Нико не остаје незбринут у старости. Но, пошто лечење кошта, како ће се убудуће довијати војни пензионери?

Прве мере јачања здравственог система већ су предузете. После много година повећан је проценат учешћа војних осигураника у здравственој заштити, тзв. партиципација. До сада се писало и по десет лекова по рецепту, за које се плаћа двадесет динара, а новим прописима се тај износ плаћа за сваки лек. Лица која примају туђу негу и лица старија од 65 година, која су најугроженија, наравно, не плаћају ту суму. Према томе, нема места страху да војни пензионер неће имати ни за лек.

Новац за здравствено осигурање војних осигураника долази из два извора. Од бруто плата у Војсци издваја се допринос по стопи од 10,3 одсто, од нето пензија треба да се узима 7,2 одсто. Војска редовно уплаћује доприносе, али је упркос томе дефицит здравственог рачуна војних пензионера сада ве-

О САМОСТАЛНОСТИ ФОНДА

У Нацрту стратегијског прегледа одбране пише да фонд СОВО треба да буде самосталан фонд изван система одбране. Шта то практично значи? Да ли ће фонд бити финансиран из војног "колача" од 2,4 одсто БДП, или из других средстава, остаје да се разјасни. Самосталност у деловању Фонда је ипак мање битна од тога какви су прописи и да ли су они повољни за заинтересоване стране, кориснике пензија, активне војнике, односно државу. Ту нема места за егоизам било које стране, јер ће те паре свакако долазити из државног буџета.

■ СПОРНА УРЕДБА

Оним што смо досад навели није изблиза није исцрпљена листа проблема који су створени у вези са исплатом војних пензија. Наиме, једно од најактуелнијих питања из те области је исплата накнада по уредби савета министра СЦГ, која је ступила на снагу 1. августа 2004. године. Једна од важних последица те уредбе било је и стварање две категорије војних пензионера, једних који су били затечени пре тог датума и новопензионисаних.

По слову уредбе, прикупљани су подаци о трупној служби и руководећим дужностима пензионисаних војника. Када су уз помоћ персоналне управе за око осам месеци прикупљени подаци, из Министарства финансија Србије стигао је допис да неће уплатити средства за та два елемента по уредби. Накнаде преведене у војни додатак, сматрају они, нису смеле да уђу у пензијски основ, јер је то супротно републичком закону.

Уредба је ипак прошла Савет министара, кренуло се са исплатом 340 бодова, што је неспорни део уредбе, али због не-

достатка пара, остао је дуг од 1. августа до 1. априла бодова за регрес и топли оброк, који су урачунати у основицу, а Влада је дала новац за њих. Спор око уредбе није решен. Суд државне заједнице се није огласио, па је сада све на Уставном суду Србије. Тим људима се, по мишљењу пуковника Игњатовића, морају исплатити настала дуговања, јер је уредба донета у редовној процедури и обавезе су легално створене. Уредбу и дан-данас нико није укинуо и она је на снази.

■ ПРИВАТНИ ФОНДОВИ

Није лако реформисати систем социјалног осигурања, а о томе сведоче страна искуства. Када закон подели колач доприноса од рецимо 23 одсто, на 16 одсто за јавни и седам одсто за приватни фонд, као нпр. у Хрватској, сваки радник се одлучује код кога ће се уписати према закону, а конкуренција фондова је јака. Унутар предузећа има пензионих шема, тј. планова који дозвољавају олакшице којима се радници мотивишу да себи створе већу обезбеђеност у старости. Међутим, ако не можемо да финансирамо свој јавни фонд са 20,6 одсто издвајања, како то да чинимо са мањим процентом. Словенија због тога није увела тај други ниво обавезног приватног осигурања, због огромних транзиционих трошкова који би оптеретили јавни фонд. Дефицит у јавном фонду избегавали су успостављањем добровољних приватних фондова као трећег стуба социјалног осигурања. Надлежност државе у надзору таквих фондова је врло велика. Тај новац се пласира у најпрофитабилније активности.

Закон о социјалном осигурању у Србији прескочио је увођење обавезног приватног осигурања избегавајући продубљивање дефицита јавног фонда. Запосленима је остало да размисле којем ће се добровољном приватном фонду приволети ако желе већу обезбеђеност у старости. Садашњим пензионерима преостаје да утичу колико могу на државне органе да узму у обзир њихов материјални положај и постарају се за њихову мирну старост. Све друго била би чиста демагогија којом се замагљује решење проблема, јер рачун увек неко мора да плати. ■

Александар АНТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Врста пензије	Износ пензије
Инвалидска	Око 22.000
Старосна	Око 26.500
Породична	Око 18.500
Превремена старосна	Око 24.500
По потреби службе	Око 27.000
Просечна исплаћена пензија	Око 23.000

Врста пензије	Број корисника пензије
Инвалидска	Око 6.600
Старосна	Око 21.000
Породична	Око 18.000
Превремена старосна	Око 350
По потреби службе	Око 5.000
Укупно	Око 50.500

ћи од 800.000.000 динара. За потрошни материјал, лекове и помагала уплаћује се око 46.000.000 динара месечно. Најмање петнаест милиона од тога у приоритету се плаћа за личне расходе, тј. погребне трошкове, посмртну помоћ и рефундацију лекова.

За правна лица не може да се издвоји довољно новца и прети опасност да ако се не уради ребаланс буџета, правна лица тужбама блокирају рачун здравства. Пожар је угашен добром вољом Управе за здравство, која је "позајмила" своја средства Фонду због тога што он не може да учини више од тога за здравствено обезбеђење својих корисника.

У Фонду СОВО створена је база података о војним осигураницима. Установљено је да тај број износи од 149.000 до 152.000. База података ће бити пренета преко Управе за здравство до здравствених установа, које ће моћи да провере да ли је пацијент легално оверио књижицу.

ПОТПУКОВНИК МАРКО НОВАКОВИЋ,
НАЧЕЛНИК ОДЕЉЕЊА
У ВЕРИФИКАЦИОНОМ ЦЕНТРУ

Упорним и свестраним контактима са припадницима страних армија у нашој земљи и иностранству, потпуковник Марко Новаковић, инспектор за контролу наоружања и његове колеге из Верификационог центра Министарства одбране, после готово две деценије изолације, остварују пионирску мисију ширећи истину о Србији и њеној војсци

ОТВАРАЊЕ ВРАТА

Случај је хтео да пилот Марко Новаковић данас ради у Верификационом центру Министарства одбране. Случај и срећа хтели су да 2005. године баш он буде изабран за представника наше земље и војске на једногодишњим магистарским Студијама глобалне безбедности у Великој Британији. Случај је неколико пута био судбоносан у животу човека који је од детињства само једном био одлучан да се не препусти случају. Све је могло да зависи од околности, од судбине, од туђе воље, осим једног. Морао је да постане пилот. Још у основној школи је знао да тако мора бити. Знао је и да се отац противи његовом избору професије, па је од мајке очекивао издашнију и одлучнију подршку. На крају, неко је морао да потпише сагласност да петнаестогодишњи одлични ученик конкурише за пријем у мостарску ваздухопловну гимназију. И мајка је потписала. Надајући се, можда, да њен Марко неће бити примљен. Јер војни позив није лак. Живот пилота борбеног авиона препун је ризика, изазова и опасности. А Марко је имао сигурну будућност.

Новаковићи су били међу имућнијим мештанима Санског Моста. Имали су један од најлепших и најпознатијих ресторана у том делу Босне и Херцеговине, па се, с пуно разлога, очекивало да и Марко крене очевим стопама. Само је дечак мислио другачије. Заљубљен у плаву пилотску униформу, загледио у плаветнило облака над Саном и одушевљен птицама, тим најслободнијим бићима на планети, знао је да мора у авион. Не као путник, већ

као господар неба. Желео је више од осигуране и унапред познате будућности, хтео је више од живота, више од својих вршњака. Хтео је да види колико и шта све може.

Потпуковник Марко Новаковић и данас тестира своје моћи. С упорношћу, снагом, вером и одлучношћу, које су га красиле осамдесетих и деведесетих година прошлог века, у новом прихвата задатке умногоне различите од пилотских. После десетак година проведених за командама авиона МиГ-21 у Пули, Бихаћу и Батајници, после искуства стеченог у 353. извиђачкој ескадрили и различитих дужности у некадашњој Команди РВ и ПВО, Новаковић, 2004. године, долази у Верификациони центар Министарства одбране, где се суочава с другачијим изазовима. У међувремену завршава једногодишњи курс енглеског језика у Војној академији, курс по Споразуму Open skies у Великој Британији, Бечки споразум у Загребу и виши курс енглеског (STANAG) у Јорку, што му је омогућило да се од првог дана веома успешно снађе на дужности инспектора за контролу наоружања, регулисану на основу европских и светских споразума.

– Првих неколико година мог службовања у Пули и Бихаћу уживао сам у летењу – прича потпуковник Новаковић. – Сате и сате проводио сам у авиону, био сам најсрећнији човјек на планети. Заиста сам уживао у послу који сам тада обављао. Касније је, међутим, било све мање летења. Није било довољно горива за све предвиђене часове летачке обуке, а све рјеђе смо се налазили и на редовним задацима у ваздушном простору, па је посао пилота био све друго, само не оно због чега сам ја завршио Ваздухопловну војну академију. И данас жалим због тога што нисам довољно летио. То је раздобље мог живота у коме сам највише уживао. Али, истина је да свако доба носи своје чари. Данас ме, с истим жаром, заокупља и посао који обављам у Верификационом центру. Ту сам схватио да многобројни контакти које с припадницима других армија остварујемо у нашој земљи и иностранству значе исто тако пуно као и моји некадашњи војнички задаци. Одувијек сам желио да браним земљу, да чиним све што могу да допринесем њеној успјешној и ефикасној одбрани. Вјерујем да то чиним и сада. Послије много година сурове изолације наше земље и војске пружена нам је прилика да се свјету представимо на хуманији начин. Да покажемо нашу страну медаље, да објаснимо наш угао гледања на догађаје који су обиљежили крај двадесетог вијека на Балкану. Ни овдје, као ни било гдје другдје у свијету, слика није само црна, или само бијела. Морам да другима покажемо све боје наше историје, али и да их сами увидимо – верује потпуковник Новаковић.

Шансу да учествује у преношењу неке другачије, искреније слике о нама и прилику да нас свету представи из другог, благо-

НИ ДЕЦИ НИЈЕ БИЛО ЛАКО

По доласку у Шривенхем, стотинак километара од британске престонице, породица Новаковић сместила се у једној од комфорних типских кућа у војном колеџу Кранфилд. Марку и његовој супрузи Наташи, навиклој на скупченост гарсоњере у једном од новобеоградских бетонских блокова, идилично травнато двориште, крајем августа препуно цвећа, чинило се попут места из бајке. Убрзо, међутим, схватили су да немају превише времена за уживање у чарима природе и слободног времена. Посла је било на претек. Већ у септембру почела су предавања на војном универзитету, а и деца су кренула у школу. Енглески је најбрже научила шестогодишња кћерка Ана, док се осмогодишњак Тешан у почетку опирао страном језику. Док није стекао другаре са којима је убрзо веома живо причао. Најмлађи, трогодишњи Милутин је највише био с мајком.

У друштву Крис Беламија и Ричарда Холмса на додели дипломе 2006.

наклоног угла, Марко Новаковић је до максимума искористио тек кад му је понуђено да као први представник наше земље и војске оде на последипломско усавршавање у Велику Британију. У селекцији и припреми кандидата за магистарске студије из области глобалне безбедности поред нашег министарства одбране учествовао је и британски војни изасланик у Београду, који је Новаковићу, врсном зналцу енглеског језика и официру с изузетном војничком каријером, дао корисне информације о животу у Енглеској и ономе што га тамо очекује.

– Таква се понуда не одбија – категоричан је потпуковник Новаковић. – Пошто сам био први официр из Србије упућен на Кранфилд универзитет у Шривенхему, иначе једну од водећих образовних установа у области инжењеринга, примјењених наука, менаџмента, производње и медицинских наука у британским и међународним оквирима, сваки податак који сам добио од британског изасланика одбране био ми је драгоцјен. Знао сам да ме тамо не чекају руже, али сам свој одлазак видео и као јединственој прилици да широм отворим за нас, до јуче, јако забрављена врата. Мали проблем, само у почетку, представљао је њихов захтјев да на студије дођем с породицом, односно са супругом и троје мале дјеце, што ме је збунило. Британци веома пуно полагају у по-

родицу, сматрају је ослонцем у животу сваког човјека, посебно официра. Показало се да су у праву и да има разлога што вјерују у снагу породице. Иако смо на располагању имали лијепу и пространу кућу у универзитетском насељу, иако нисмо имали никаквих финансијских проблема, пошто сам на студијама боравио о трошку Министарства одбране Велике Британије, схватио сам да би ми без њих у том дому све било празно. Кад ми је било тешко породица ми је пуно помогла, сваки дјечји осмијех, свака блага ријеч моје супруге значило ми је много тих мјесеци. Радило се пуно, “у школу” смо ишли и ја и малишани, али је било времена и за одмор. Сваки слободан тренутак проводили смо заједно – сећа се потпуковник Новаковић.

Таквих тренутака, међутим, није било превише.

– У класи у којој сам ја стицао специфична знања о принципима безбједности и мјесту и улози оружаних снага у рјешавању мултидимензионалних проблема безбједности у 21. вијеку, било нас је “са свих страна свијета”, из чак 19 земаља. Студије су замисљене тако да слушаоце оспособе за промишљање свих аспеката глобалних, стратешких и безбједносних питања из угла полицијских и војних снага, владиних и невладиних организација, корпорација, академија и медија. Поред те стручне димензије, магистарске студије на Кранфилд универзитету имале су и културну димензију преко које смо могли да стекнемо увид у запад-

У кругу породице

ни, првенствено британски, поглед на вриједности и принципе демократског друштва. Студенти које је спонзорисала британска влада, односно њено министарство одбране, били су обавезни да поред пет редовних предмета, као један од два изборна, изучавају “Управљање одбраном у демократији”, што ми је дало могућност да и у тој области стекнем веома занимљива искуства – каже потпуковник Новаковић и наставља:

– Наш је задатак био да, послје предавања, која су, за сваки предмет трајала од три до пет недеља, урадим магистарску дисертацију у дужини од петнаест до двадесет хиљада ријечи, наравно на енглеском језику и да положимо писмени и усмени испит. Поред тога, имали смо обавезу да, са два есеја и једном усменом презентацијом, представимо резултат нашег самосталног истраживачког рада из понуђених области. Били смо и на студијским путовањима у Сјеверној Ирској, Русији и Нормандији, гдје смо имали спектакуларне часове војне историје. Британци су, заиста, мајстори за спектакле. Током веома живог предавања, на једном од мјеста на којима су искрцани савезници у Другом свјетском рату, имао сам утисак да смо се вратили у прошлост. Веома интересантно било је и у Ирској гдје су нам Британци представили проблем с којим се они већ деценијама боре. Њихова знања о тероризму и борби против тог зла веома су занимљива – подвлачи потпуковник Новаковић и додаје да је, после искустава стечених управо на тим студијским путовањима, било сасвим логично да за тему свог магистарског рада узме Косово, као један од кључних безбедносних проблема данашњице, не само за нас на Балкану, већ и шире.

– Свијет мора да чује праву истину о Косову, о томе шта оно представља за Србе, не само у Србији и на Балкану, већ и широм планете. Косово је српска душа и зато ће оно остати у нама, ма шта да се деси с тим подручјем. Оно живи у сваком Србину и не може нам истински бити одузето – сматра Новаковић.

– Све то покушао сам да кажем у свом магистарском раду, за који је владало веома велико интересовање на универзитету, баш као и за свако моје иступање током студија. Увијек је, а посебно приликом многобројних “билатералних и мултилатералних сусрета” с колегама, службених и приватних, владало живо интересовање за земљу из које долазим, за нашу војску и безбедносне проблеме с којима се суочавамо на овим просторима. Највише сам се дружио с колегом из Норвешке, с којим сам се веома лијепо слагао. Стекао сам утисак да смо истог менталитета, веома сличног карактера. Уопште, вјерујем да нас Норвежани добро разумију, зато нас, ваљда, толико и воле. Био је ту и један Литванец, па Украјинац, добро сам се слагао и са колегама из Африке. Током једногодишњег боравка у Великој Британији схватио сам колико су значајни ти контакти, колико сваки наш сусрет са представницима иностраних армија може да помогне да се боље разумијемо – тврди потпуковник Новаковић.

Тим сазнањем руководи се на свим својим службеним путовањима. Боравећи у Аустрији, Немачкој, Норвешкој, Шведској, Италији, Француској, Украјини, Турској, Бугарској, Хрватској, Мађарској, Русији и Сједињеним Америчким Државама, где је стекао велики број пријатеља на које, како каже, може да рачуна у сваком тренутку, потпуковник Марко Новаковић, одскора и магистар глобалне безбедности, отвара нам врата света, дубоко верујући да сваки његов сусрет с колегама из страних армија ствара све повољније претпоставке за даљи одлазак припадника наше војске у иностранство на школовање и усавршавање. Без тога, уверен је, нема успешнијег и бржег укључивања наше земље и војске у евроатлантске интеграције, али ни нашег активног учешћа у међународним хуманитарним мисијама и мировним операцијама. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

САРАДЊА СА ДИЈАСПОРОМ

Недавним споразумом о сарадњи са нашим људима у дијаспори, руководство ВМА обрадовало је многе заинтересоване појединце и институције. Њиме се предвиђају разни облици заједничког рада између ВМА као медицинске, стручне и научне установе и наших људи који се на свим светским меридијанима баве различитим областима науке, уметности или бизниса.

Конкретна сарадња започела је већ 31. јула када је проф. др Стојанка Алексић у амфитеатру ВМА изложила рад на тему "Птичији грип као глобална претња". Предавање су пратили запослени на ВМА, новинари и стручњаци из области вирусологије, ветерине и цивилне заштите. Поред ВМА, организатори скупа били су и Министарство за дијаспору, у чије име је предавању присуствовао министар Војислав Вукчевић, Српска академија наука и уметности и Медицински факултет Универзитета у Хамбургу, на коме предаје професорка Алексић.

Након запаженог предавања и дуже дискусије окупљених експерата, начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић примио је присутне представнике дијаспоре из Француске, Монака, Немачке, САД и Аустралије. Том приликом вођени су разговори о конкретним модалитетима будуће сарадње у вези са могућностима едукације лекара ВМА у престижним медицинским центрима у Европи и свету, али и о бројним предностима лечења наших људи из дијаспоре у овој водећој медицинској установи у Србији.

О томе како је дошло до иницијативе за сарадњу с дијаспором др Јевтић каже:

– Разматрајући позиционирање ВМА у оквиру здравственог система Републике Србије и у напорима да њен значај буде препознат у регионалном и интернационалном окружењу, током протекле године направили смо интензивне контакте са надлежним структурама и органима Министарства здравља и са више еминентних светских медицинских установа. Посебан значај смо при том дали успостављању комуникације са нашим истакнутим стручњацима из дијаспоре. Крајем прошле године, у договору с надлежним Министарством за дијаспору, постигли смо споразум о сарадњи који ће нам омогућити двосмерну комуникацију и ефикасније повезивање са великим бројем наших успешних људи у свету. Нашим људима у иностранству биће доступне информације о резултатима рада и могућностима лечења које има ВМА. Планира се и скорије масовније учешће наших стручњака из дијаспоре на симпозијумима на ВМА, када ће бити организован и обилазак појединих организационих целина. ■

А. АНТИЋ

ВЕШТАЧКИ ДИСК ЗА ВРАТ

Стручњаци хирушког тима Клинике за неурохирургију ВМА предвођени др Миленком Савићем извели су 8. августа операцију уграђивања вештачког диска у вратни део кичме. Нова техника, која се први пут примењује у Србији, помоћи ће пацијентима који болују од дегенеративне болести вратног дела кичме. Оперисани пацијент, стар 58 година, због оштећења пршљенова осећао је сталне јаке болове у врату и рукама. Таблете, инјекције и физикална терапија у бањама нису биле довољне. То су биле индикације на основу којих је лекарски тим са ВМА одлучио да изведе интервенцију.

Према речима др Савића, метода је нарочито погодна за примену код људи који имају оштећења дискова на мањем броју сегмената кичме. Диск протеза која је уграђена омогућава пацијенту да се након опоравка сасвим нормално покреће и да буде физички активан. Раније примењиваним методама укрупњавања кичме коштаном графтовима, плочицама и шрафовима, мењана је физиолошка покретљивост кичме, уз нарушавање физиолошког баланса врата и узроковање нових оштећења здравих дискова изнад укрупњеног дела. Управо обављеном операцијом остварењен је начин рада у здравственим установама у Србији и у потпуњен спинални програм Неурохирушке клинике ВМА. ■

А. А.

ПОСЕТА БРАЗИЛСКИХ СТУДЕНАТА

Група од једанаест студената из Бразила боравила је почетком августа на Војномедицинској академији у Београду. Поред стицања сазнања о начину рада у тој установи, студијски боравак Бразилаца обухватио је и детаљнији увид у домете наших лекара у области токсикологије. Студенти су похађали и курс на ком су стекли основна знања о научним поставкама токсикологије и методама које се примењују у лечењу акутних тровања.

Сертификате поводом успешног завршетка курса токсикологије уручио им је начелник ВМА генерал-мајор Миодраг Јевтић и пожелело да се својих младалачких дана једном сете и по томе што су започели сарадњу две земље у области меди-

цине. Захваљујући на гостопримству, студенти су изразили жељу да када постану лекари дођу на ВМА у оквиру програма стручне сарадње медицинара Србије и Бразила.

Професор Бранка Милашиновић, ментор групе бразилских студената који су боравили на ВМА и професор на Универзитету Кориџиба који се налази у истоименом главном граду бразилске државе Парана, оценила је да је циљ боравака у потпуности испуњен. Она је рекла и да се нада да ће се такве посете различитих група студената наставити ради стицања нових сазнања и из других области медицине. ■

А. А.

220 ГОДИНА
ВОЈНЕ БОЛНИЦЕ
У НОВОМ САДУ

ТРЕЋИ ВЕК ДОБРЕ ТРАДИЦИЈЕ

Војномедицински центар у Новом Саду једина је војна здравствена установа на територији Војводине која здравствено збрињава између 28 и 30 хиљада војних осигураника

Четрдесет лекара различитих специјалности, 6 стоматолога и 3 фармацеута у амбулантама Војномедицинског центра обави преко 89.000 прегледа у општој пракси и око 52.200 специјалистичких прегледа.

– Наши хирурзи већ више година успешно изводе лапароскопске операције тако да су оне уведене у рутинску праксу чиме је у великој мери смањен број болесничких дана – истиче управник потпуковник др Братољуб Бркљача.

Поред збрињавања војних осигураника ВМЦ се све више окреће и здравственом збрињавању цивилних осигураника уз одређену надокнаду, а како је квалитет здравствених услуга доказан и то уз много нижу цену, таквих пацијената је све више. Само у првих шест месеци ове године за 52 одсто повећан је приход војног здравства од збрињавања цивилних пацијената.

Набавком нове савремене медицинске опреме и апарата у последњих неколико година знатно су унапређене савремена дијагностика и лечење па-

ПРАВОСЛАВНИ ХРАМ У КРУГУ ВМЦ

После Првог светског рата, 1922. године, на иницијативу генерала Станојловића, у кругу војне болнице изграђена је привремена капела. Патријарх Димитрије је 1926. посетио и освештавао тај православни храм, а исте године храм је посетио и краљ Александар када је и поклонио звону на коме стоји запис "Српском православном народу из Петроварадина, при храму Ваведења Пресвете Богородице, на дар, Александар Први".

Садашњи храм Светог апостола Павла, у коме службује протојереј ставрофор др Божо Совиљ, генерално је рестауриран од 1992. до 1994. и јединствен је и редак пример светог храма у кругу војног објекта. На улазу у храм налазе се, једна уз другу, скулптуре свештеника и војника, рад вајара Јована Солдатовића.

ОД ЦАРСКЕ БОЛНИЦЕ ДО ВОЈНОМЕДИЦИНСКОГ ЦЕНТРА

По наређењу аустријског цара Јосифа II, сина Марије Терезије, 1786. године од фрањевачког самостана изграђеног у кругу Петроварадинске тврђаве формирана је Војна болница са тадашњим капацитетом од око 300 болничких кревета. Тај потез се већ у току Аустријско-турског рата (1788-1791) показао оправданим јер је болница била препуна рањеника.

Од 1835. до 1887. болница је у неколико наврата дограђивана и проширивана чиме су јој у великој мери повећавани и капацитети.

Од 1930. до 1936. у кругу болнице се налазила и команда воздухопловства па је у том времену често називана и Авијатичарском болницом, да би тек након Другог светског рата сви објекти у кругу Војне болнице били стављени у функцију лечења.

Након Првог светског рата и слома Аустро-угарске монархије, Петроварадински гарнизон улази у састав Потиске дивизије а Петроварадинска војна болница постаје болница Потиске дивизије, да би после 1937. прерасла у Војну болницу Прве армијске области.

По отпочињању Другог светског рата и капитулацијом Краљевине Југославије, Војна болница у Петроварадину постаје Домобранска болница. Након ослобођења Петроварадина 23. октобра 1944. болница се формира као Војна болница Треће Југословенске Армије, а недуго после тога прераста у болницу Војног подручја Нови Сад.

Од 1968. је Војна болница Прве Армије, а наредбом Савезног секретара за народну одбрану, 19. октобра 1982. од Војне болнице, Гарнизонске амбуланте и апотеке формиран је садашњи Војномедицински центар.

Пуковник
др Братољуб
Бркљача,
управник ВМЦ

цијената чиме се ВМЦ укључио у токове медицинске струке и науке примерене 21. веку и традицији установе која непрекидно траје већ безмало два и по века.

На част тој војној здравственој установи, истиче пуковник Бркљача, служи и податак да у свих 220 година, колико се на простору садашњег ВМЦ лече пацијенти, није забележена ни једна значајнија појава интрахоспиталних заразних болести што је свакако показатељ дугогодишњег стручног рада, хигијене и дисциплине, односно добро организоване превентиве и исхране.

У условима трансформације и реорганизације Војске економско оправдање за постојање Војномедицинског центра, сада једине војноздравствене установе на територији Војводине, недавно је предочено и највишем војном врху па је, између осталог, презентован и податак да би, уколико ВМЦ не би радио, трошкови здравственог збрињавања војних осигураника са садашње територије били увећани за преко три пута, не рачунајући приход остварен од збрињавања цивилних осигураника. Дакле, опстанак те војноздравствене установе у изузетном је интересу великог броја њених корисника и свакако буџета.

У плану је даља набавка недостајуће најсавремене медицинске опреме као и повећање броја здравствених услуга за цивилне осигуранике што ће Војномедицински центар свакако уврстити међу најреспектабилније здравствене установе у Војводини и широј регији. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

СТРУЧЊАК ТРАЖЕН У СВЕТУ

Недавно је примаријус др Новак Вукоје, запослен у новосадском Војномедицинском центру и један од наших врхунских стручњака у области оториноларингологије, односно лечења хркања и ноћног гушења, добио позив из Либије од шефа клинике у Триполију професора др Седига Ертемија, да на тој клиници организује стручну едукацију лекарског особља Северне Африке по питању лечења хркања и ноћног гушења а као први пацијент предвиђен за операцију је лично супруга др Ертемија.

Доктору Вукоју је стигао и позив да заједно са српским лекарима у октобру ове године одржи предавање "Рез за миран сан" у немачком граду Хановеру, где ће приказати своју иновативну технику операције ронхопатије.

НОВИ ИДЕНТИТЕТ

Др Милорад Дробац, председник ОРВС Србије

Како би се превазишли постојећи проблеми Организације РВС Србије покренута је иницијатива за спровођење хитних и радикалних реформи. Стога је, на основу одлуке Скупштине ОРВС Србије, формиран радни тим за израду стратешког документа даљег развоја Организације.

У разговору са др Милорадом Дробцем, председником ОРВС Србије сазнали смо да, према предложеном концепту, ОРВС треба да постане интересни, нестраначки и невладин савез удру-

жења резервних официра и подофицира Србије, који би обављао послове и остваривао циљеве у сектору одбране и безбедности.

У садашњим условима неминовна је и промена назива Организације. За разлику од досадашње праксе чланство у асоцијацији било би искључиво добровољно, а услови учлањења дефинисани Статутом.

По речима др Дробца асоцијација би, уколико се прихвати наведени модел, остваривала циљеве и обављала послове за којима постоји интерес и чланства и корисника услуга као што су, на пример, иницирање и учествовање у реализацији пројеката из стручне, нормативне и других делатности везаних за утврђивање доктринарних, стратегијских и концепцијских докумената у сектору одбране и безбедности Србије, припрема предлога закона и других прописа у тим областима.

Асоцијација би се бавила и пословима организовања стручног и развојно истраживачког рада у сектору одбране и безбедности, обезбеђивањем и припремањем стручних официрских кадрова (резервних официра и подофицира) за различите домаће и иностране мировне, безбедносне, посматрачке, верификационе и научноистраживачке мисије, пружањем помоћи државним органима, правним и физичким лицима у обуци војних обвезника и грађана по програмима Министарства одбране, нарочито у вези са поступањем у ванредним приликама и акцидентним ситуацијама, обуком грађана за држање и ношење оружја и муниције и томе слично. Наведено представља тек део послова којима би се будућа асоцијација, с обзиром на свој стручни потенцијал, могла бавити.

У оквиру асоцијације чланству би се пружала и правна и друга помоћ у остваривању статутарних и осталих права попут остваривања права по основу војног инвалидитета, здравственог и пензионског осигурања, права на коришћење војних здравствених, спортских, туристичких и других капацитета под повлашћеним условима, чиме би се увелико подстакло интерес чланства за организовањем.

Предстоји јавна расправа о предлогу Платформе и Статута, уз одговарајуће истраживање спроводљивости концепта, пре свега његове одрживости и економичности функционисања. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

УКРАТКО

АКЦИЈА ДОБРОВОЉНИХ ДАВАЛАЦА КРВИ

У организацији Сектора за људске ресурсе Министарства одбране почетком августа спроведена је акција добровољног давања крви у Институту за трансфузиологију Војномедицинске академије.

Поред помоћника министра одбране за људске ресурсе Зорана Јефтића, начелника Војне академије генерал-мајора Видосава Ковачевића, начелника Управе за кадрове генерал-мајора Слободана Тадића и начелника Управе за организацију генерал-мајора Павла Галића, тој хуманој акцији одазвало се око четрдесет запослених у Министарству одбране.

НАГРАДА ЗА ПУБЛИЦИСТИКУ ЉУБОДРАГУ СТОЈАДИНОВИЋУ

Коментатор "Политике" и наш сарадник Љубодраг Стојадиновић добитник је угледне награде за публицистику "Драгиша Кашиковић", коју додељује Министарство за дијаспору Републике Србије.

Стојадиновић је награду добио за књигу "Ратко Младић између мита и Хага" коју су заједнички објавили "Народна књига" и "Политика".

УНИШТАВАЊЕ НЕЕКСПЛОДИРАНИХ СРЕДСТАВА

Тим за уништавање неексплодираних убојних средстава Управе за одбрану Републике Србије уништио је на полигону Бубањ поток 4. августа две артиљеријске гранате, једну калибра 60 мм и другу калибра 30 мм. Гранате су уклоњене и пребачене на полигон из Јајинаца, општина Вождовац, односно са болчког гробља, општина Гроцка.

На територији општине Апатин, 5. августа, иста екипа уништила је четири ручне бомбе. ■

ХРОНИКА

НЕСРЕЋНИ ДОГАЂАЈИ ОДНЕЛИ ДВА ЖИВОТА

У несрећним догађајима почетком августа живот су изгубила два припадника Војске Србије.

Тридесетшестогодишњи мајор пилот Горан Љубоја, који је радио у Центру за односе са страним војним представницима Министарства одбране Републике Србије, изгубио је живот на Великој плажи у Улцињу 4. августа, током изненадног налета огромних таласа, док је пружао помоћ угроженим купачима. Мајор Љубоја био је на летовању са супругом и двоје деце. Рођен је у Ливну у Босни и Херцеговини 1970. године, а на служби у Војсци био је од 24. јула 1993.

Пуковник пилот Слободан Кужет из Управе за развој (Г-5) Генералштаба Војске Србије погинуо је 6. августа око 14.30 часова, када је на око 2 километра од Темерина код Новог Сада према Ченеју, спортска једрилица "СТ-ЦИРУС" којом је управљао, пала из досад неутврђених разлога. Та једрилица је власништво Аероклуба Нови Сад, а била је базирана на спортском аеродрому "Ченеј". Пуковнику Кужету једриличарство је било хоби, а био је и председник Савеза ваздухопловних једриличара Србије. Рођен је 1. јануара 1960. у Београду, ту је живео и радио, а на служби у Војсци био је од 30. јула 1982. ■

СТАНОВИ, МОРАЛ И "ВОЈНА ТАЈНА"

Крајем маја ове године на страницама штампе објављено је неколико информација о почетку и току суђења бившем министру одбране господину Првославу Давинићу. Господин Давинић се терети за злоупотребу службеног положаја јер је супротно законима и другим прописима доделио више станова припадницима свог обезбеђења и једном цивилном лицу на служби у Министарству одбране.

У изјавама штампи ("Политика" од 1. јуна 2006) господин Давинић истиче да је одбацио све оптужбе и изнео доказе које говоре да је "поступао у складу са прописима и особама на специјалним задацима по приоритетној основи обезбедио станове". Такође, господин Давинић истиче: "Ја сам, међутим, станове додељивао на основу процедуре која се примењује у посебним случајевима. Током претреса презентовао сам и нека нова документа која отклањају сваку сумњу у исправност мојих одлука". Да ли је или не господин Давинић у кривично-правном смислу одговоран пресудиће суд, али ваља истаћи и моралну димензију овог случаја.

ПРИЈАВА ПРОТИВ "ВЛАСТИ"

Као прво, јавност треба да зна да су кривичне пријаве (ради се о две кривичне пријаве) у вези са незаконитом доделом станова цивилном лицу у Министарству одбране и припадницима обезбеђења господина Давинића, поднете још док је господин Давинић био министар одбране (средином 2004. и почетком 2005. године). Кривичну пријаву поднели су припадници војне полиције. Није се чекало, какав је иначе обичај код нас, не само у Војсци, већ уопште, да господин Давинић "оде" са власти. Тужен је када је био "власт". Било је посредних притисака, углавном из војних структура "па нисте баш морали", "па није то тако страшно", "и други пре њега су то радили" и сл.

Сматрали смо да једном треба почети и од "главе", не само у овом већ и у другим "случајевима". Кривичне пријаве су поднете, докази достављени тужилаштву и суђење је у току. Суд ће рећи своје.

Друго, тачно је да сва лица која су добила станове (припадници "Кобри" службене станове, а цивилно лице из Министарства одбране стан у закуп) имају право да их добију, као и већина осталих припадника Војске и Министарства одбране. Међутим, да ли је добар редослед и да ли је то прави начин? У условима великог недостатка станова за поделу, пита-

ње редоследа је веома важно морално питање. Прескапати редослед, неоправдано фаворизовати неког, руши морал не само заинтересованих појединаца, већ и Војске уопште. У овом случају се, као уосталом и у случају тзв. "Цвећаре 2", не ради само о кршењу прописа, већ пре свега о моралности и моралу. Зашто је служба припадника обезбеђења министра одбране, или било ког војног или другог руководиоца, "специјалнија" од друге, у овом случају војне службе.

Зашто подофициру војне полиције ("Кобре" су припадници војне полиције), који чува министра одбране и који је у Војсци свега неколико година треба по изузећу доделити стан (узгред већи него што би требало) по основу "специфичне војне службе", а подофициру или официру који у тој истој војсци, на пример, ради двадесет година и станује у војном хотелу "Бристол" у једној соби, са четири члана породице, или другом који је подстанар, не треба? Зашто је теже и важније чувати министра од, на пример, обезбеђења административне линије у Копненој зони безбедности, или од рада у 72. специјалној или 63. падобранској бригади, или од других послова које обављају те исте "Кобре".

ТАЈНИ ПРОПИС

Наравно да није, али да би испало важније, господин Давинић је донео посебан пропис којим мења категорије војних станова, па поред већ постојећих категорија (службени станови, станови за закуп), додаје две нове од којих је једна (парафразирано) – службени станови за лица која обављају послове обезбеђења највиших руководиоца Министарства одбране и Војске. Тај документ се проглашава војном тајном. Он заиста садржи један став који би можда представљао војну тајну, зато то овде нећемо помињати. Међутим, то је послужило као параван да се "провуче" пропис о "специфичној" или "специјалној" војној служби.

Дакле, доноси се, позивом на први документ, посебан пропис, такође, степеностан "војном тајном" о приоритетном решавању стамбених питања, између осталих и припадницима обезбеђења министра одбране и других војних и државних руководиоца (које обезбеђују припадници Војске). По том пропису та лица добијају службене станове по приоритету и користе их док су на пословима обезбеђења тих лица. Ако се дословце држимо тог прописа, лица која су добила спорне станове и више нису у обезбеђењу министра (а већина није) треба да их напусте. Свима у Војсци је познато да ко добије службени стан практично се из њега не исељава, чак ни кад оде у прекоманду, па што би и они.

Оба прописа се не објављују у Војном службеном листу (због тајности докумената), не достављају свим установама Министарства одбране и Војске, већ само веома малом броју оних задужених да то спроводе или се садржај односи на њих. Одељење за војну полицију Генералштаба ВСЦГ, као стручни и руководећи орган војне полиције у Војсци, те документе службено није добило, иако су припадници обезбеђења министра одбране припадници војне полиције. Вероватно су то ти документи које у изјави штампи помиње господин Давинић.

Истине ради, ни сви руководиоци које припадници "Кобри" обезбеђују нису подржали такво привилеговање свог обезбеђења. Актуелни министар одбране Зоран Станковић је "тајне" прописе који се овде помињу поништио. Можда господин Давинић и није крив, али војна и друга јавност треба да зна о чему се ту ради и шта је урађено. Поука за будућност треба да постоји. ■

Мр Драгољуб Јевђовић, пуковник у пензији,
бивши начелник Одељења војне полиције
Генералштаба ВСЦГ

ФАРНБОРО 2006.

СИМБОЛИ ВЕКА

Ваздухопловне изложбе у Фарнбороу увек су имале за циљ да прикажу најновија достигнућа у тој области. Управо је то било место на којем су се могле видети најсавременије летелице, а често је јавност имала прилику да први, понекад и једини пут види неке од развојних и прототипских летелица које су отварале нове могућности у авијацији. Велики пословни и организациони успех који је постигнут ове године навео је организаторе да најаве и наредну изложбу – за јули 2008. године. Тако су отклоњене све спекулације у вези са судбином те манифестације.

Град на југу Енглеске, Фарнборо био је, од 17. до 23. јула, 37. пут домаћин највеће традиционалне ваздухопловна изложбе "Фарнборо 2006". Ова година значајна је и по томе што се слави јубилеј – 100 година авијације у Британији. Наиме, управо на простору између Фарнбороа и суседног градића Олдершота, пре сто година ексцентрични Американец Самјуел Коди је начинио прве летове на једрици змају, коју је сам конструисао. Од тог тренутка па све до данашњих дана, аеродром у Фарнбороу и комплекс зграда који га окружује представљају еминентни центар истраживачког рада у области ваздухопловства у Британији, а од 1948. године и место где се одржава највећа ваздухопловна манифестација у свету.

■ НОВИ ВЕТРОВИ

Ваздухопловне изложбе у Фарнбороу увек су имале за циљ да прикажу најновија достигнућа у тој области. Управо је то било место на којем су се могле видети најсавременије летелице, а врло често широка јавност имала је прилику да први, понекад и једини пут, види неке од развојних и прототипских летелица које су крчиле пут и отварале нове могућности у авијацији. Наравно, изложба у Фарнбороу је и место где се склапају велики послови везани за куповину авиона и ваздухопловне опреме. Због тога су се међу посетиоцима налазили највиши државни функционери, министри одбрана и команданти ваздухопловства, ваздухопловни стручњаци, највиши функционери најпознатијих и највећих светских авиопревозника, али и ентузијаста, поклоници ваздухопловства.

Организатори су из године у годину модернизовали и проширивали изложбени простор како би се што већем броју излагача омогућило да прикаже своје производе. Такав тренд трајао је све до 1998. године, до јубиларне педесетогодишњице. Међутим, долазак 21. века донео је неке нове

ветрове. Водеће светске ваздухопловне фирме су углавном напустиле европски простор и окренуле се ка будућим тржиштима – Средњи и Далеки исток и Латинска Америка. Ваздухопловне изложбе у Дубају, Сингапуру и Чилеу постају нови центри ваздухопловних збивања. За организаторе у Фарнбороу био је то веома тежак период. Манифестације које су одржане 2000, 2002, па и 2004. године бележиле су пад обима склопљених послова, смањење броја посетилаца и релативно скроман и не много атрактиван програм.

Ипак, захваљујући великом труду организатора, али и стицајем сретних околности, које су омогућиле приказивање модерних летелица које отварају нове могућности у војном и цивилном ваздухопловству, овогодишња изложба поново се вратила на стазе некадашње славе. Повољна околност била је и то што се у више европских земаља (Чешка, Словачка, Мађарска, Швајцарска, Грчка, Румунија, Бугарска...) у наредних неколико година очекују модернизација и набавка нових војних авиона, а то је, такође, утицало да се авио-произвођачи још интензивније окрену ка европском тржишту.

■ АВИОН БУДУЋНОСТИ

Свакако, највећи интерес на овогодишњој изложби владао је за необичном летелицом V-22 *osprey*. Биле су изложене две летелице у варијанти MV-22B, намењеној за потребе америчке морнаричке пешадије.

С обзиром на то што су у Фарнборо дошли први серијски примерци авиона V-22 намеће се закључак да су проблеми са VTOL (Vertical Take Off and Landing) летелице најзад превазиђени. Наиме више од пет деценија стручњаци покушавају да направе успешну VTOL летелицу. Од почетка педесетих година прошлог века направљено је више од четрдесет експерименталних VTOL летелица, које су за остваривање способности вертикалног полетања и слетања користиле различите концепте – закретање крила, закретање поти-

сне силе, закретање читаве летелице, закретање ваздушне струје, ејекторски концепт и двоструку пропулзију. Изузев британског борбеног авиона *харијер* и донекле руског авиона *јак-38*, који су ушли у серијску производњу, сви остали пројекти VTOL летелица завршили су на нивоу прототипа.

Проблеми који су се јављали првенствено су се односили на непостојање адекватне погонске групе, на проблеме у прелазним режимима (прелазак из вертикалног у хоризонтални лет и обрнуто), потешкоће са ерозијом тла и рецикулације млаза на саму летелицу (код млазних VTOL летелица) итд. Но, упркос тешкоћама од идеје за изградњом VTOL летелице није се одустајало, што потврђује не само појава летелице V-22, већ и варијанта најновијег америчког борбеног авиона F-35B (STOVL – кратко полетање и вертикално слетање).

Авион V-22 *osprey* представља тип подзвучне летелице са обртним (тилт) роторима. Концепција летелице са тилт-ротором је хибрид између хеликоптера и турбопроп авиона. Летелица има фиксно крило са хоризонталним и вертикалним репним површинама с тим што има могућност да се обртањем мотора на крајевима крила претвори у хеликоптер. Управо таква могућност да приликом слетања и полетања има способности хеликоптера, док се у свим другим режимима лета понаша као класични турбопроп, авион отвара нову еру у авијацији. Већ почетна испитивања оваквог концепта показала су низ предности у односу на класични хеликоптер. Оне се огледају првенствено у већој брзини, долету и трајању лета.

Занимљиво је напоменути да је први лет летелице V-22, која је дело стручњака фирме "Бел и Боинг", обављен још марта 1989. године, а први пут је јавно приказана на ваздухопловној изложби у Буржеу 1995. године.

Овако дуг период развоја летелице последица је многобројних техничких и финансијских проблема са којима се произвођач суоча-

АВИЈАЦИЈЕ

ЦИВИЛНА УПОТРЕБА

Стручњаци процењују да се са концептом летелице са обртним ротором отварају велике могућности не само у војној већ и у цивилној и комерцијалној примени. Због тога је летелица V-22 у медијима названа "авионом будућности". Цивилне летелице са тилт роторима не захтевају велике аеродроме и дугачке писте за полетање и слетање што им отвара веће могућности у односу на друге летелице за извршавања различитих мисија – помоћ при незгодама, допрема медицинског материјала, истраживања, претраживања и спасавања и по-

везивање урбаних и удаљених и теже приступачних простора. Летелице са тилт роторима које би биле намењене за превоз путника користиле би посебно пројектоване ваздушне луке (вертипорте). Такве луке могле би бити израђене у строгом центру града, на крововима великих пословних зграда, изнад железничких и аутобуских терминала или близу великих паркиралишта и на тај начин знатно би убрзали и олакшали превоз путника и транспорт робе.

Успех са авионом V-22 резултирао је да се после двогодишњег застоја поново обнове летна испитивања цивилног VTOL авиона Boeing/Agusta BA 609.

ЈЕЗИКОМ БРОЈКИ

На овогодишњој изложби наступило је 1.467 излагача, од чега је 126 први пут изложило своје производе. Присуствовао је и рекордан број иностраних војних делегација (75) које су дошле из 43 земље, док су авио-компаније из 15 земаља послале 40 делегација, које су имале тродневне интензивне брифинге са представницима авио-произвођача. Процењује се да је само у току пословног дела (првих пет дана) изложбу посетило око 130.000 људи, који су имали прилику да виде из-

међу 140 и 150 изложених летелица. Успех овогодишње манифестације потврђује и вредност склопљених уговора (око 38 милијарди долара) што је четвороструко више него 2002. године, односно двоструко више него 2004. године. Наравно, ова цифра ће се увећати када се у наредних неколико недеља направи прецизан обрачун. Приликом посете изложби, британски премијер Тони Блер је изјавио: "Импресиониран сам овогодишњом манифестацијом и веома сам задовољан што је изложба у Фарнбороу поново стала на ноге".

вао. На реализацију пројекта веома неповољно су се одразила два удеса летелице са катастрофалним последицама. Но, могућности које се отварају применом VTOL летелица нису допуштале одустајање од програма, поготово што су интерес за набавку летелице V-22 показали америчка морнаричка пешадија, америчка морнарица и ратно ваздухопловство, али и ваздухопловне снаге неких других земаља. Томе је умногоме допринела и нова стратегија која намеће потребу извођења војних операција мањих по обиму, али већих по простору, уз ангажовање мобилнијих борбених формација.

■ РУСКИ ИЗАЗОВ

Борбени авион МиГ-29 редовно је проглашаван за звезду летачког програма, почев од првог јавног наступа на небу западне Европе, у Фарнбороу 1988. године. То се догодило и на овогодишњој изложби. Руска фирма МиГ приказала је технолошки демонстратор МиГ-29ОВТ. То је фабричка, развојна летелица која има за циљ приказивање новог мотора РД-33ОВТ, са тродимензионалним млазницама за векторисање силе потиска. Захваљујући таквим могућностима МиГ-29ОВТ је у летачком програму приказао запањујући ниво агилности и извео је маневре који до сада нису виђени у Фарнбороу. По квалитету и садржају летачког програма достигао је, а можда и надмашио, незаборавни наступ руског опитног авиона Су-37 на изложби Фарнборо 96. У току осмоминутног програма, поред већ познатих супер-маневара, авион МиГ-29ОВТ је први

пут демонстрирао двоструки "кулбит" и "бумеранг", те четири маневра који још нису добила назив.

Руска фирма МиГ најавила је награду за посетиоца изложбе који понуди најприхватљивији назив за изведене маневре – бесплатан боравак у Русији и лет на авиону МиГ-29. Сви поменути маневри биће обухваћени у оквиру редовног летачког програма руског аеробатског тима на авионима МиГ-29. Наравно, требало би истаћи да приказани маневри нису намењени само уживању посматрачима, већ би требало да прикажу све предности које поседује борбени авион са могућношћу векторисања потиска, у условима вођења борбе у ваздуху, у односу на авионе који немају такву способност.

На авиону МиГ-29ОВТ обављено је око 110 сати налета и, како се тврди у фирми-произвођачу, "интеграција система управљања аеродинамичким површинама и векторисања млазника је успешно завршена". Такође, наглашавају се и предности ове концепције над конкурентским авионом Су-30МКИ, који поседује моторе са дводимензионалним млазницама (закретање нагоре и надоле). Наиме, МиГ-29ОВТ има способност закретања млазника за 18 степени у свим правцима, док на авиону Су-30МКИ, са моторима АЛ-31ФП, закретање се може извршити до угла од 15 степени. Директор опитног летачког центра фирме МиГ, Павел Власов, који је летео у Фарнбороу на авиону МиГ-29ОВТ, сматра да пилотима на серијским авионима МиГ-29 није потребно више од 60 сати налета да би савладали знање потребно за верзију авиона са векторисањем потиска. Мотори РД-33 ОВТ биће уграђени на опитним авионима МиГ-29М/М2, на којима су већ инсталиране и друге, савремене технолошке новине. Искуства са испитивањем летних и борбе-

них способности ових летелица биће искоришћена приликом изградње новог руског борбеног авиона – Миг-35.

Када је реч о војним летелицама, на овогодишњој изложби била је уочљива велика присутност америчких авио-произвођача. Они су приказали готово све војне летелице које нуде тржишту. Били су изложени, осим већ често виђаних борбених авиона F-15E, F-18E/F и F-16, транспортери C-17A и C-130J, авиони-цистерне KDC-10 и KC-135R, патролни авион P-3C, те авион за обуку T-6B. Европљани су наступали са својим адутима – борбеним авионима тајфун, грипен и харијер GR.7. Занимљиво је напоменути да на овогодишњој изложби Французи нису приказали ниједну борбену летелицу.

Запажа се да се на великим ваздухопловним манифестацијама приказује све више беспилотних летелица. Беспилотне летелице (UAV) у протеклој деценији пролазе радикалне измене у својој намени. Наиме, осим осматрачких и извиђачких UAV, авио-произвођачи увелико раде на развоју и реализацији специјализованих, борбених беспилотних летелица (UCAV). Лидери на том плану су тренутно амерички произвођачи, који су развили борбене беспилотне летелице – предатор, global hawk, H-45 и H-47. Неке од њих су већ и употребљаване у ратним подручјима (Авганистан и Ирак). Такође, своје производе у тој области почеле су да излажу и европске земље – у првом реду Италија и Шведска. Немачка је недавно постигла договор са фирмом Нортроп да на летелици глобал хок, која ће носити назив juro hawk, уграђује своју опрему, док је Британија на изложби први пут објавила приказе и планове летелица UCAV, који су до сада били строго чувана тајна. Први пут на изложби беспилотне летелице имале су засебан павиљон у једној од изложбених хала.

■ РАТ БОИНГА И ЕРБАСА

Када је реч о цивилној авијацији далеко највећа атракција за посматраче био је наступ европског супер џамбо џета А380. Небески цин дугачак је скоро 80 метара и само су две летелице у историји ваздухопловства биле веће од њега – руски Ан-225 и авион Хауарда Хјуза "Spruce Goose". Авион А380, летелица са два спрата, кафеима, продавницама, кабинама са тушевима и низом других погодности, требало би да отвори нову еру употребе великих супер-луксурних путничких авиона, који би путницима омогућавали удобан, брз и безбедан превоз на великим растојањима. Авион А380 има долет од око 15.000 km и може превести од 555 до 840 путника. Примена најновијих технологија на авиону А380 обезбеђује високу економичност, али и испуњење највиших стандарда са аспекта екологије. Посебна пажња пројектаната односила се на аспект безбедности. У случају опасности авион има 16 врата и излаза на оба спрата. Приликом тестирања свих 840 путника (добровољци разли-

читих доба старости) напустило је авион за 78 секунди. Цена једне летелице А380 стаје између 235 и 251 милиона евра, у зависности од броја поруџбина.

У настојању да придобију што већи број купаца, представници фирме Ербас демонстрирали су авион А380 на више од 20 великих светских аеродрома. Међутим, продаја летелице ипак не иде оним темпом како се очекивало. Пристигло је само 168 поруџбина из 16 светских авио-компанија, што је испод очекиваног.

Фирма Ербас се у протеклом периоду суочавала са потешкоћама везаним за пројект авиона А350, који је требало да конкурише новом пројекту америчког путничког авиона В-787. Наиме, та фирма је покушала да у релативно кратком периоду, репројектовањем авиона А330, направи конкурентан авион најновијем Боинговом производу. Авио-превозници, који су показали интерес за авионом А350, реаговали су на тај начин што су тражили да се приступи много радикалнијим изменама на новој летелици. Поменути догађаји изазвали су велике турбуленције у фирми Ербас, а резултирале су оставкама неколицине руководећих људи. Фирма је, такође, признала да је у првих шест месеци ове године продато само 117 авиона, што је прилично мало у односу на Боинг, који је продао 480 авиона.

Покушавајући да донекле спаси новонасталу ситуацију, фирма Ербас је у Фарнбороу лансирала потпуно нови пројекат А350 XWB (екстра ширококрупни авион) са применом најновијих технологија. Летелица би требало да уђе у саобраћај 2012. године. Суморно расположење у фирми Ербас делимично је поправљено у току последњег службеног дана тиме што су пристигле поруџбине управо за поменуте летелице. Наиме, сингапурска авио-компанија је, за суму од седам и по милијарди долара, поручила 20 авиона А350 XWB и девет А380.

Иначе, Ербас је до 1. јуна ове године продао 6.392 авиона свих типова, од чега је испоручено 4.309 летелица. С друге стране фирма Боинг, која је на изложби приказала авион В-777ER (укупно је до 1. јуна ове године поручено 847 авиона В-777 свих верзија), веома је задовољна са развојем ситуације са авионом В-787 (dreamliner). Авион В-787 са могућношћу превоза 210–250 путника је најбрже продавани амерички комерцијални авион и очигледно је да је наишао на веома добар пријем код авио-превозника. Његово увођење у оперативну употребу очекује се почетком маја, 2008. године, што фирми Боинг даје додатну предност у односу на конкурентске програме.

Први пут су приказана и три нова пословна авиона – global express XRS, (авион са ултравеликим долетом), hoker 850?P и најбржи лаки пословни авион у свету SJ30.

Велики пословни и организациони успех који је постигнут навео је организаторе изложбе да објаве прецизне термине одржавања наредних пет ваздухопловних манифестација у Фарнбороу, све до 2016. године. На тај начин отклоњене су и све шпекулације које су се појавиле у медијима у протеклом периоду, а односиле су се на њену судбину. Наредна изложба "Фарнборо 2008" биће одржана у периоду од 14. до 20. јула 2008. године. ■

Mr Душан МАОДУШ

АМЕРИЧКО-ЈАДРАНСКА ПОВЕЉА
О ПАРТНЕРСТВУ

КОРАК БЛИЖЕ НАТОУ

Идеја председника Хрватске, Албаније и Македоније, промовисана на Прашком самиту НАТО 2002. о покретању новог механизма сарадње у остварењу заједничкога циља – наставка трилатералне одбрамбене сарадње и уласка у НАТО, резултирала је потписивањем документа са званичним називом Америчко-јадранска повеља о партнерству

Америчко-јадранска повеља о партнерству, чије су одредбе у функцији већ три године, од самог почетка примене наметнула је дилему: Да ли земље потписнице које су тада, али и данас, на различитом нивоу развоја политичког, економског, одбрамбеног и правног система, демократских институција и односа, поштовања људских права, могу пронаћи основу заједничког деловања и да ли ће им, када и на који начин чланство у тој неформалној групи помоћи да постану чланице НАТОа? Одговор би требало да је једноставан – заједничка би била подршка коју су добиле у процесу "убрзане интеграције у НАТО", да се у вешто срочним формулацијама одредаба Повеље не сагледава и нешто друго – њихове обавезе.

Евроатлантске економске, безбедносне и одбрамбене институције, уз јасну подршку САД, доминантан су циљ трију земаља, али уз услов да ће се то догодити тек онда када "постану способне да преузму одговорност за чланство и буду спремне да бране демократске вредности које штити и сам Савез". Међутим, у ставу о "спремности и одговорности" избегнуто је временско одређивање њихове интеграције и ту се вероватно крије основна "замка" тог, у суштини позитивног, али временски неизвесног процеса. Задржавањем таквог става, пред земаљама потписницама Повеље ће стално стајати питање: Да ли ће се процес завршити једновременим пријемом целе групе, да ли ће то бити појединачни приједи у складу са индивидуалним вредностима сваке од њих или ће се догодити оно што ниједна од њих не жели – проширење процеса интеграције на Србију, Црну Гору и Босну и Херцеговину и једновремени пријем држава региона у Савез?

Јадранска повеља не даје одговор ни на једно од тих питања. Она само "отвара могућности", поставља захтеве и оцењује постигнуто. Полазећи од познате чињенице да је Балкан још кризно и подручје неразвијених демократија, жариште нових сукоба, подручје преко кога воде путеви дроге, наоружања, регион нестабилне унутрашње безбедносно-политичке ситуације и деловања терористичких група, САД и земље потписнице су тежиште у Повељи посветиле регионалној безбедносно-војној области.

Процењујући да угрожавање безбедности земаља потписница, а самим тим и стабилности региона западног Балкана, долази из и око тих земаља, Повељом су предвиђене међусобне консултације у случају "претње или опасности за територијални интегритет, независност или безбедност" било које од земаља партнера. Сједињене Државе ће, као ментор у остваривању Повеље, подржати "регионалну безбедносно сарадњу Албаније, Хрватске и Македоније" у оквиру војних (SEEBRIG) и заједнички медицински тим за Авганистан) и политичких (SEDM) институција и других механизма, њихово ангажовање на решавању сукоба у регији и учешћа у операцијама НАТОа.

Посматрајући активности у протекле три године, не може се поуздано тврдити да је и како Јадранска повеља омогућила Хрватској, Македонији и Албанији приближавање уласку у НАТО. Једно је ипак извесно, представници тих трију земаља, државни и војни, оптимисти су и не доводе у питање сврсисходност и корист од чланства у тој, по неким мишљенима, последњој неформалној групи земаља у Европи. Њихов оптимизам се заснива на резултатима које су постигли у јединственом приступу у реформама оружаних снага, организацији заједничких вежби различитих садржаја на територијама земаља потписница Повеље, учешће на вежбама у организацији НАТОа, одржавању конференција, семинара, сусрета представника МО и ГШ различитих нивоа, размени искустава у обуци кадрова и јединица, припреми заједничких јединица за међународне мисије, сталном дијалогу у решавању политичко-безбедносних питања региона западног Балкана и другим питањима везаним за убрзано приближавање НАТОу.

Све три земље очекују да ће њихови трогодишњи заједнички напори уродити плодом, очекују јасан сигнал за проширење НАТОа на самиту Алијансе који ће се у новембру одржати у Риги, а званичан позив за чланство уследио би 2008. године. Као последње припреме за наступ у Риги је "Јадранско-балтичко-атлантски састанак", одржан на Брионима, где су балтичке земље Литванија, Летонија и Естонија пренеле своја искуства у испуњавању критеријума за чланство у НАТОу. ■

Б. НИЧИЋ

ТРГОВИНА КОНВЕНЦИОНАЛНИМ ОРУЖЈЕМ У 2005.

НАЈВЕЋИ
ИЗВОЗНИЦИ

Ранг	Земље	Извоз у УСД	
1.	Русија	6,197,000,000.00	34,3%
2.	САД	5,453,000,000.00	30,2%
3.	Француска	2,122,000,000.00	11,7%
4.	Велика Британија	985,000,000.00	5,5%
5.	Канада	543,000,000.00	3%
6.	Украјина	452,000,000.00	2,5%
7.	Израел	283,000,000.00	1,6%
8.	Италија	261,000,000.00	1,4%
9.	Шведска	260,000,000.00	1,4%
10.	Холандија	211,000,000.00	1,3%

НАЈВЕЋИ
УВОЗНИЦИ

Ранг	Земља	Увоз у УСД	
1.	Индија	2,375,000,000.00	12,7%
2.	Кина	2,238,000,000.00	12%
3.	Грчка	1,434,000,000.00	7,7%
4.	Арабски Емирати	1,246,000,000.00	6,7%
5.	С.Арабија	838,000,000.00	4,5%
6.	Ј. Кореја	737,000,000.00	4%
7.	Израел	724,000,000.00	3,9%
8.	САД	533,000,000.00	2,9%
9.	Сингапур	456,000,000.00	2,4%
10.	Турска	418,000,000.00	2,2%

Извор:
Шведски институт СИПРИ
(Stockholm International Peace Research Institute).

>>> СЛОВЕНАЧКА ВОЈСКА НА КОСО-
ВУ – Из Словенске Бистрице је на шестоме-
сечни мандат у мисији подршке миру на Косо-
ву и Метохији отпутовао до сада најбројнији
контингент словеначке војске из 670. логистич-
ког батаљона. На задацима превоза за по-
требне команде KFOR-а, биће ангажовано 75
припадника батаљона са 36 различитих вози-
ла за транспорт, санитет, одржавање везе, те-
ренску војњу и покретна радионица.

>>> ПОЉСКА ВОЈНООБАВЕШТАЈНА
СЛУЖБА – Пољски парламент је расформи-
рао војнообавештајну службу из времена ко-
мунизма. Уместо ње формиране су две нове
агенције: Војна обавештајна и Војна контра-
обавештајна агенција, које ће бити под пуном
контролом министра без портфеља, а не као
до сада Министарства одбране.

>>> САРАДЊА РУМУНИЈЕ И ИЗРАЕЛА
– Румунском ратном воздухопловству испору-
чен је први модернизовани школско-борбени
авион IAR-99C Soim, као део програма Soim
LOT II и уговора склопљеног између румунског
Министарства одбране и израелске фирме El-
bit Systems Ltd. Нови авиони ће се користити

као прелазни тип авиона у школовању војних
пилота, односно за прелазак на борбене ави-
оне МиГ-21 Lancer. Уз то, Soimi би се користи-
ли и за CAS (Close Air Support) мисије.

>>> СНАГЕ ЗА БРЗО РЕАГОВАЊЕ
ШВЕДСКЕ – Куповином 52 нова транспорте-
ра-амфибије Vc-206S, Шведска планира да по-
већа тактичку и оперативну могућност својих
снага за брзо реаговање, као дела Северне
групе снага за брзо реаговање EY. Та групаци-
ја ће у оперативној употреби бити од почетка
2008, и у њен састав ће поред шведских ући и
јединице из Финске, Норвешке и Естоније.

>>> ДОНАЦИЈЕ ИРАЧКОЈ АРМИЈИ –
Преко 300 тона тенковске муниције за потре-
бе 9. механизоване дивизије КоВ ирачке ар-
мије донација је коју је Словачка упутила у
Ирак, као део укупне помоћи савезника на
опремању и оспособљавању ирачке армије за
преузимање обавеза очувања стабилности зе-
мље. Упућивањем муниције заокружен је про-
цес савезничког опремања ирачке механизо-
ване дивизије, започет прошлогодишњом до-
нацијом 77 тенка. ■

САРАДЊА У ЗАЈЕДНИЦИ НЕЗАВИСНИХ ДРЖАВА

Јубиларно, педесето за-
седање Савета министара
одбране Заједнице незави-
сних држава (ЗНГ) одржано је
у Бакуу. Централна тема за-
седања била су питања даљег
ширења сарадње у оквиру
ЗНГ, усвајање програма раз-
воја војне сарадње за период
до 2010. године и плана ра-
да Савета за 2007. годину.

Посебно су разматра-
на питања војне, војно-тех-
ничке сарадње и активности
на организацији мировних
операција под патронатом
Заједнице. У оквиру војне сарадње посеб-
на пажња је посвећена даљем усавршава-
њу јединственог система ПВО земаља ЗНГ,
изградњи јединственог система веза у окви-

ру оружаних снага Заједнице и мировних ак-
тивности, наменски формираних Колектив-
них снага Заједнице, за подршку миру у ре-
гиону грузијско-абхаског конфликта. ■

ЗА КОРАК ИСПРЕД МЕТКА

Крајем прошлог и почетком овог века, у сталној потрази за напреднијим системом заштите својих припадника, војска САД је усвојила систем *интерсептор*, који пружа бољу заштиту и задржава танад калибра 9 mm пара. А у руској армији је од краја деведесетих у употреби панцир типа *модул*. Та два панцира за сада су корак испред метка.

С почетком Корејског рата поново је уочена чињеница да огромна већина рана настаје дејством артиљеријских и минобацачких граната (92 %) у односу на ватрено оружје (7,5 %). Стога су америчка војска и морнарица формирале заједничку комисију, која се одлучила за производњу прслука од најлона ојачаног умецима од дорона, које је брзо усвојио и Марински корпус. Означен као М-1951, тај прслук, тежак око 3,5 kg, исказао се на ратишту, јер је умањео проценат рањавања за 30 одсто. Један маринач је преживео експлозију минобацачке гранате на пет метара одстојања. Задобио је прелом ноге и ране на лицу и у његовом прслуку је нађено 45 рупа од гелера, али ниједан од њих није пробио прслук. Тај модел је постао стандардни део опреме маринача, а војска је развила и усвојила модел Т-52, у потпуности израђен од најлонских влакана, са слојем тврдог сунђера за заштиту од тупе-трауме.

Војска је од почетка испољила резерву према *дорону*, наводећи да није довољно флексибилан, као и да његова влакна, ако загаде рану, доводе до тешких инфекција. *Дорон* је, према њиховом мишљењу, био пожељан само за заштиту од тупе-трауме, јер балистички најлон има исте протективне квалитете. До краја Корејског рата произведено је неколико десетина хиљада тих прслука. Статистички подаци су показали да је војни панцир задржао 65 одсто свих врста пројектила, 75 одсто гелера од артиљеријских граната и ручних бомби, те 25 одсто метака. Процент рана у пределу грудног коша је смањен за 60-70 одсто, а оне које су пробиле панцир су биле за 20-30 % умањене тежине.

ИСКУСТВО ИЗ ВИЈЕТНАМА

У интервалу између Корејског и Вијетнамског рата и маринци и војска су експериментисали са намером да уклоне недостатке дотадашњих прслука, па је тако војска развила модел М-69, а Марински корпус М-1955. Уочљиво је да, за разлику од претходних, оба модела имају оковратник који је спреда отворен. Вијетнамски рат је донео увећани проценат других врста повреда, јер су се у џунгли, на блиском одстојању, много више користили стрељачко наоружање, мине изненађења, нагазне мине и замке изненађења, као и злогласно "панци" коље. То су били кратки штапови од зашиљеног бамбуса, који су се тупим крајем побивали у земљу, а зашиљени крај је редовно намазан фекалијама како би у што већој мери загадио рану. Побадани су у великом броју дуж стаза кроз џунглу, а потом маскирани. Војници који су се у колони кретали кроз џунглу, на први хитац из жбуња су се бацали са стазе у страну и набадали на бамбусово коље.

Други начин употребе је био тај да се цело поље, погодно за слетање хеликоптерског десанта прекрије тим копљем, што је резултирало огромним бројем рањених војника. Трећи начин је био да се на стазама кроз џунглу ископају дубоке јаме, сличне онима за лов крупних звери, на дну пободне коље, а отвор јаме прекрије грањем, лишћем и земљом.

У влажној и топлој вијетнамској клими брзо су се испољиле негативне стране панцира – тежина и спречена циркулација ваздуха око тела. За разлику од војника који су због тога често избегавали ношење прслука или их носили раскопчане, маринци су имали наређење да се панцири стално носе, макар и при температурама изнад 30 степени Целзијуса. Разборитост тог наређења је јасно демонстрирана у децембру 1966, када је топовска граната калибра 155 mm, постављена у крошњи дрвета као мина изненађења, експлодирала изнад вода маринача у пролазу. Седморица су задобила врло тешке ране у пределу руку и ногу, али ниједну у пределу грудног коша или главе. У познатој бици код Ке Сана, при борби прса у прса у мрклом мраку, Вијетнамац је с леђа ухватио једном ру-

ком моринца око врата, а другом, у којој је држао бајонет, кренуо да му пререже врат. Други моринац је забио цев своје М-16 између те двојице и испалио рафал. Танад је откинула делове панцира првог моринца, али је остао неповређен, а вијетнамски војник је убијен.

ВЕЛИКИ КОРАЦИ У РАЗВОЈУ

Шездесете године су представљале време великих корака у развоју панцира. Први је био проналазак керамичких плочица од алуминијум-оксида, силикон карбида и борон карбида. Њихова заједничка одлика је изузетна тврдоћа и борон је сврстан као трећи материјал на свету по тврдоћи. Мане су им скупа производња и кртост, јер се при паду

на тврдо тле често ломе. Борон је 20 одсто лакши од алуминијум-оксида, тако да је однео превагу. Посаде хеликоптера, којима је тежина панцира била мањи проблем, наставиле су да носе првобитни оклоп, а за пешадију је усвојен VBA панцир, чија је примена у Вијетнаму отпочела 1969. године. Он се састојао од балистичког најлона са великим џеповима за анатомски обликоване керамичке плоче. Саме плоче су имале систем качења којим су се могле носити независно од најлонског прслука. Тако је корисник могао бирати врсту и ниво заштите: сам прслук без плоча штитио га је од гелера, а ако је желео и заштиту од метака, уметао је предњу или задњу керамичку плочу или обе. Сходно броју плоча, расла је и тежина прслука – од 3,5 kg до 10 kg.

За речну морнарицу је развијен модел у ком се могло при паду у воду плутати на површини, и мада је тежио око 12,5 kg, радо је ношен јер је имао двоструку улогу. Поред керамичких, отпочела је употреба титанијумских плоча, такође половином исте деценије, а прслуци су имали 11 делова за исти број уметака, што је омогућило већу флексибилност од прслука са уметцима од керамике.

КЕВЛАР

Кевлар је синтетички материјал који је пет пута јачи од челика исте тежине, савитљив, не гори, не топи се, нити је подложен корозији. Осим у изради панцира, користи се у производњи подводних каблова, свемирских летелица, падобрана, чамаца и као грађевински материјал. Нити кевлара се могу ткати, потом сећи и спајати у слојеве који чине заштитни прслук. Пошто се енергија пројектила може преко слојева кевлара пренети на корисника у виду тупе-трауме, у панцир се умећу крути ламинирани слојеви кевлара. Кевлар се може кројити и шити, те се од њега израђују јакне и мантили, које обично носе политичари у ризичним околностима.

Амерички војник у панциру, Кореја 1952.

Други кључни корак био је проналазак кевлара. То је дело једне жене, Стефани Кволек, истраживачког хемичара фирме "Дипон". Почетком седамдесетих се отпочело са испитивањем кевлара 29 за војне сврхе, крајем осамдесетих прешло се на кевлар 129 за заштиту од брзе танади испале из кратких цеви, 1995. године на кевлар *Correctional* који штити и од убода хладног оружја, те је посебно погодан за полицију и затворске чуваре, а потом на кевлар *протера*, који има још мању тежину, а већу савитљивост и балистичку заштиту.

Проналазак кевлара је посебно заинтересовао полицијске агенције, јер се по први пут могла обезбедити заштита чуварима реда и закона чији су захтеви за панцире другачији од војних. Наиме, војници носе заштитне прслуке преко одеће и то само док су на задатку, док их полицајци носе испод униформе током целе смене, те им је неопходно да буду што лакши, флексибилни и неочљиви.

Прва испитивања су показала да пет слојева кевлара зауставља тана калибра .38 специјал, седам слојева .45 АЦП, а 28 слојева .44 магнум. Пошто се заштитна моћ кевлара смањује ако је навшен или се изложи светлости, то се са спољашње стране пре-

Експериментални панцир војске САД

АМЕРИЧКА КЛАСИФИКАЦИЈА ПАНЦИРА

Америчка класификација панцира је установила четири категорије на основу нивоа заштите коју они пружају. Тип 1 штити од малокалибарске муниције .22 Лонг Рајфл, чије је тана масе 2,6 g и брзине 320 метара у секунди, као и пројектила калибра .380 АСР, у Европи познатог као кратка деветка, тј. 9x17mm, масе 6,2 g и брзине 312 метара у секунди. То је лаки панцир, који би требало да носи сваки полицајац на дужности. Тип 2А штити од танади калибра 9 mm пара, масе 8 g и брзине до 332 метра у секунди, као и .40 Смит и Весон масе 11,7 g и брзине 312 метара у секунди. Тип 2 штити од танади 9 mm пара и .357 магнум масе 10,2 g и брзине до 427 метара у секунди. Тип 3А штити од пројектила 9 mm пара веће брзине, 427 м/сек као и .44 магнум, масе 15,6 g и исте брзине. То је највиши ниво заштите који пружа панцир који се носи испод одеће, као што то ради полиција. Тип 3 штити од пушчане муниције калибра 7,62x51 mm НАТО, познате и као .308 винчестер, где пројектил има масу 9,6 g и брзину до 838 м/сек. Тип 4 штити од противпанцирне муниције кал. 7,62 НАТО масе 10,8 g и брзине 869 м/сек. Ова врста панцира користи керамичке плоче.

свлачи водоотпорним заштитним слојем. Први прслук је био састављен од пет слојева и тежио је само неких 700 грама. Неписано правило ког се придржава полиција јесте да њихов припадник носи ону врсту панцира која га штити од истог калибра оружја које носи као службено лице, а у то доба су у САД махом били револвери калибра .38 специјал или .357 магнум. Први случај у коме је заштитни прслук спасио живот полицајцу догодио се 1975. године, када је један од пљачкаша супермаркета у Сијетлу два пута пуцао у полицајца са одстојања мањег од једног метра, а погођени је задобио само две модрице.

СМАЊЕНА ПОКРЕТЉИВОСТ

Преко прелазног модела M71N, који није усвојен, стигло се до индивидуалног заштитног прслука за сувоземне јединице, познатог као PASGT. Код њега је по први пут у изради употребљен кевлар. Он је заменио све дотадашње панцире у војсци САД, и користио се од прве половине осамдесетих година. То је прслук који штити грудни кош, леђа и врат. Састоји се од водоотпорног балистичког најлона који је са спољне стране у маскирној шеми, а са унутрашње је маслинасто зелен. Оковратник је спреда отворен, има два предња џепа, алке за две ручне бомбе и два потпорника за кундак пушке, по један са предње стране рамена, као и пивотирајуће штитнике за рамена. Тринаест слојева кевлара 29 уметнуто је у балистички најлон. У бочне слојеве панцира уметнута су еластична влакна, како би се прслук боље прилагодио телу корисника. Израђиван је у пет величина, од најмање, која тежи 3,2 kg, до највеће, од 4,9 kg. Цена по комаду износила је око 350 долара.

Половином деведесетих војска САД је разматрала усвајање панцира RBA, познатог и као *рејндер*, који би био прва врста панцира отпорног на метке из дугих цеви, а довољно лак да се носи током борбених дејстава. Чинили су га слојеви кевлара KMZ и керамичке плоче од алуминијум-оксида. Керамичка плоча требало је да пројектиле велике брзине (односно метке), разбије у мање делиће, које би потом кевлар зауставио. Али, тај прслук је био тежи од PASGT, а керамичка плоча се на првим моделима уметала само спреда.

Крајем прошлог и почетком овог века, у сталној потрази за напреднијим системом заштите својих припадника, војска САД је усвојила систем *интерсептор*. Мада лакши од панцира PASGT, *интерсептор* пружа бољу заштиту и задржава танад калибра 9 mm *пара*. Спољни тактички прслук је израђен од кевлара KM 2, који зауставља пројектиле калибра 9 mm *пара* чак и када су испаљени из аутомата са нултог одстојања, ако лете брзином до 460 метара у секунди. Прслук има заштитне сегменте за врат, рамена и препонски део који се по потреби могу скидати. У прслук се умеће по једна заштитна керамичка плоча од борон-карбида обложеног *спектром*, спреда у пределу грудног коша, и позади, на леђима.

Спектра је полиетиленски синтетички материјал врло високе молекуларне тежине, који је десет пута јачи од челика, а довољно лак да може плутати на површини воде. Тиме се пружа заштита од танад испалених из дугих цеви и свака од таквих плоча може задржати до три пројектила калибра 7,62x51 mm НАТО, који лете брзином до

РУСКИ МОДУЛ

Постоје четири нивоа заштите коју пружају различити типови *модула*: *модул С* пружа исти ниво заштите као амерички 2А; *модул 3М* нешто виши од америчког 3А; *модул 3М-АК* је између нивоа заштите панцира 3А и 3, и штити од танади калибра 7,62x39 mm и 5,45x39 mm; *модул 5М* је изнад нивоа заштите коју пружа тип 3 и штити, осим наведене, још и од танади калибра .308 и .30-06.

Руски панцир SKM

Руски панцир Модул

838 метара у секунди. Тежина *интерсептор* панцира је 7,4 kg, од чега је 3,8 kg тежина самог прслука, а свака од плоча тежи 1,8 kg. Уз стандардни панцир се, по потреби, умећу бочни штитници SAPI, који штите грудни кош са бока, а уз њих и DAP, штитници за рамене мишиће и пазушни предео. Но, тада пропорционално расте и тежина панцира, који може, уз опрему, достићи чак 45 фунти, што износи око 20 kg. То знатно омета покретљивост војника.

Панцир омета и прецизно нишањење на даљинама већим од 200 m, јер се у њему не може заузети лежећи став, пошто оковратник не дозвољава савијање врата уназад. Препоручује се да се у том случају при нишањењу заузме клечећи став. Велики проблем је у томе што сваки панцир, па тако и овај, компромитује циркулацију ваздуха око тела, а то у пустињској средини као што је Ирак ствара знатне тешкоће. Доступни подаци указују да је само у Авганистану до сада *интерсептор* директно спасио живот двадесет девет америчких војника. Погинули у Ираку су најчешће задобили ране у пределу врата, карлице и екстремитета, те су умирали услед искрварења.

Током рата у Авганистану совјетска армија је користила панцир SKM, а од краја деведесетих у употреби је тип *модул*, који је у међувремену добио ISO сертификат.

ТЕЧНИ ОКЛОП

Најновији корак у развоју панцира иде у правцу тзв. "течног оклопа". Кључна компонента је STF, комбинација чврстог и течног састојка, односно наночестица силикона и полиетиленског гликола, која резултује материјалом необичних својстава. У обичним приликама је течан, али када га погоди пројектил, постаје чврст и спречава даљи продор пројектила. Током израде, кевлар се натопи STF-ом и таква тканина се потом може кројити и квасити као било која друга. Течни оклоп је много отпорнији на убоде хладним оружјем од конвенционалних панцира, а керамички или титанијумски улошци сада постају непотребни јер он штити и од тупе трауме. Самим тим, нови панцир би био још лакши и флексибилнији, што заузврат смањује замор корисника. Њиме би се могле натопити и војничке кошуље и панталоне, односно делови који нису заштићени панциром, или покривачи веће површине за неутрализацију ефекта експлозивних направа које постављају терористи.

Као и током деветнаестог века, када је у морнарици било присутно стално такмичење између пробојности топовске булади и заштите коју пружа оклоп, *интерсептор* и *модул* су за сада корак испред метка – бар док се не пронађе нови. ■

Др Александар МУТАВЦИЋ

ЈУРИШНИ АВИОН ПЕТЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

F-22 Raptor је први јуришни авион пете генерације РВ САД. Основне карактеристике авиона су велика вероватноћа избегавања озрачивања радарским снопом (модернизована варијанта стелт технологије), супериорна брзина, агилност и интегрисане летачке команде.

Озваничена је прва јединица РВ САД са авионима типа *Raptor - 27*. јуришни сквадрон у Ленглију, ваздухопловној бази РВ САД у Вирџинији.

Коначан број авиона који ће бити произведен још увек је непознат, а биће одређен

након дефинисања борбених задатака за ову јединицу. Тренутно 27. јуришни сквадрон има 12 летелица F-22, од планираних 26 авиона. Командант сквадрона је потпуковник James Hecker.

Авион F-22 Raptor у оперативну употребу уведен је 21. јануара ове године, током подршке мисији Noble Eagle изнад територија САД и Канаде. ■

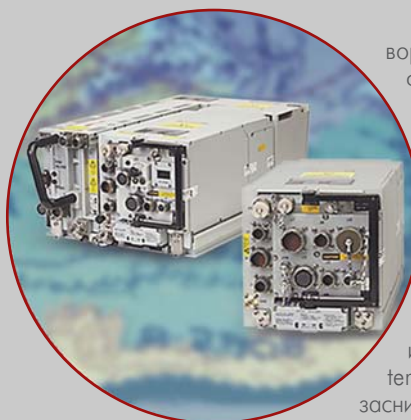
БОРБЕНЕ БЕСПИЛОТНЕ ЛЕТЕЛИЦЕ UCAVs

РВ САД захтева опремање беспилотне летелице (БПЛ) *Предатор* (General Atomics Aeronautical Systems MQ-1/RQ-1), са системом AGM-114 Hellfire – ласерски навођеним пројектилом. Одсек у саставу РВ САД заједно са агенцијом UAV Strategic Vision (чија је намена рад на стратегијском развоју БПЛ), настављају са унапређењем постојећих типова БПЛ, иначе тренутно најтраженијег система у области одбране. Овако опремљена БПЛ названа је БПБЛ – беспилотна борбена летелица (UCAVs, Unmanned Combat Air Vehicles).

БПБЛ "Предатор", опремљена системом Hellfire, биће у функцији глобалног рата против тероризма, са могућношћу да пронађе, фиксира, прати, циља и врши избор и процену терористичких локација. ■

ВИШЕНАМЕНСКИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

Немачка Ратна морнарица потписала је уговор са IBM компанијом за опремање 8 ракетних фрегата типа F 122, новим комуникационим системом Линк-16 MIDS (Multifunctional Information Distribution System).

IBM ће заједно са EADS Defence Electronics компанијом, испоручити MIDS системе, који ће омогућити ракетним фрегатима размену података тактичког нивоа са другим бродовима и авионима у зони дејства.

EADS Defence Electronics компанија већ је испоручила 430 софтвера за потребе MIDS и JTIDS (Joint Tactical Information Distribution System) програма америчке РМ и РВ. Софтвери заснивају на временском мултиплексу за пренос података (TDMA), у проширеном спектру, уз употребу (FH)

фреквенцијског скока, са могућношћу откривања и корекције грешке и декриптирања, а све у циљу остваривања максималне ефикасности и отпорности на електронско ометање. Линк-16 обезбеђује поуздано пренос података у скоро свим фреквенцијским опсезима, и то са различитих носећих платформи: са авиона, бродова и са земље. ■

НОВИ РАДАРСКИ СИСТЕМ RADEOS

Ратно Краљевско Ваздухопловство Велике Британије објавило је да је стављен у оперативну употребу нови РАДЕОС систем (Rapid Deployable Electro Optical System, RADEOS).

Намењен је за прикривено опто-електронско снимање на великим даљинама. RADEOS системом су опремљени извиђачки авиони типа *Канбера*, који се налазе у саставу 39. сквадрона RAF-а. ■

GPS – КОНСТЕЛАЦИЈА СИСТЕМА

Велика примена и могућности GPS система (Global Positioning System, GPS), заснива се на постојању 27 свемирских летелица – 24 активне у свих 6 орбиталних станица и на 3 резервне станице, укључујући Block II, Block IIR и Block IIR-M варијанте. РВ САД планира да лансира 12 орбиталних станица нове генерације, Block IIF, пре лансирања Block III генерације, током 2013. године.

За надгледање GPS система, одговоран је 2. оперативни свемирски сквадрон, који припада 50. свемирском пуку РВ САД, у ваздухопловној бази Шривер, Колорадо. GPS Оперативни контролни центар, састоји се од Главне контролне станице у војној бази у Шриверу, која је повезана преко глобалне мреже, коју чине 6 контролних станица: у Шриверу, Кејп Канавералу, Хавајима, Квајалеин Атолу, Дијево Гарсији и Високом острву и сателитских антена за смер земља-сателит (uplink antenna), које се налазе у Кејп Канавералу, Квајалеин Атолу, Дијево Гарсији и Високом острву. ■

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ ИЗ НОВОГ УГЛА

СНАЈПЕРСКИ ДВОБОЈИ

Снајперисти су нека врста антихероја којима се једни диве, док их други сматрају за подмукле и хладнокрвне убице. Хтели ми или не да признамо, у сваком од нас се скрива неки снајпериста, па тако тешко може да се одоли игри *sniper elite*.

На први поглед, то је сасвим обична "пуцачина" попут свих осталих које имају за тему Други светски рат, али, ако будете прошли неколико мисија, видећете да је та игра ипак нешто другачија. Играћете из трећег лица, што је можда мало нестандартно за тај жанр игара, али, како већи део времена гледате кроз свој оптички нишан или двоглед, брзо ћете се навићи. На моју срећу (и вашу ако је будете играли), открићете занимљиву теорију о дешавањима на крају рата.

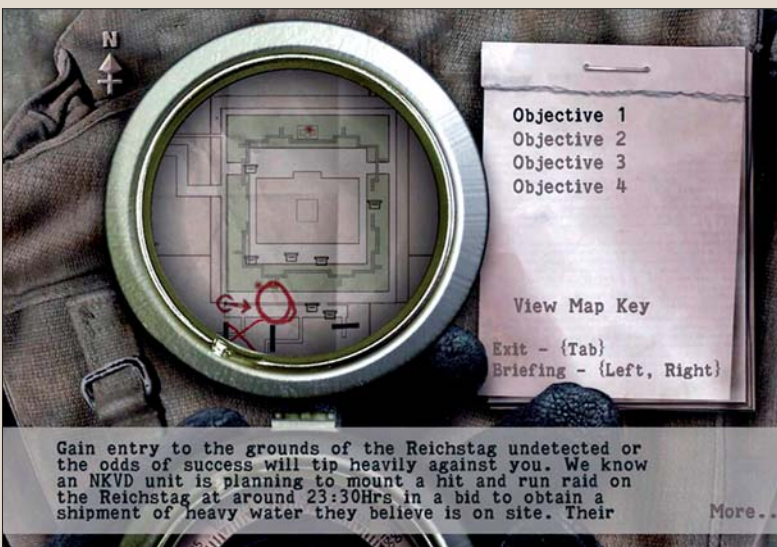
Снајперисти су нека врста антихероја којима се једни диве док их други сматрају за подмукле и хладнокрвне убице. Хтели ми или не да признамо, у сваком од нас се скрива неки снајпериста, па тако тешко може да се одоли овој игри – *sniper elite*.

■ ЛОВАЦ У ВАМА

Ваш лик је амерички снајпериста, обучен у немачку униформу, који у разним мисијама треба да помаже у борби против Црвене армије, војске која заузима Балкан. То је потпуно измишљена прича и није заснована на историјским чињеницама. Наиме, нема доказа да су постојале тајне мисије у којима су амерички војници имали такве задатке као што су дати у тој игри.

Одмах, у првих неколико мисија, ваши главни непријатељи су НКВД официри. Задатак је да помогнете покрету отпора који покушава да изведе саботажу у складиштима Црвене армије. То, међутим, није игра са прикривеним (или отвореним) пропагирањем нацизма, јер већ у наредној мисији постављате експлозив у Рајхстагу и убијате немачке војнике. Главни задатак је да спречите Русе да преузму немачки нуклеарни програм и злоупотребе га против "слободног" света.

У мисијама је могуће узети оружје од убијених противника, детаљно претражити своју жртву и, ако је то потребно, однети тело како бисте сакрили трагове. Наравно, снајпер је увек уз вас и ретко ће бити потребе за неким другим оружјем. Да вам проблем буде тежи, ви нисте једини снајпериста у својој зони мисије, па морате поприличан део

НЕОПХОДНА КОНФИГУРАЦИЈА

За игру је потребна конфигурација: процесор на 1 GHz, графичка карта са 32 Mb, меморије у рачунару 256 Mb, место на хард-диску 4 Gb и DVD-ROM, јер игра иде на 1 DVD.

времена да потрошите на осматрање могућих места за непријатељског снајперисту. Како ћете одмичали у игри, тако ће све чеће бити "снајперских двобоја".

■ УТИЦАЈ ФИЛМА "МАТРИКС"

Поред солидне графике, у игри је заиста добро урађен и звук. Потребно је сачекати неку експлозију како ваш хитац из пушке не би био примећен. "Непријатељи" често не гину од једног метка, па се морате повремено поуздати у срећу, осим ако погодак није био одличан. Десиће вам се и да се изненадите резултатом свога поготка, који је повремено праћен величанственом анимацијом и смртоносним резултатом. Да је неки погодак одличан, приметитеће по томе што се камера помера заједно са вашим метком, и док време успорено пролази, ви гледате свој фатални хитац. Мало је крваво и брутално, али, заправо, видећете да ћете и ви донекле уживати у таквим приказима. Очигледан је утицај филма "Ма-

трикс" на тај начин приказивања вашег поготка и у игри вам то неће сметати.

Ако желите, можете повећати ниво реалности у игри и укључити разне утицаје на лет свога зрна. Гравитација је укључена одмах на старту, а ветар и још неке можете да укључите на већем нивоу игре. Главни проблем за нишањење представљаће вам ветар и сопствено дисање које нећете моћи баш дуго да задржавате. Немојте се изненадити када будете чекали и неколико минута да се укаже погодна прилика за пуцање. Поред часовника у доњем левом углу екрана, веома важан показивач је проценат ваше видљивости. Ако вам показује више од 25 одсто, брзо пронађите заклон. То, међутим, не значи да сте безбедни и на 0 одсто видљивости, али сте бар мирни да вас нико неће видети ако вас баш не буде тражио. За неке теже противнике, попут немачких тигрова, потребно је бацити експлозив што ближе тенку и са безбедне удаљености погодити тај експлозив. Наравно, проблем је у томе што се тенкови углавном крећу.

На многим местима у почетним мисијама добићете савете шта да радите. У почетку су ти савети веома корисни, али ако будете поново играли неку од првих мисија, сметаће вам понављање тих савета. Поред приче која није баш "на свом месту", још један од мањих недостатака је и неуједначеност у тежини задатака у игри. У појединим мисијама примарни задатак је много лакше урадити него стићи до задатог места.

Када игру сагледате у целини, видећете да је другачија од осталих тога жанра, а време које ћете провести "борећи се", брзо ће проћи. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

ИЗЛОЖБА У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ

МАГИЈА ЋИЛИБАРА

Природна лепота, велике могућности резања, бушења, резбарења и глачања од давнина су сврставали ћилибар у омиљени материјал за израду накита. Користио се и као средство трговине и размене, али и као драгоцен и редак увозни материјал у магијским и ритуалним обредима. Овом изузетном материјалу посвећена је изложба *Магија ћилибара* која ће бити отворена све до септембра у Народном музеју.

Изложба обухвата предмете од ћилибара из археолошких збирки Народног музеја у Београду, и то мањим делом из збирки бронзаног доба, римског царског периода и средњег века, а највећим делом из Грчко-хеленистичке збирке. У оквиру изложбе представљени су и предмети од ћилибара из других музеја Србије и Црне Горе, попут музеја у Вршцу, Будви, Новом Саду, Новом Пазару, Сремској Митровици, Краљеву, Пожаревцу, Чачку, Ужицу и Шапцу. Неки од изложених експоната стигли су из Лознице, Берана, Приштине...

У питању су репрезентативни предмети од 2. миленијума пре наше ере до 15. века наше ере, са највећим бројем налаза из периода од 6. до 5. века пре наше ере. Већина припада налазу из богате кнежевске гробнице у Новом Пазару, а то је и један од најзначајнијих налаза праисторијског ћилибара у свету. Овај налаз садржи око 8.000 предмета, а заступљене су перле геометријског и фигуралног типа, маске са архајским осмехом, антропоморфни украси – такозвани свештенице или коре, а најинтересантније су две троугаоне

плочице са плитко урезаним сценама, (Херакле и Керкопи; хоплит у борби са враварима; две хералдички постављене сфинге и коњаник), какве до сада нигде нису пронађене. Наведени предмети од ћилибара сврставају се у рад грчких занатских радионица у јужној Италији, што сведочи о јаким трговинским везама у то време и контактима централног Балкана са заједницама континенталне Европе и са грчким светом из Средоземља.

Изложбу прати монографија са комплетним каталожним јединицама, илустрацијама – цртежима и колор фотографијама. Каталог садржи и уводне текстове који третирају различите теме – настанак ћилибара, путеве његовог продирања и распрострањања, учешће ћилибара у трговини, ћилибар у праисторији, римском и средњовековном царству и формирање колекције ћилибара у Музеју.

Током трајања изложбе организују се и едукативни програми за децу школског и предшколског узраста, док је улаз за организоване школске групе слободан. ■

Д. МАРКОВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Еван КОЛМАН

ЏИХАД АЛ КАИДЕ У ЕВРОПИ (3)

"ХУМАНИТАРНИ" РАТНИЦИ

Припадници џихада у Босни брзо су научили да се ослањају на помоћ разних међународних исламистичких хуманитарних организација.

Арапски борци су често, уз помоћ тих извора, набављали и документа која су им омогућавала да слободно путују широм региона под параваном "хуманитарних радника". Иако су муслиманске невладине организације порицале да помажу муџахединима, постоји мноштво доказа који иду у прилог сасвим другачијој причи.

Наша обавеза је да своје богатство ставимо у службу џихада уколико је то потребно муџахединима... Једном су упитали Ибн Тајмија: "Имамо тек толико новца да нахранимо гладне, или да финансирамо џихад; шта од тога жртвовати?" Одговорио је: "Приоритет је џихад, чак и ако они који гладују због тога морају да умру". Слично је и са људским штитом, где убијамо људе, а ту умиру вољом Алаха... Па, уколико богати треба да свој новац који протраће у једном дану, уз Алахову дозволу, усмере ка авганистанским муџахединима, то ће моћи да се начини велики напредак ка нашој победи.

Фатва коју је изрекао шеик Абдулах Азам

Корени модерне финансијске мреже Ал Каиде, која се појавила у Босни и у другим зонама сукоба широм муслиманског света, постављени су на самом почетку још у хаотичним данима совјетско-авганистанског џихада. Како су се осамдесете године прошлог века ближиле крају, хиљаде исламских фундаменталиста пристизало је у централну Азију у потрази за херојским авантурама у "светом рату", а веома често није било никаквог локалног водича и смештаја. С временом, неколико богатих арапских добротворних организација у Заливу, под параваном пружања помоћи избеглицама из Авганистана и Пакистана, усредсредило се на усмеравање регрута-фанатика тамо где су били најпотребнији. Те богате организације, које су спонзорисале истакнути заливски пословни људи, обезбеђивале су оружје, прихватилишта и путну документацију за чланове Ал Каидиног покрета који је брзо нарастао. Чак су и медицинска кола која су припадала саудијском Црвеном полумесецу и другим хуманитарним групама фундаменталиста преусмеравана за превоз бораца од и до места где су се одвијале борбене операције. Прикривајући своју милитантну активност иза хуманитарних идеала, арапско-авганистанске вође увиделе су могућност да избегну радаре многих међународних обавештајних агенција – али не и све.

Године 1996, влада САД отворила је један тајни извештај – који по писању *Вол стрит журнала* припада Централној обавештајној агенцији (CIA) – у коме се износи да извештајни број тих исламских невладиних организација подржава терористичке групе или упошљава појединце за које се сумња да имају везе са тероризмом. Ефикасни и успешни авганистански модел финансирања џихада био је савршен за Осаму бин Ладена и његове међународне савезнике – толико успешан да су се операције наставиле чак и када је совјетско-авганистански рат завршен, а Бин Ладен протеран из региона.

БИН ЛАДЕНОВА ФИНАНСИЈСКА МРЕЖА

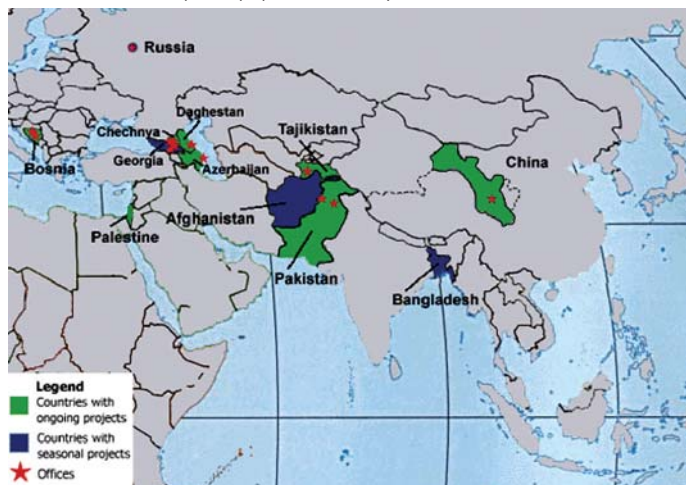
Септембра 1992. године појавили су се докази да се ова плодносна финансијска и регрутна мрежа терориста брзо шири у јужној Европи, укључујући и Босну. Године 1996, у једном извештају америчке обавештајне службе се у закључку наводи да "скоро једна трећина исламских невладиних организација на Балкану омогућава активности исламских група које се баве тероризмом, укључујући и египатски *Ал Џамаат ал исламија*, палестински *Хамас* и либански *Хезболах*". У извештају још стоји и да неке терористичке групе као што је *Ал Џамаат* имају приступ акредитивима Високог комесаријата за избеглице УН и друго особље УН у бившој Југославији. Један радикални бошњачки преобраћеник у Травнику изнео је своје наивно романтично становиште коришћења добротворних и хуманитарних група као покриће за џихад: "Неки Арапи који су дошли, плакали су када су видели нашу ситуацију, а када је дошло време да се врате назад тражили су да остану... Ми нисмо могли да кажемо 'не'. Нисмо могли да их вратимо. Тако да су остали да нам помогну". Овај феномен регрутовања био је очигледан скоро сваком искусном посматрачу у региону. Почетком рата, једна новинарка из Британије сусрела се у Травнику са групом Арапа који су носили *кафије* (традиционални арапски покров за главу):

"Одакле сте', питали смо. Он се насмејао: 'Једино је важно да смо сада овде'. Признао је да се он и његови другови боре против Срба, али тренутак касније је рекао да су они 'хуманитарни радници', који су дошли да 'помогну деци и обезбеде лекове'. 'Тојота' је затим у пуној брзини нестала заједно са групом људи који су крили своја лица од камере."

Учесталост оваквих инцидената постојала је алармантна. Седамнаестог септембра, британски добровољац Гулам Џилани Собиах, стар 44 године, убијен је у артиљеријском нападу у близини Мостара у коме је било још шест других жртава. У време смрти, Собиах је био у хуманитарној мисији носећи лекове, ђебад и храну. Међутим, једини преживели из Собиахове групе, један турски Курд, изјавио је да су, у ствари, Собиах и он били део конвоја од дванаест страних муџахедина који су путовали у лендроверу са британским таблицама. Уместо да преносе лекове и хуманитарну помоћ, они су у ствари кријумчарили пушке, гранате и друго оружје муслиманским војним снагама. Истражитељи су у запаљеном лендроверу пронашли документа која су упућивала на хуманитарну организацију са седиштем у Лестеру, а која је касније порицала било какву повезаност са господином Собиахом.

Вал Хамза Џалаидин – стручњак за трансфер новца и људи на Балкан

Један од "хуманитарних" пројеката Ал Каиде била је и Босна

подршку како муџахединама, тако и избеглицама" у Босни. Исто тако, међу документима која су пронађена у канцеларији BIF-a у САД, децембра 2001, откривене су и руком писане белешке на арапском језику где се објашњава да су штабови у Хрватској успостављени "ради хуманитарних операција и подршке џихаду у Босни и Херцеговини... Помозите вашој браћи муџахединама у сузбијању крсташко-ционистичког напада на муслиманске земље". У Илиноису је пронађен још један руком писани документ где је изнет врховни "неписани закон" BIF-a: "Без обзира на то колико сте сиромашни или болесни – приоритет су муџахедини."

ПРОМОЦИЈА ЏИХАДА У ЊУЈОРКУ

Након рације у канцеларији BIF-a у Илиноису испоставило се да се велики број осталих докумената односи директно на рат у Босни: рачун са датумом од 21. јула 1994. године, који су потписали "црни лабудови", бошњачко-муслиманске диверзантске бригаде, за 300 ђебади и 200 пари чизама добијених од BIF-a; потврда издата од војске БиХ од 3. јуна 1994. за 2.000 униформи, 2.000 пари ципела и десет "радио станица" које су као донација дошле од BIF-a "за војне јединице"; захтев од 31. децембра 1994. године у коме армија БиХ потражује амбулантна кола (касније испоручена како је и обећано у јануару 1995); и меморандум упућен Енаму Арнауту, директору BIF-a, 17. новембра 1995. године у коме се помиње донација од 200 шатора за муслиманску војску".

Представник BIF-a у Њујорку био је високи бошњачки дипломата и "саветник министра" у бошњачкој мисији при УН Сафет

Абид Ћатовић. Од 1993. године, Ћатовић се истакао у прикупљању помоћи за Балкан и гласноговорник при мисији УН за исламска верска и политичка питања. Имао је блиске везе са Краљевином Саудијском Арабијом и, у једном интервјуу из 1994, јавно се захвалио Саудијцима за њихову великодушну финансијску помоћ бошњачким верским пројектима.

Веома је значајно да су високи званичници BIF-а, организације коју је влада САД сада означила као истурену терористичку групу Ал Каиде, били у блиским везама са Сидигом Алијем, једним од водећих завереника у неуспелој терористичкој завери на Њујорк 1995. године. Исто тако, када је полиција претражила личне ствари Египћанина Ел Сајида Носира, који је касније осуђен за учешће у бомбашком нападу на Светски трговински центар 1993, пронашли су визит-карту Сафета Ћатовића.

Ипак, чак и у много чуднијем заокрету, након што су Али, Носаир и други учесници завере око масовних убиства били осуђени, Ћатовић је, чини се, сносио одређену одговорност за промовисање сихада у области Њујорка. Конгресни центар "Дорал Форестал" у Принстону, Њу Џерзи, 24. новембра 2000, био је домаћин тродневне "духовне изолације" локалних муслимана. Један од говорника на том догађају био је и Сафет Ћатовић, са предавањем под насловом "Политички и социјални сихад". У чланку посвећеном том догађају, аутор је навео: "Брат Сафет Ћатовић је већ годинама активан у босанском сихаду".

Бошњачка полиција је извршила рације на неколико локација повезаних са BIF-ом, послодавцем Сафета Ћатовића, у марту 2002. године, укључујући и њихово локално седиште у Сарајеву. Том приликом пронађене су три пушке, једна скијашка маска, бројна војна упутства на тему лаког наоружања и експлозива, кривотворени материјал за пасоше и фотографије Осаме бин Ладена. Пронађени су и транскрипти комуникације између руководства BIF-а и виших команданта Ал Каиде базираних у Авганистану. Након терористичког напада од 11. септембра, влада САД замрзла је средства BIF-а и предузела правне акције против једног од главних директора и оснивача, Енама Арнаута.

У једном сведочењу датом за FBI по питању овог случаја стоји: "Осама бин Ладен је раних деведесетих година прошлог века користио BIF за трансфер средстава на банковне рачуне, углавном хуманитарних организација, у земљама где су чланови Ал Каиде или њени помоћници изводили операције". Ипак, у једној тужно ироничној напомени, BIF је на свој веб-сајт поставио писмо од 15. октобра 2001, које је послао Џозеф Ј. Сантјаго, шеф полицијске станице Њујорка, које је упућено Сафету Ћатовићу, у коме пише: "Хтео бих лично да се захвалим Вама и Вашој организацији, Добротворној међународној фондацији... за Ваш непрестани труд којим показујете за-

Фелтон је приређен из књиге "Џихад Ал Каиде у Европи: Авга-но-босанска мрежа", из издању Удружења дипломата Центра Џори Маршал и Алтре. Књигу можете поручити на телефон 011/308-72-78 или на e-mail: kizalter@eunet.yu

A Call For Jihad In

Bosnia

ICNA Reports:

- More than a hundred thousand killed
- 3 Million Homeless
- Thousands of Muslim girls and women have been kidnapped and kept in Yugoslav army camps for sex. Old men and children are kept in Nazi style concentration camps
- Tens of Thousands Missing and Wounded
- \$150 Billion in Property Damage

Ask yourself what you are doing for these Muslims.
Ask Muslim governments what they are doing for these Muslims and their freedom.

If you Desire to provide the Emerging Jihad Movement in Bosnia with more than Food and Shelter, Please send your Sadaka to:

Bosnia Fund
c/o Alkifah Refugee Center
1085 Commonwealth Avenue
Suite 124
Boston, MA 02215

Muslims helping Muslims
since we are one

Летак штампан у кампу Ал Кифах у Бостону (САД)
у којем се позива на сихад у Босни

једници да сте брижна и саосећајна организација... Ваша организације изражава прави дух Америке".

Далеко од тога да је BIF била једина организација која је пружала подршку међународној мрежи сихада смештеној у Босни. Убрзо након убиства шеика Абдулаха Азама 1989. године, озлоглашени шеик Омар Абдел Рахман и његови следбеници силом су преузели контролу главних арапско-авганистанских извора финансирања и регрутовања који су били смештени у Америци: избеглички центар Ал Кифах, са седиштем у Тускону, Аризона; Бостону, Масачусетс и Бруклину, Њујорк.

У билтену Ал Хусам (Мач), који је издавала организација Ал Кифах на енглеском језику, почели су да се објављују редовни извештаји о активностима у Босни у оквиру већ традиционалне колумне посвећене вестима о муџахединима из Авганистана. Под контролом љубимаца шеика Омара Абдела Рахмана, новине су на агресиван начин утицале на саосећање Муслимана да се и сами придруже сихаду у Босни и Авганистану.

Бошњачки огранак Ал Кифах у Загребу, Хрватска, смештен у модерној двоспратници, очигледно је био у вези са

организационим штабом у Њујорку. Заменик директора канцеларије у Загребу, Хасан Хакиим, признао је да је сва наређења и средства добијао директно из главне канцеларије Ал Кифах у САД, на Авенији Атлантик, коју је контролисао шеик Омар Абдел Рахман. Ово потврђује и неколико докумената која потичу из загребачког бироа, а пронађена су у фебруару 1993. у Бруклину након бомбашких напада на Светски трговински центар.

НОВАЦ ЗА НАПАДЕ ШИРОМ СВЕТА

Муџахедини су Међународну исламску организацију за помоћ (Хајат ал игата ал исламија ал аламија – IIRO), основану 1978. године, са седиштем у Џеди, Саудијска Арабија, користили као главни канал за слање новца, људи и оружја до Балкана и од њега. Према бившем "генералном супервизору" ове организације, "IIRO је била прва хуманитарна организација која је дошла у Босну и Херцеговину и Балкански регион. Од самог почетка босанског рата ми смо били тамо да помогнемо". Међутим, IIRO је имала много шири делокруг рада на Балкану него што су њени супервизори били вољни да о томе причају. У септембру 1992, пронађен је један број докумената код погинулих страних герилаца који су били лојални саудијском авганистанско-бошњачком команданту Абу Исхак ал Макију у близини Тешња. Међу тим документима била је и једна званична лична карта хуманитарног радника под именом Калила Абдела Азија, учитеља из Саудијске Арабије. Занимљиво је да је карта штампана у Пешавару, пакистанској канцеларији Међународне исламске организације за помоћ. Проналажење те личне карте у Босни свакако није била случајност. Египатски исламски радикал Абу Талал ал Касими лично је био задужен за ту исту канцеларију организације IIRO у Пешавару до почетка деведесетих када се преселио у Европу.

Нека од новчаних средстава и опреме никада нису ни стигла до региона сукоба. Уместо тога, неприметно су усмерена ка Ал Каидиној међународној мрежи успаваних терористичких ћелија. Призори бројних терористичких напада широм света носе јасна обележја радикалних верских организација, укључујући напад на Светски трговински центар 1993. године, заверу у Бојинки на Филипинима 1995, напад у париском метроу 1995. године, нападе на амбасаде у источној Африци 1998, неуспелу алжирску миленијумску терористичку заверу и самоубице отмицаре авиона 11. септембра. ■

(Наставак у следећем броју)

ДОГОДИЛО СЕ...

16. август 1940.

Италијани заузели Берберу, главни град Британске Сомалије и прогласили Средоземно море за "операцијско подручје".

16–19. август 1976.

У Коломбу одржана Пета конференција шефова несврстаних држава и влада. Учествовало је 85 држава пуноправних чланова, 10 посматрача и седам гостију и 10 представника ослободилачких покрета.

17. август 1861.

У Кнежевини Србији објављен *Закон о устројству народне војске*. Стварање народне војске сматра се једним од највећих достигнућа владавине кнеза Михаила. Сељаци су обучавани у близини својих села, тако да нису дуже одвајани од земље. Народна војска је полако нарастала и остављала снажан утисак на велике силе, а највише на српску јавност која је поново била обузета идејом о народном ослобођењу.

17. август 1940.

Немачка прогласила општу блокаду Велике Британије.

17. август 1943.

У Квебеку отпочели разговори између председника САД Френклина Рузвелта и председника владе Велике Британије Винстона Черчила. На састанку је утврђен план инвазије на Француску и напуштена идеја о десанту на Балкан.

18. август 1805.

Српски устаници одбили Турке на Иванковцу, брду на десној обали Мораве код Ђуприје. Бој на Иванковцу био је први сукоб устаника са султановим трупама јер су се дотле борбе водиле против дахија. Постигнути успех допринео је бржем ширењу устанка.

18. и 19. август 1903.

Основано Женско патриотско друштво "Коло Српских сестара", са идејом школовања и васпитања српске омладине у неослобођеним крајевима.

19. август 1839.

Француска академија наука признала је Дагеру (Louis Jacques Mande Daguerre) ауторско право за проналазак фотографије. Француска влада је откупила проналазак и поклонила га човечанству.

21. август 1899.

Решењем министра војног донет је *Пропис о употреби икона у јединицама и установама војске*. Њиме је одређено да иконе стоје у војничким становима и канцеларијама команди.

21. август 1968.

Трупe чланица Варшавског пакта, изузев Румуније, окупирале су Чехословачку. Око 200.000 војника заузело је све значајне пунктове у земљи. Тиме је угушено "Прашко пролеће", покушај Комунистичке партије ЧСР са Александром Дубчеком на челу да реформише систем. Овом окупацијом успостављен је принцип "ограниченог суверенитета" источноевропских комунистичких земаља.

22. август 1864.

Потписана је Женевска конвенција о заштити рањеника за време трајања ратних дејстава. Конвенција је била увод у оснивање Међународног црвеног крста.

22. август 1878.

Указом кнеза Милана Обреновића основан Војни музеј у Београду.

Овај датум је одређен за Дан Војног музеја.

22. август 1942.

Бразил објавио рат Италији и Немачкој.

23. август 1945.

Проглашен *Закон о аграрној реформи и колонизацији* којим су код нас одузети сви "земљишни поседи црква, манастира, верских установа и свих врста задужбина световних и верских, преко 10 хектара".

24. август 1942.

Американци извели успешан препад на јапански конвој код Источних соломонових острва. Потопљена су три јапанска ратна брода и оборено је или уништено 90 авиона. Американци су изгубили 20 авиона.

25. август 1939.

Потписан војни споразум између Велике Британије и Пољске.

25. август 1939.

Немачка објавила поштовање неутралности Белгије, Данске, Холандије, Луксембурга и Швајцарске.

25. август 1940.

Британско ваздухопловство извело први напад на Берлин.

26. августа 1939.

Закључен споразум између Драгише Цветковића и Влатка Мачека којим је формирана Бановина Хрватска.

26. август 1944.

Вођа Трећег рајха издао заповест за повлачење са Балкана. Најпре је требало да се повуче Група армија "Е" из Грчке.

27. август 1805.

На скупштини старешина у селу Борку код Београда формиран је Синод, централно управно и законодавно тело устаничке Србије. У Синод је свака нахија слала по једног представника изабраног на нахијској скупштини. Прво седиште Синода било је у манастиру Вољавчи, затим у Боговађи. Крајем 1805. седиште је пресељено у ослобођено Смедерево, а одлуком скупштине устаничких старешина назван је Правитељствујушчи совјет. Крајем 1806. Совјет је пресељен у ослобођени Београд.

27. август 1928.

У Паризу је потписан Брајан–Келогов пакт којим су се земље потписнице одрекле рата као средства националне политике и решавања међудржавних сукоба и обавезале да ће спорна питања решавати мирним путем. Међу 63 државе потписнице била је и Краљевина Југославија.

27/28. август 1944.

У Штаб генерала Драже Михаиловића, у селу Прањани код Горњег Милановца, спустила се војна мисија САД са пуковником Мак Дауелом на челу.

28–30. август 1975.

У Мексику одржана министарска конференција несврстаних. На Конференцији је учествовала 81 земља са првом гласом, 17 посматрача и девет гостију.

30. август 1954.

Национална скупштина Француске одбацила *Уговор о формирању Европске заједнице за одбрану*.

31. август 1941.

Нападом на Лозницу снаге под командом потпуковника Веселина Мисите приморале немачки гарнизон на предају и ослободиле град. Био је то први конкретни резултат народног устанка против окупатора у Србији 1941. и први случај да је, од почетка Другог светског рата, један немачки гарнизон приморан на предају.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

ОБНОВА ХИЛАНДАРА

ПРВИ ОБЈЕКАТ ДО МАНАСТИРСКЕ СЛАВЕ

Први објекат реконструисан после великог пожара 2004. године, репрезентативни Конак из 1814. године, биће предат на коришћење братству светог манастира Хиландара до 4. децембра, манастирске славе Ваведeња Пресвете богородице

Председник Савета за обнову Хиландара проф. др Мирко Ковачевић каже за *Одбрану* да су, уз репрезентативност Конака, са келијом за најугледније госте и салом за саборе, његова величина и степен оштећења били пресудни да се најпре приступи његовој обнови. Ништа мање није био значајан положај Конака (на улазу у манастир) који је омогућио лак дотур грађевинског материјала, и чињеница да је могуће његово несметано коришћење и док траје обнова других објеката.

У складу са законима Грчке и Свете Горе, извођач радова је манастир, чиме ће се трошкови, који су процењени на око 1,2 милиона евра, знатно умањити.

Постигнута је општа сагласност да се свим објектима врати претходни изглед, уз примену грађевинских материјала који су коришћени и у време изградње (дрво, камен, опека), што ће, пак, знатно утицати на време потребно за завршетак радова.

Бетон се, у договору са Заводом за заштиту светогорског наслеђа (Ке.Д.А.К.), који је у име Грчке задужен за надгледање и одобравање свих пројеката на територији Свете Горе, ипак користи у изузетним случајевима, посебно у носећим конструкцијама, када се води рачуна да остане невидљив и не нарушава првобитни изглед.

Као наредни корак у обнови Свете српске царске лавре професор Ковачевић је најавио реконструкцију такозваног Великог конака (Конак из 1816-1821) са Гостопримницом, чија

У име хиландарског братства заставу Србије примио је отац Доситеј

ШТЕТЕ ОД ПОЖАРА

Велики пожар избио је у Светој српској царској лаври Хиландару на Светој Гори Атонској у ноћи између 3. и 4. марта 2004. године.

У пожару је настрадала цела северна половина манастира. Пламен је прогутао градитељско, уметничко и културно наслеђе настало од краја 16. до средине 19. века. Манастир је последњи пут пострадао у пожару 1722. године, када је уништен јужни део.

Ватром је захваћено осам грађевинских целина, док су Трpezарија светог краља Милутина из 14. века и параклис (црквица) Светих арханђела, до којих је пожар стигао, претрпели извесна оштећења услед близине ватре и гашења делимично и сланом водом.

Манастир је имао укупно 10.500 квадратних метара корисне површине, а изгорело је 5.761 метара квадратних или 54,8 одсто.

Попут других великих пожара на Светој Гори, у којима су у 20. веку страдали и манастири Ватопед и Симонопетра, узрок пожар у Хиландару је пукотина у једном од димњака на југозападној страни. Највећи део манастира лежи на стени, док је југозападни део на наплавини. Услед тога се са те страна слеже, што доводи до пукотина, од којих су неке видљиве, док су неке испод пет, шест слојева малтера.

Током рашчишћавања рушевина пажљиво су вађени сви предмети и делови инвентара. Сви значајнији артефакти су пописани и у току је неопходна конзервација.

Монаси су, после пожара, нестрпљиво желели да се по свете молитвама, па су неки тражили да се за обнову и реконструкцију користи бетон, по угледу на једну бетонску келију која је у прошлом веку изграђена и којој пожар није ни најмање наудио. Њихове молбе нису услышене.

Грађевинске радове на објектима манастира изводи група српских мајстора које је изабрао Стручни савет.

НА ЗЕЈТИНЛИКУ

Током поклоничких путовања на Свету Гору припадници Војске редовно посећују спомен-гробље српских ратника погинулих у Првом светском рату, на Зејтинлику. Свештеници СПЦ том приликом служе парастос палим српским ратницима. Ове године припадници Војске даривали су војничком униформом већ времешног Милутина, који деценијама брине о српском војничком гробљу у центру Солуна. Униформа је поклон "Производње Миле Драгић" из Зрењанина.

укупна површина, на четири етаже, износи око 4.000 метара квадратних.

"У току је припрема пројекта и очекујем да ће на пролеће почети реконструкција тог највећег изгорелог објекта. Незахвално је говорити о роковима, јер се морамо држати усвојених принципа да свему мора бити враћен првобитни изглед, али ће свакако бити потребне најмање две и по до три године", напоменуо је Ковачевић.

Унутрашњост ће бити теже вратити у првобитан изглед, јер су, на пример, живописи од високе температуре добили сепија боју. После грађевинских радова, уследиће велики посао за конзерваторе и рестаураторе.

Ове године већ је завршена реконструкција Ризнице, започета 2000. године, коју ватрена стихија није захватила.

Благо немерљиве вредности сада је доступно посетиоцима. У сталну поставку изложбе ушло је 30 ремек-дела иконописа насталих од 12. до 17. столећа, фрагмент живописа 13. века, део драгоцене нумизматичке колекције манастира и дела примењене уметности – глиптике, златарства, дубореза, црквеног веза.

У хиландарској ризници чува се око 1.600 икона, 1.150 рукописа, од тога 600 на пергаменту, 170 повеља, 82 инкунабуле и 40 окованих Јеванђеља, те још око 300 других предмета и драгоцености.

У Ризници је урађена противпожарна и противпровална инсталација, а објекат је израђен од армиранобетонског скелета и може да издржи и најјаче земљотресе, који често потресају тај регион.

Истовремено, за смештај гостију отворена је Сенара, која се налази изван зидина манастира. Конак на три етаже има укупно 55 кревета и савремено опремљене санитарне просторије. У оквиру је комплекса, који чине још два објекта – штала и мазгара (хатларница), чија је обнова у току.

Радови на обнови светогорске светиње почели су 1990. године и до 1998. године, када је обележен велики јубилеј осам

векова постојања, обновљени су и реконструисани сви значајнији објекти. Захваљујући тим активностима сачињена је обимна документација, до најситнијих детаља спољашњости и унутрашњости манастира, тако да сада, после пожара, није проблем реконструисати манастир и вратити му пређашњи, препознатљив, лик. Од јуна 2005. године обнова Светог манастира Хиландара тече у складу са основним документом "Програм обнове Свете српске царске лавре Хиландара после пожара од 20. фебруара / 4. марта 2004. године", који је усвојио Свештени сабор манастира, као његово највише управно тело.

Истовремено се ради и на некој врсти урбанистичког плана, који је и раније требало урадити, а обухвата реконструкцију манастирских објеката и других добара ван зидина, а ове године биће израђен пројекат поправке и изградње хиландарске луке (арсане), која је оштећена у невремену пре неколико година и која представља много краћи приступ Хиландару. У оквиру тог плана значајна пажња посвећена је манастирским маслињацима, виноградима, шуми и баштама, јер се мора обезбедити да манастир остварује приход. Гајење лековитог, еколошки апсолутно чистог биља, намеће се као један од приоритета. Реч је о огромним површинама, јер само долина од мора до манастира има површину од десетак квадратних километара.

У процесу обнове Хиландара успостављена је веома добра стручна сарадња са Министарством културе Републике Србије, Републичким заводом за заштиту споменика и Народном библиотеком Србије.

Српска влада, преко Министарства културе, до сада је дала више од два милиона евра. У складу са одлуком Владе да се у првих 10 година након пожара за обнову Хиландара издвоји десет милиона евра, у буџету Републике Србије за 2006. годину издвојено је 115.000.000 динара. Процењено је да ће обнова целокупног манастирског комплекса трајати десетак година и коштати око 30.000.000 евра.

Сва средства којима располажу носиоци обнове троше се наменски и економично, а Задужбина Светог манастира Хиландара на званичној Интернет презентацији (www.hilandar.org) редовно објављује годишње и друге финансијске извештаје. ■

Новица АНДРИЋ
Фотографије Бојан ВЕШКОВИЋ
и задужбина ХИЛАНДАР

Припадници Војске, од 2002. године, организовано походе манастир Хиландар. Ове године су тамо боравиле три групе старешина, а прва група даривала је манастирско братство заставом Републике Србије.

Током поклоничких путовања, редовно у пратњи духовника – свештеника Српске православне цркве, манастирско братство посетило је неколико стотина припадника Војске и чланова њихових породица, а десетак је тамо и крштено.

Хиландарци истичу да им је веома драга и значајна помоћ коју им је Војска упутила после катастрофалног пожара, а састојала се од неколико тешких камиона и мањих возила, булдожера, агрегата, шатора, покретне кухиње, интендантске опреме, ћебади....

Истовремено, припадници Војске 2004. године издвојили су од својих скромних војничких плата више од 2,5 милиона динара и приложили за обнову манастира.

Посебно срдчан однос припадници Војске, током посете манастиру, имају са некадашњим колегом, поручником ПВО, који се замонашио после агресије 1999, оцем Доситејем. Од четворице искушеника у братству је тренутно и један бивши потпуковник, такође припадник ПВО.

У оквиру бриге за манастирско братством покренута је иницијатива да лекари специјалисти ВМА, са својом опремом и апаратима, посете Хиландар и прегледају монахе. Посете би биле редовне, а за сваког монаха био би отворен здравствени картон.

КРШТАВАЊЕ

Привилегију да баш у манастиру Хиландар прими православну веру, према књижи крштених, од 1974. године имао је 351 мушкарац, са скоро свих пет континената. Православље је примио Јапанац, неколико Аустралијанаца, Американаца и Канађана и десетак Европљана.

Православну веру крштавањем у мору, на неколико километара од манастира, примио је пре две године рођени Лондонац, који се представља својим новим крштем именом Симон (51). Тај професор енглеског језика први пут је, на препоруку српских пријатеља, у Хиландару боравио 1999. године и од тада га редовно походи. Крстио га је, као и већину, јеромонах Кирило (74) у арсени (луци) код старог манастира Светог Василија. Ове године задесио се на обележавању Ивањдана. Смерно је присуствовао вишесатном бденију, молитвама и свечаном славском обеду.

Братство манастира данас има 36 монаха (од којих су се ове године замонашила двојица) и четири искушеника. Монаси, махом млађи образовани људи, трећину дана проводе у богослужењу, трећину у молитвама, а трећину дана се одмарају.

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

ХУМОР

Има људи који владају прелепом вештином: у свакој ситуацији – ма како тешкој, замршеној или безнадежној – умеју пронаћи својствен јој вечни комизам, умеју се задржати на њему и њиме се наслађивати. Често уопште не примећујемо да много тога из наше околине као да у себи носи скривен “извор смеха”, као да само чека на мајстора који тек што се није појавио и ослободио за стваран живот, тај “скрајнут” нуклеус смеха. Колико истинске утехе и душевне радости може да нам подари!

Међутим, када дође мајстор хумора и демонстрира нам комизам, ми немамо осећање да га је он слободно измислио и опоетизовао ситуацију, већ се пре стиче утисак да ју је тек искористио: комизам је већ постојао овде, сам по себи, можда је био једино у стању заспалости, а сада су га разбудили да би засветлео и расцвао се. Тако вешт јувелир постави драги камен на светлост како би расипао своје скривене унутрашње зраке, како би ширио лепоту, сијао и даривао нам утеху.

Ако се унутрашњи комизам испољи неочекивано, смех нас обузима и савлађује. Било би, међутим, разумније не предавати се власти смеха, уздржати се. У том случају хумор делује без запрека и шири се унутар нас, као гутљај старог благородног вина чији неописив укук траје дуго после кушања као тражено, сањано осећање радости. Уздржани смех као да се одухотворује: његово душевно пуњење суштински се прерађује и гута “космичким” животним садржајем.

Тада постаје јасно да је комика далеко сложенија него што може да се учини на први поглед, да је оно “смешно” – само површина, само спољашња кошуљица појаве. Сада гледаш дубље и од прве примећујеш озбиљност комизма, озбиљност која ти доноси наладу. Ах, наједрана озбиљност комике тако је богата идејама и тако оштроумно освештана! Разиграно мишљење! Промишљена радост! Смех се претвара у осмејак, набира се мишљу и паметно уме засветлити опрозрачено око.

Још један оштар поглед – и открићемо најдубљи слој: притајени бол. Јер такав је он у стварности: што је за спадала шала, за исмејаног је бол; на површини је весеље, а дубина живота се одвија у страдалништву; бол је почетни корен комичнога. Ми смо стигли на место где се укрштају весеље и игра, и где они могу започети изнова; где, чак осмех ишчезава и где он, тим пре, пушта најдубље корене; где суза сапатње може да се укаже на замишљеном оку посматрача.

У ствари, овде се хумор и рађа. Хумор ниче из меланхолије духа који преображава свој бол у осмех и самим тим га савлађује. У таквим тренуцима он покушава прикрити дубину патње и иступити ка отвореном комизму. Он је учинио велик напор, сам се не смеје – “нека се смеју други” који ништа не знају о тајни.

Дакле, уметност хумора је у томе да приморамо себе смешити се и у својим патњама. О, ти, драгоцене осмејче одступајућег бола, ти први кораче према сопственој победи над тварношћу!

Постоји ли и душевни бол који може да ти буде противтежа? Осмех ме чупа из мојих страдања. Гледам их већ “споља”. Ја сам већ схватио, постигао и претворио у искричаву шалу исходећи комизам тупог бола, скривеног стваралаштва које је способно мислити једино о себи самоме. Извојевао сам слободу. Узвисио сам се над својом “креатуром”...

Наслеђујем се утехом хумора. А дубину мог бола други и не морају знати. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге “Пред букваим загонеткама Господњим”,
Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–31. августа

Православни

19. август – Преображење Господње

21. август – Преподобни Зосим Тумански

28. август – Успеније Пресвете Богородице
– Велика Госпојина

29. август – Свети Јевстатије, преподобни
Роман, свети Рафаило Банатски

31. август – Преподобни Јован Рилски

Римокатолички

15. август – Узнесење Блажене Дјевице
Марије – Велика Госпа

ВЕЛИКА ГОСПОЈИНА

Читавог живота Мајка Божија, Пресвета Богородица обилазила је света места која су је подсећала на сина. Најчешће је ишла на Голготу, у Витлејем и на Гору Јелинску. Била је у Антиохији, у посети Игњатију Богоносцу, ишла је код васкрслог Лазара, посетила кипарског епископа, опловила око Свете Горе.

Дан када се Мајка Исуса Христа успела на небо обележава се 15. августа по старом, или 28. августа по новом календару. У нашем народу тај велики црквени празник Успеније Пресвете Богородице назива се још и Велика Госпојина, или Госпојиндан. На тај дан се завршава велики двонедељни пост. Од тог дана почињу Међедневнице, или Међугоспојинци, који трају све до Мале Госпојине, односно до 21. септембра по новом календару.

Пресвета Богородица је заштитница Свете Горе, а српски народ јој је, као великој светици, посветио многобројне цркве и манастире. У Гоњој Пчињи сматра се да је важније постити пред Велику Госпојину него пред било који други празник, укључујући и Васкрс. Мајка Божија је заштитница свега живог на земљи, нарочито трудница и мајки, које се, у случају велике потребе прво обраћају њој. Њена икона налази се у кући готово сваког православног Србина. ■

ПОТПОРУЧНИК
ДРАГАН МИЋИЋ,
РЕПРЕЗЕНТАТИВАЦ
СРБИЈЕ У КИК-БОКСУ

ПРЕВАЗИШАО САМ СВОЈЕ УЗОРЕ

Имам проблема
са узорима,
јер ко год да ми је
до сада био узор,
касније сам га
победио

Повод за сусрет с потпоручником Драганом Миџићем била је сребрна медаља на Светском купу у кик-боксу, који је у мају одржан у Мађарској. Драган је рођен у Бијељини, у Републици Српској, 1981. године. После завршене основне школе, уписао се у Војну гимназију у Београду, а затим и на Војну академију – смер пешадија. У противтерористичком одреду "Кобре" је од септембра 2005. године. Највећи успеси које је постигао до сада су сребрна медаља на Међународној професионалној ревији у Ријечи, бронзана медаља на Светском првенству у Агадину (Мароко) и вицешампионска титула са Светског купа у Сегедину, у мају 2006. године.

Да ли је било тешко постати вицешампион тог такмичења?

– Како да не. На Светском купу у Сегедину учествовало је тридесетак репрезентација, а пошто је реч о клупском такмичењу, неке репрезентације су наступиле и са три клуба. Међутим, на жребању нисам имао среће, јер сам одмах за противника добио Алмара Мемедова, Украјинца, а Украјинци важе за најјачу кик-бокс нацију. На борилиште сам изашао потпуно растерећен, са жељом да оправдам поверење и позив у репрезентацију. Пошто сам, потпуно неочекивано, победио Мемедова, прогласили су ме за фаворита такмичења. У наредном колу победио сам једног мађарског борца, са максималних 3:0, да би ме у финалу дочекао Пољак, кога нисам успео да савладам.

Како је текла ваша спортска каријера ?

– Увек сам био спортски активан. У Бијељини сам, пре доласка у Војну гимназију, био јуниорски репрезентативац у рукомету. После доласка у Београд, покушао сам да наставим са бављењем тим спортом у Железничару и Партизану, али нисам могао због великих обавеза које сам имао.

Кик-боксом се бавим од доласка на Војну академију 2001. године. Десило се то сасвим случајно, тако што сам видео оглас у коме су тражили кандидате. Већ после неколико месеци било ми је јасно да је то спорт у коме могу највише да пружим. Имао сам у себи довољно љубави и, на срећу, довољно талента. Од марта 2003. године такмичим се за клуб *Црвена звезда – Делије*. Прошао сам све три класе овог спорта : Ц, Б и А. Био сам троструки шампион Ц класе, двоструки првак у Б класи, а после преласка у највишу, А класу, два пута сам побеђивао све противнике. Да би ме селектор репрезентације Небојша Милошевић уврстио у ужи списак репрезентативаца, морао сам да се докажем у мечу са тадашњим актуелним шампионом. Победио сам га и сада се налазим у државном тиму.

Како сте тада успевали да ускладите обавезе на Академији са спортским обавезама? Питам Вас то због академица који би да се баве неким спортом?

– Ако се има довољно љубави, све се може ускладити. У почетку сам на Академији морао да јурим просек не бих ли добијао дозволе за тренирање. Самим тим што сам био добар студент и испуњавао све услове које су ми старешине постављале, могао сам несметано да се бавим спортом. Касније, када сам почео да нижем успехе и доносим медаље са такмичења, сви су почели са симпатијама и одобравањем да прате мој рад.

Како сте сада део противтерористичког одреда "Кобре", успевате ли да ускладите своје професионалне обавезе са спортским?

– Старешине ми излазе у сусрет сваки пут када је то потребно. Тренирам два пута дневно – пре подне на Војној академији, у склопу Оријентиринг секције, чији сам био члан све време студирања, па ме нису заборавили. Тренинг се састоји од вежби и кондиционе припреме, док базични тренинг имам после подне у клубу *Црвена звезда – Делије*.

Постоје ли шансе за Ваше усавршавање у кик-боксу ван наше земље?

– Што се усавршавања тиче, и то оног у иностранству, шансе су мале. У Европи не постоје професионални кампови за кик-бокс. Најзначајнији кампови у овом спорту налазе се на Далеком истоку, на Тајланду. Да би боровак у њима имао неког смисла, потребно је тамо провести најмање три-четири месеца, а ја због професионалних обавеза то време немам. Из поменутих кампова одлази се у професионалне воде, односно у Маџ лигу.

Шта Вам предстоји, која су то такмичења?

– Очекује ме, 1. септембра, Балканско првенство у Бугарској, затим Европско првенство у Македонији, у новембру, и до године Светско првенство у Београду, где очекујем да постигнем најбоље резултате до сада.

Вероватно имате неке узоре из тог спорта. Јесу ли то наши домаћи или страни борци?

– Имам проблема са узорима, јер ко год да ми је до сада био узор, касније сам га победио. На почетку каријере сам пратио рад једног нашег репрезентативца и у њему видео узор, желећи да радим као он. Међутим, након годину дана сам га превазишао. Касније ми је узор био један Украјинац и након две године, и њега сам победио. Због тога сада више немам узора. ■

Ненад С. МИЛЕНКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

НОВИ ПОДВИГ ЛОЗНИЧКИХ БИЦИКЛИСТА

ГРАНИЧАРИ НА ПОКЛОНИЧКОМ ПУТОВАЊУ

Група ентузијаста бициклиста из Лознице, предвођена Драганом Васићем, цивилним лицем у Граничном батаљону на Дрини, овог врелог јула учинила је још један подвиг тако што је извела поклоничко путовање од Лознице до града Јаши на североистоку Румуније.

Након шест и по дана етапне вожње на спортским бициклима и 1.154 километара преваљеног пута, лознички бициклисти стигли су у Јаши, а циљ им је била посета Саборној православној цркви у том месту, у којој се налазе мошти Свете Петке, који-ма су се и поклонили.

Спортска дружина, чији је вођа Драган Васић, у последњих пет година постала је препознатљива у лозничком и подрињском крају по томе што сваког лета организује и реализује поклоничко путовања спортским бициклима до дестинација чија удаљеност од Лознице износи преко хиљаду километара.

Поред Драгана Васића, на путовањима учествују Лозничани Радован Михаиловић (десетар по уговору у Граничном батаљону) и Драган Марковић, затим Крупањац Миле Алимановић и Београђанин Иван Дедијер.

– Ово нам је четврто поклоничко путовање бициклима – прича Драган Васић. – Најпре смо у лето 2003. године путовали до духовне престонице српског народа – манастира Хиландар на Светој Гори. Тада смо маршруту од 940 километара превалили у пет етапа. Наредног лета, 2004. године предводио сам десеточлану екипу на путовању дугом 1.500 километара од Лознице, преко Софије и Истанбула, све до црноморског градића Шиле у Малој Азији, а у повратку смо се попели на највиши врх Балканског полуострва Мусала (2.925 m) на планини Рила у Бугарској. У лето 2005. године отиснули смо се на путовање преко Републике Српске па све до манастира Острог у Црној Гори.

Са свих тих поклоничких путовања враћали смо се духовно препорођени и оснажени, што нам даје подстрек и за будућа ходочашћа – каже Драган Васић. ■

Добривоје СТАНОЈЕВИЋ

ХОТЕЛ "БРЕЗА" У ВРЊАЧКОЈ БАЊИ

БАЊСКА ПРИНЦЕЗА

"Бреза" је већ годинама најпосећенији хотел у нашем најпознатијем бањском лечилишту. Поетски надарени гости кажу да ако је Врњачка Бања краљица српског туризма онда је "Бреза" бањска принцеза.

Ако неко ових дана пожели да буде гост хотела "Бреза" у Врњачкој Бањи добиће одговор да слободних места има тек после 20. августа и то у трокреветним собама! Дакле, све је пуно. Смештајни капацитет хотела само је 7 одсто укупне хотелске понуде Врњачке Бање, али од укупног броја остварених ноћења чак 14 одсто припада "Брези". Статистика коју уредно води шеф рецепције Милојко Павловић показује да је у последње три године просечна попуна капацитета хотела око 60 одсто, док је тај податак за Бању око 34 одсто.

Највише семинара, симпозијума, конгреса и других групних посета организује се углавном у "Брези". Три пролећна и три јесења месеца већ годинама су резервисана за тај вид туризма. Тако је за септембар већ уговорено пет, а за октобар десет семинара.

■ РЕКОРДНА ПОСЕТА

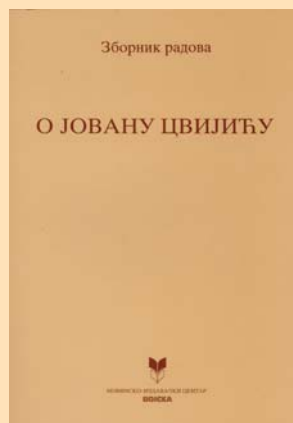
Оно што директор Војне установе "Врњачка Бања" пуковник Владимир Јевтић са задовољством истиче јесте чак 5.000 остварених ноћења више у првих шест месеци ове године у односу на исти период лане. А 38.235 пансиона у првој половини године више је за 16 одсто у односу на план.

Вреди истаћи да је попуна у априлу, што се обично сматра вансезоном, била 75 одсто, у мају 88, а у јулу чак 94 одсто. Април и мај ове године најпосећенији су за последњих 15 година, а јулска посета највећа је у последњих шест година.

"Бреза" је категорисана са три звездице. Иако испуњава услове и за четврту не иде се на то јер би то значило и повећање цене пансиона. Тренутна цена полупансиона у двокреветној соби је 1.540 динара, од почетка септембра биће 1.450, а од новембра 1.380 динара. Припадници МО и ВС имају попуст 25 одсто.

ЗБОРНИК РАДОВА О ЈОВАНУ ЦВИЈИЋУ

Јован Цвијић (1865–1927), свестрани научник светског гласа, надалеко познат географ и геолог. Признат и славан за живота, његово дело трајно остаје за науку свим посленицима у научним дисциплинама, којима је на Београдском универзитету поставио темеље.

Зборник, у редакцији академика Михајла Марковића и проф. др Драгана Симеуновића, обухвата 27 стручних и научних радова са скупа "Друштвено-политичка делатност

Јована Цвијића" (Београд, 2002) који је организовало Одељење друштвених наука САНУ у намери да обухвати, осветли и изнова оцени веома важно, а скоро заборављено теоријско наслеђе Јована Цвијића, најзначајнијег мислиоца из друге половине 19. и спочетка прошлог века.

Због своје теоријске, научне и практичне вредности Зборник препоручујемо најширој стручној и научној јавности, исто тако, у виду шире наставне литературе у васпитно-образовним установама на свим нивоима школовања.

Књига је обима 300 страна, формата Б-5, а штампана је у тиражу од 500 примерака.

■ УВОЂЕЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ СТАНДАРДА

Директор Јевтић истиче да се хотел реновира и опрема редовно и према захтевима савременог госта, који поред одмора хоће и услуге нових технологија, тако да је свих 155 соба (апартмана, једнокреветних, двокреветних и трокреветних) модерно опремљено. Започето је увођење међународног стандарда НАС-СР система, који поред осталог подразумева систем управљања производњом хране у читавом ланцу, дакле "од њиве до трпезе". Ту се "Бреза" заиста може похвалити јер њена врхунска кухиња нуди богат и разноврстан шведски сто, вечеру са неколико јела по избору, у понуди су и специјалитети, а на прелепој тераси с погледом на променаду своју разноврсност нуде посластичарница и аперитив-бар.

Допунски садржаји увек привлаче госте па се томе посвећује посебна пажња. Хотелски базен је омиљено место у свако доба године, а овог лета организована је и школа стоног тениса, рекреација по посебном програму, корективна гимнастика за децу и одрасле, кинезотерапијски програм, аеробик и друге спортске активности.

Уз све то, гости ће уживати у лепоти Бање и лековитости њених извора, а у организованим посетама могу видети и оближње културно-историјске споменике – Жичу, Свету Петку, Љубостињу и Студеницу.

Менаџмент хотела прати савремене трендове ради побољшања укупне услуге и имиџа хотела, а квалитет, сигурност и постојаност туристичких услуга били су и остају основни принципи рада свих запослених у "Брези". ■

Р. М.

НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд
тел: 011/ 3241-026, телефакс: 011/ 3241-363,
жиро рачун: 840-49849-58

НАРУЏЕНИЦА

Наручујем _____ примерака књиге "ЗБОРНИК РАДОВА
О ЈОВАНУ ЦВИЈИЋУ" по цени од 486,00 динара.

Купац _____
/име, очево име, презиме/

Улица и број _____

Место и број поште _____ телефон _____

Датум _____ Потпис наручиоца _____

Наруџбина се плаћа унапред. Уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 100 динара. Рекламације у случају неуручивања књиге/а примамо у року од 30 дана.

МАЛИ ОГЛАСИ

ПРОСЛАВА 50 година од завршетка школовања Друге класе Пилотске подофицирске школе биће одржана 30. септембра у 11 часова у Команди В и ПВО у Земуну, Штротсмајерова 3. Контакт телефони 011/2513-820 и 011/124-668, моб. 063/7076401

МЕЊАМ трособан стан у Нишу за одговарајући стан или кућу у Београду. Телефони 018/537-235 и 063/1090601

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ДАМА
ИЗ КОМШИЛУКАА. Стефанова - П. Николић
Вај ан Зе, 2005.

1.д4 Сф6 2.ц4 е6 3.г3 ц5 4.Сф3

Поред тога што је светски шампион Топалов из Бугарске, и светска првакиња Антоанета Стефанова је из нашег комшилука. Светским шампионкама се аутоматски признаје и мушка велемајсторска титула, али ова симпатична Бугарка жели више - да мушком роду докаже да, поред Ноне Гаприндашвили, Маје Чибурданидзе и Јудит

Полгар - и она може равноправно да се бори са мушкарцима. Жртва је био босанско-херцеговачки велемајстор Предраг Николић. Доживео је прави правцати слом, такорећи у минијатури! А све је почело мирно, својим другим потезом ушло се у познате воде Енглеске партије.

4...цд4 5.Сд4 Дц7 6.б3 е5
7.Сц2 Дц6 8.Тг1 Лц5 9.Лг2 Дб6
10.Ле3 д6

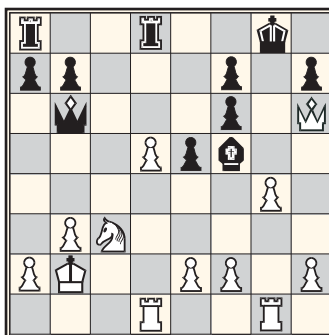
"Рупа" у црној позицији на д6 је очигледна слабост.

11.Сц3 0-0 12.Дд2 Сц6 13.0-0
Тд8 14.Лг5 Лб4 15.Сб4 Сб4
16.Кб2 Ле6 17.Лф6 гф6 18.Дх6 д5
19.Лд5 Сд5 20.цд5 Лф5 21.г4ЗАНИМЉИВОСТИ
КЛУБ "МЕНЧИК"

Чланови тога клуба били су: Еве, Решевски, Александер, Јатес, Коле, Опоченски, Томас, Бекер, Мизес, Берн, Голомбек, Винтера, Тејлор, Бук, Сержан и Султан-Кан. Све њих победила је бар једном седмострука светска шампионка Вера Францевна Менчик-Стивенсон, па су зато "учлањени" у тај "клуб".

ЖЕНСКИ НАПОЛЕОН

Када је Милунка Лазаревић играјући у Италији за мушку екипу "Партизана" постигла 6,5 поена из 7 партија, италијанска штампа објавила је да је "Сињорина Лазаревић Наполеон за шах".

Бели: Кб2, Дх6, Тд1, Тг1, Сц3, а2, б3,
д5, е2, ф2, г4, х2Црни: Кг8, Дб6, Та8, Тд8, Лф5, а7,
б7, е5, ф6, ф7, х721...Лг6 22.х4 Тац8 23.х5 Лц2
24.г5

1:0

РЕКЛИ СУ...

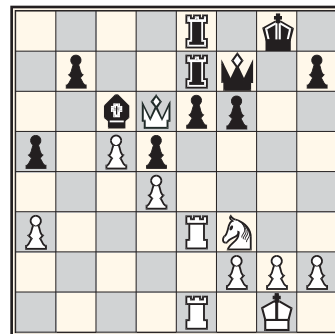
У шаху, ако га играју мајстори,
срећа је практично искључена.

Ем. Ласкер

Тамо где се поштује шах, цела
нација мисли.

М. Михаљчишин

КОМБИНАЦИЈА

Естрин - Скуја
СССР, 1951.Бели: Кг1, Дд6, Те1, Те3, Сф3, а3, ц5,
д4, ф2, г2, х2Црни: Кг8, Дф7, Те8, Те7, Лц6, а5, б7,
д5, е6, ф6, х7

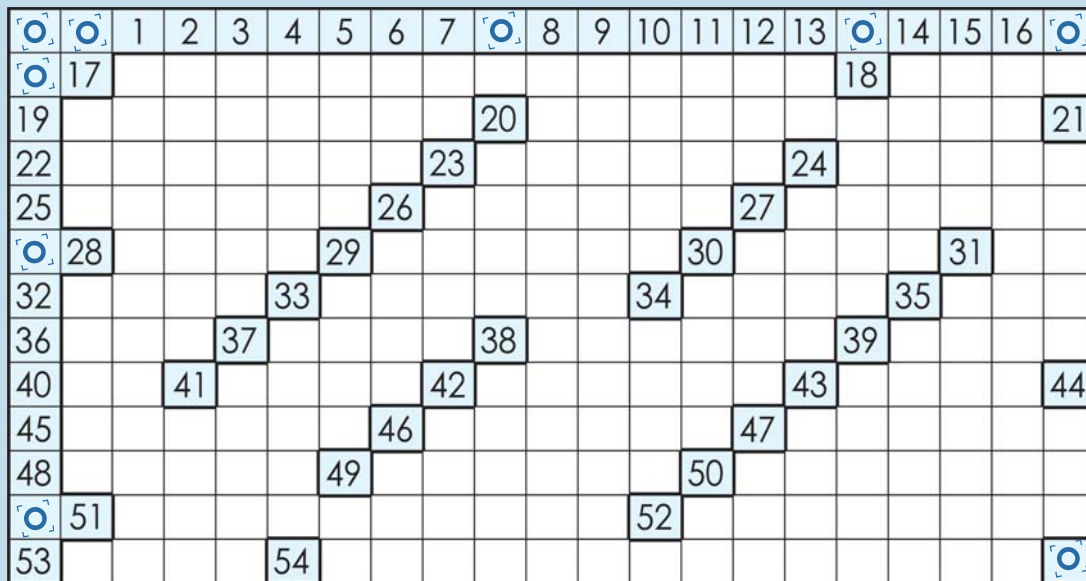
Бели на потезу.

1.Сe5! фe5 2.Тг3 Кф8 3.Де5 Тд7
4.Тee3! Ке7 5.Тг7

1:0

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: страственост, природ,
оквирић, Тод, окреглити, Тархан, латерна, радон, Судан, балист, СШ, Томс,
тов, Мариса, Риос, вар, а, гитарист, пергиани, половност, добар дан, д,
Ото, Етно, чекања, БТР, Кова, ао, суботе, корак, Оное, травари, марела,
песковић, Ато, Паратин, Алтоно, Горан Вујевић.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Судски претрес, рочиште, 18. Капљице слане воде које прате плач, 19. Врста италијанских тестенина, 20. Сакупљање лековитих трава, 22. Омотавати, замотавати, 23. Популарни певач, Лени, 24. Лице кованог новца, 25. Намотавање, 26. Прастаро, исконско, 27. Постер, 28. Лончић од глине, 29. Велико или дебело, 30. Део Париза са техничким музејом, 31. Народна република (скр.), 32. Прибор, оруђе, 33. Лист италијанских социјалиста (Напред), 34. Лековита биљка, 35. Ујак одмила, уја, 36. Грешка у компјутерском програму (стр.), 37. Предео у близини Пожаревца, 38. Једињења кисеоника и метала, 39. Знак за заустављање саобраћаја, 40. Република Србија (скр.), 41. Место за улажење, 42. Веома слатка вођка, 43. Поза, држање, 45. Ескимска блуза са капуљачом, 46. Италијански облик имена Овидије, 47. Фитиљ за експлозив (за паљење мина), 48. Наш драмски уметник, Србољуб, 49. Међународни фонд УН за помоћ деци, 50. Завијачи, 51. Лек који онемогућава раст ћелија злочудних тумора, 52. Запаљење жлезда (мед.), 53. Девојка Микија Мауса, 54. Наш фудбалер, члан "Интера".

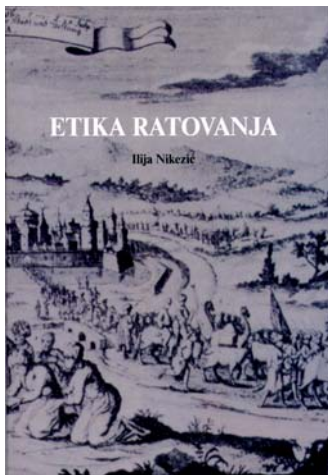
УСПРАВНО:

1. Вокали, 2. Уназад, 3. Политика споразума великих сила, 4. Пошиљање, емитовање, 5. Висинске тачке, 6. Име глумице Жирардо, 7. Рударски институт (скр.), 8. Један антибиотик, 9. Кодекс права и правника, 10. У равнот линији, без нагиба, 11. Префикс са значењем: авионски, 12. Место у Мађарској, 13. Ауто-ознака за Аранђеловац, 14. Предмет, 15. Вечно, за сва времена, 16. Бивши фудбалер Црвене звезде, 17. Комина, мошт, 18. Почасни плотун, 20. Македонско мушко име, 21. Таваница, плафон, 23. Мио, омиљен, 24. Део енглеске футе, 26. Такмичење у знању, 27. Овог тренутка, сад, 28. Мушко име, Абрахам, 29. Напад, атаковање, 30. Степен на коме се нешто налази, 31. Потапати уз воду, 33. Сланог укуса, 34. Спортски чамац за једног веслача, 35. Сталак, 37. Зарити, 38. Пратња владара, 39. Које се односи на сто (грожђе, вино), 41. Америчка глумица, Тина, 42. Показна заменица, тај, 43. Дobar укус шмекера, 44. Нафтна индустрија Србије (скр.), 46. Немачко женско име, 47. Односно (скр.), 49. Ауто-ознака за Смедерево, 49. Иницијали нобеловца Ајнштајна.

ЕТИКА РАТОВАЊА

Илија Никезић, генерал у пензији, дугогодишњи наставник и човек који је својим делом оставио значајан траг у моралном обликовању бројних генерација официра Више војне академије, Ратне школе и постдипломских студија војних наука, аутор је књиге "Етика ратовања".

Као стручњак за област ратоводства и ратне вештине поново се осврнуо на етичку страну рата и ратовања.

Руководећи се својим убеђењима и човечношћу, дубоко увређен начином примене силе у другој половини 20. века, посебно пропагандом и агресијом Натоа на Југославију, уложио је целог себе у књигу и дигао глас против савременог варварства моћних.

Обрадио је историјски настанак и развој етике као науке, моралних принципа и норми, обичаја и правила рата, наводећи примере витештва, хуманизма, човештва и нечовештва у рату у давној и блиској прошлости, у нас и

свету. Знатан део књиге односи се на етику ратова и ратовања у Вијетнаму, Ираку и Југославији, које су водили САД и НАТО, као најјача светска спрега данас. Осврћући се на традиционалну етику, посебно на усвојене међународне документе из етике рата и ратовања, Повељу Уједињених нација, Женевске и Хашке конвенције и протоколе, подробно и документовано одсликава трагове злочина, нечовештва и повреде међународног ратног и хуманитарног права.

На крају су дати кодекс етике ратовања, изражен етиком војничке части, општепризната начела међународног ратног права, општа ограничења и забрана злочина у рату.

НЕСМРТНОСНО ОРУЖЈЕ

Аутор доцент др Дане Субошић најновијом књигом "Несмртоносно оружје" дао је драгоцен допринос арсеналу противтерористичких средстава и метода деловања који задовољавају строге критеријуме етике превенције и етике борбе против тероризма у савременим условима.

Књига садржи четири поглавља: Основна знања о несмртоносном оружју; Употреба несмртоносних оружја; Оптимизација ангажовања противтерористичких јединица у зависности од примене несмртоносних оружја и Тактичко-техничке одлике несмртоносних оружја.

Због своје хумане и практичне вредности књига ће заокупити пажњу читалаца, почевши од оних који се професионално баве пословима одбране од тероризма и сличних претњи, студената и научника, органа и институција, до најшире популације. Засигурно, наћи ће своје место у

виду шире наставне литературе у војним и полицијским школама и академијама и сродним факултетима.

Књига је обима 272 стране, формата Б-5, а штампана је у тиражу од 500 примерака. Цена књиге је 1.242 динара.

Наруџбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд.

Књига се може набавити у нашој књижари у Београду, Васина 22.

НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд
тел: 011/ 3241-026, телефакс: 011/ 3241-363,
жиро рачун: 840-49849-58

НАРУЏБЕНИЦА

Наручујем _____ примерака књиге "ЕТИКА РАТОВАЊА"
по цени од 540,00 динара.

Купац _____
/име, очево име, презиме/

Улица и број _____

Место и број поште _____ телефон _____

Датум _____ Потпис наручиоца _____

Наручбина се плаћа унапред. Уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 100 динара. Рекламације у случају неуручивања књиге/а примамо у року од 30 дана.

НИЦ "Војска", Браће Југовића 19, 11000 Београд
тел: 011/ 3241-026, телефакс: 011/ 3241-363,
жиро рачун: 840-49849-58

НАРУЏБЕНИЦА

Наручујем _____ примерака књиге по цени од 1.242 динара.

Купац _____
/име, очево име, презиме/

Улица и број _____

Место и број поште _____ телефон _____

Датум _____ Потпис наручиоца _____

Наручбина се плаћа унапред. Уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 100 динара. Рекламације у случају неуручивања књиге/а примамо у року од 30 дана.

Милин постер

ОДБРАНА

Снимил Зоран ПУХАЧ